

Rodina vo vybraných projektoch študentov ITF v rokoch 2019–2024

ADRIÁN ŠVEC

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2024

• Som v okrese súdneho procesu, ktorý trvá už 6 rokov • konkrétna čas

neskôr ich všetky beriem a zapálim ich • A fotografujem ich • že minul môj

keď sa všetci najedli • Takže máš napríklad 8 A4 papierov produktívneho ž

to ukazuje, koľko dní mu zostalo na žitie svojho sna • Čím ďalej tým viac

sadiť marihuanu, ale kým rastliny vyrástli, rozhodol som sa vrátiť späť do P

formu, keď som bol diagnózovaný na depresiu • lekári nepoznajú a ne

Pardubicích • uvažovala som, prečo sme tak ľahko na starú mamu zabu

fascinují jejich zcela rozdílné povahové vlastnosti • děda umřel dvacát

mojej dcéry • moja mama trpí na demenciu • svojho otca nepoznám

umřít • čas, ktorý môžeme spolu stráviť sa skracuje • nejtěžší na realiz

můžu dotknout • když se rodiče rozváděli, pamatuji si na den, kdy mi mat

se pokusila o sebevraždu • dneska je důležitý, aby jsme lásku ukazovali s

je dôležité, že ich budem cielene a vedome fotografovať, dokumentovať

fotografii • až po čase som začal uvažovať, čo tá práca znamená a čo ňou

sa jej, že bude súčasťou projektu • bylo mi celkem jedno, jakou známku z

paradoxně to neviděli ani moje sestry • jak se vůbec mohlo stát, že byli ta

moju mamu • reakce byla nejspíše neutrální • žít jako člověk, který nic

a já měl velkou radost, že budu mít volný den • během toho focení jsem

vypnout tu erotiku • já se chci fotkama dotýkat lidí • moje nukleární

neudržiavam, s mamou iba veľmi sporadicky projekt bude pekná pamia

že svého tátu nakazil a že děda umřel v nemocnici a ne doma • mně to

věcí, které on v jeho věku prožíval přemýšlel daleko více do hloubky • jeh

ť súdu skončí, tak si ich najprv oblepím všetkými tými dokumentami • a

j čas a že nič iné sa už nestane fotograficky u mňa • mohol som ísť spať iba

života a potom je prúžok malý tenkí zobrazujúci dni na dôchodku • Vlastne

ľudí okolo mňa začalo tiež strácať prácu a dostali sme nápad, že začneme

Poľska • počas pandémie sa smer môjho projektu doplnil o terapeutickú

vedia ako pristúpiť do liečby • vyskočila z třináctého patra paneláku v

udli • tím, že fotky jsou autoterapický, tak si všecko ospravedlníš • mě

ého šestýho – dva dny po tom, jak jsem udělal tu fotografii • adepresii

• veľa ľudí stále nerozumie ten problém v spoločnosti • on už chtěl

zaci bylo si utřídit své vlastní myšlenky • tou fotkou jsem myslel, že se jí

tka řekla, že dnes nepůjdu do školy • trpěla bipolární poruchou, několikrát

svou přítomností • uznal som, že vzhľadom na vysoký vek mojich rodičov

• děda umřel dvacátého šestýho – dva dny po tom, jak jsem udělal tu

chcem povedať • moja stará mama je v zásade celá moja rodina • páčilo

a prkeď som mal 14 rokov, nevlastný otec ma vyhodil z domus • neviděli a

ak dlouho spolu • mám radosť z toho, že som našiel odvahu fotografovať

nepotřebuje • nemám potřebu to ukazovat • dopředu jsem nic netušil

n se dokázal více sblížit s taťkou a toho si cením asi nejvíce • nedokážu

rodina se příliš o mou tvorbu nezajímá • s nevlastným otcom kontakt

atka na moje magické detstvo • já se tchána ptal, jestli nemá výčitky,

logicky vzrušovalo a přišlo mi to nepřístojný • také jsem nad spoustou

no bohatý vnitřní svět byl pro tento projekt zásadní inspirací • rodinka na

SLEZSKÁ UNIVERZITA

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

Rodina vo vybraných projektoch študentov ITF v rokoch 2019-2024

Family in sellected works of ITF students in years 2019-2024

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Odbor: Tvůrčí fotografie
Opava 2024

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2023/2024

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Student:	Ing. Adrián Švec
UČO:	53803
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: Fotografia rodiny vo vybraných prácach študentov ITF v rokoch 2019-2024
Téma práce anglicky:	T: Photography of family in selected works of ITF students in years 2019-2024
Zadání:	Predmetom práce je analýza ročníkových prác študentov Institutu tvůrčí fotografie Slezskej univerzity v Opavě, odboru Tvůrčí fotografie. Zameriavam sa na ich spôsob spracovania témy rodina v prácach realizovaných počas štúdia. Zároveň sa snažím pochopiť motiváciu výberu tejto témy ako aj tvorivý proces jednotlivých študentov. Kategorizujem práce podľa stanovených parametrov a hľadám súvislosti s prácou svetovo etablovaných autorov.
Literatura:	Billingham, Richard. Ray's a Laugh. MACK. 2024. ISBN 978-1-915743-9. Jobey, Liz. Ray's a laugh a reader. MACK. 2024. ISBN 978-1-915743-36-7. Howarth, Sophie/McLaren, Stephen: Family Photography Now. Thames & Hudson, 2016, s. 7. ISBN 978-0-500-54453-2. Sultan, Larry. Pictures from Home. MACK. 2017. ISBN 978-1-910164-78-5. Fukase, Masahisa. FAMILY. MACK. 2019. ISBN 978-1-912339-57-0
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Vladimír Birgus
Datum zadání práce:	21. 6. 2024

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Predmetom práce je analýza ročníkových prác študentov Institutu tvůrčí fotografie Slezskej univerzity v Opavě, odboru Tvůrčí fotografie.. Zameriavam sa na ich spôsob spracovania témy rodina v prácach realizovaných počas štúdia počas. Zároveň sa snažím pochopiť motiváciu výberu tejto témy ako aj tvorivý proces jednotlivých študentov. Kategorizujem práce podľa stanovených parametrov a hľadám súvislosti s prácou svetovo etablovaných autorov.

KĽÚČOVÉ SLOVÁ

rodinná fotografia, rodina, vzťahy, študenti, kreatívny proces, motivácia, autoterapia, Institut tvůrčí fotografie

ABSTRACT

This work is a discovery project focused on students of Moravian university, specialty Institute of creative photography. It is a deep dive in to work, thoughts and motivation of my fellow students in order to learn how they approach a theme “Family” in their projects, what fuel their work and perhaps to understand their creative process as well. Moreover, I create cathegories for better comparison and understanding in details what influence the specifics of works of students and I compare these works with globally renowed authors/photographers.

KEY WORDS

family in contemporary photography, family, relationship, students, creative process, motivation, autotherapy, Institute of creative photography

PREHLÁSENIE

Čestne prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracoval samostatne a použil som iba citované zdroje, ktoré uvádzam v bibliografických odkazoch.

SÚHLAS ZO ZVEREJNENÍM

Súhlasím, aby táto bakalárska práca bolo zaradená do Univerzitní knihovny Slezké univerzity v Opavě, do knižnici Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zverejnená na internetových stránkach Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

POĎAKOVANIE

Keďže táto práca zachytáva širšie obdobie ako len magisterské štúdium, budem ďakovať všetkým, ktorí sa v akomkoľvek čase spolupodielali na jej vzniku.

Moje poďakovanie patrí predovšetkým mojim kolegom, priateľom, ktorých som na Inštitúte spoznal. Tí, ktorí mi dali svoj čas pri rozhovoroch o ich práci a projektoch. Ktorí sa otvorili a rozprávali o svojich pocitoch aj nad rámec anotácií. Najväčšiu radosť mám zo skutočnosti, že prostredníctvom tejto bakalárskej práce som spoznal do hĺbky práce iných študentov a taktiež ich kreatívny proces. Mnohokrát vo svojich anotáciách uvádzame opis našich prác, ale častokrát je za touto vrstvou „pravdy“ ešte ďalšia o ktorej častokrát ani nevieme, alebo si jej v danom čase nie sme vedomí. Toto bol vedľajší produkt mojej práce, ale za neho nesmierne vďačný.

Zároveň sa chcem poďakovať profesorovi PhDr. Vladimírovi Birgusovi za vedenie mojej práce, podporu, trpezlivosť a dôveru ako aj prof. ak. mal. Otakarovi Karlasovi za neoceniteľnú pomoc s grafickou stránkou projektu. Nemalá vďaka patrí aj MgA. Dite Pepe Ph.D. a doc. Mgr. Josefovi Mouchovi, ktorí mi v roku 2022 podali záchranný prst a ja som si zobral celú ruku.

Vo Varšave, 8. 6. 2024

Adrián Švec

OBSAH

Úvod.....20

Rodina v súčastnej fotografii.....25

Iwona Germanek.....44

Marcin Kruk.....72

Jakub Stanek.....90

Tomáš Jiráček.....104

Josef Dohnal.....130

Adrián Švec.....154

Vojtěch Hurych.....174

Tomasz Jan Kawecki.....194

Barbora Knobová.....206

Jakub Miřijkovský.....222

Vojtěch Plhák.....238

Dariusz Zakrzewski.....246

Záver.....258

Prílohy.....266

One can lie on the groun
most infinite number o
but in order to tell stories
need to be seen as cons
lines which can conn
assu

from Another Way of T

Človek by si mohol ľahnú
na skoro nekonečné mn
oblohe, ale aby človek m
o tých hviezdach, musí s
na izolované objekty, ale
čiary, ktoré ich môžu spá

nd and look up at the al-
f stars in the night sky,
s about those stars they
stellations, the invisible
nect them need to be
med.

Telling by John Berger

úť na zem and pozerať sa
ožstvo hviezd na nočnej
ohol porozprávať príbeh
sa na ne pozerať nie ako
e súhvezdia. Neviditeľné
jať si musíme domyslieť.

29

17

12

2021-2024

124

v tejto publikácii nájdete
prehľad a analýzu
projektov

29
autorov/fotografov
o ich vlastnej rodine.

z toho

17
svetovo etablovaných a
12
študentov ITF

Práca, ktorá vznikala v
rokoch
2021-2024

124
fotografií
študentov ITF

MANUÁL MAGISTERSKEJ PRÁCE

MANIFEST PÍSANIA

(24.10.2022, pondelok, Varšava)

Chcel by som, aby táto práca bola denníkom. Aby zachytávala myšlienky ľudí s ktorými hovorím, alebo si píšem, ale tiež tie moje v konkrétnom čase. Čas je veľmi dôležitý komponent každej úvahy. Vždy sa snažím rozumieť rozhodnutiam ľudí v kontexte času, kedy ich robili. Pomáha mi to sa viac otvoriť a byť zhovievavý voči názorom iných. Tak isto by som bol rád, keby čitatelia boli zhovievavý voči tým mojim a iným tu prezentovaných.

Pravidlá:

- ku každému textu budem uvádzať čas a snáď aj miesto a ďalšie detaily, ktoré dotvoria zdielané informácie/ myšlienky.
- chcem pracovať pomaly a dať si čas na spracovanie
- chcem sa vrátiť k rozhovorom a kolegom z minulého obdobia a rozšíriť rozhovori o nové otázky a verifikovať u nich, či sa niečo zmenilo.
- spravím rozhovor o fotografii aj sám zo sebou (navrhla mi to Dita Pepe, keď sme sedeli na drevených laviciach pred rekreačným strediskom Tesla na Bečvě dňa 9.10.2022)

Čo je úlohou tejto magisterskej práce:

- zdokumentovať myšlienky študentov ITF na tému fotografie rodiny
- vytvoriť knihu, ktorá môže byť zaujímavá aj mimo bezprostredného spoločenského okolia ITF (toto považujem asi za najťažšie dosiahnuteľné).
- chcel by som vytvoriť materiál, ktorý by bol dostupný študentom ITF pri ich nástupe na inštitút, snáď spoločne zo sylabami. Chcel by som im ukázať intimitu rodinnej fotografie a motivovať ich, aby pracovali týmto smerom. Chcel by som im ukázať komplexitu, ale aj krásu týchto projektov a myslenie ich kolegov.
- formou dialógu priblížiť myslenie študentov ITF o fotografii a ich projektoch pedagógom ITF

- získať titul MgA.

Rozhovorov s fotografmi je možno veľa, ale nikdy ma neprestanú zaujímať. Nikdy ma neprestanú motivovať.

ÚVAHA O ŠKOLE
KAPSULA
TABLETKA

(23.10.2022, nedeľa, Krakow)

Dosky terasy sú mokré po včerajšom daždi, tak isto aj stolička, na ktorú si sadám a zapaľujem cigaretu. Nad Krakovom sú ešte zvyšky rannej hmly, ale už s nimi bojuje slnko a ohrieva mi ešte pokrčenú, rozospanú tvár. Zatváram oči a premýšľam nad pokračovaním mojej bakalárskej práce, ktorá sa bude meniť na diplomovú prácu. Aj keď som bakalársku obhájil iba pred necelými dvoma mesiacmi. Namiesto práce ako takej, do hlavy sa mi ženú myšlienky o škole. O Inštitúte tvorivej fotografie. O mojich kolegoch s ktorých sa stávajú kamaráti. Myslím na nich dosť často, ale iba málo do ľudí píšem, že na nich myslím, keď na nich myslím. Možno by som to mal začať robiť. Možno by sme to mali robiť všetci. Možno by dni boli krajšie. Predstavte si, že dostanete správu, že si na Vás niekto spomenul. A nie nevyhnutne v spojení projektu, práce, plánovaného stretnutia, niečoho vážneho. Práve naopak. V to ráno som mohol napísať do niekoľkých ľudí, že pijem kávu a spomenul som si na nich.

Uvažujem nad úlohou školy v dnešnej spoločnosti. Špeciálne tej našej. ITF. Iné nepoznám. Do telefónu si píšem nasledovné poznámky:

Úloha ITF a jej postavenie v širšej spoločnosti má podľa môjho názoru niekoľko vrstiev:

- umelecká. To je tá prvotná, keďže je to škola fotografov
- spája národnosti. Príde mi to v
- dnešnej dobe tak dôležité. Keď všetko sa má tendenciu rozdeľovať, ľudia sa obklopujú múrmi, obviňujú sa kôli vieroviznaniu, sexuálnej orientácií, národnosti, farbe pleti, politických preferenicí. ITF toto všetko spája, Čechov, Poliakov a Slovákov.
- úloha očistnej kapsule. Neviem presne, či takej akú dávame do umývačky riadu, alebo takej, ktorá sa dá kúpiť v survival obchodoch na očistenie mútnej vody v rozvojovej krajine, ktorá zabezpečí, že voda síce bude stále hnedá, ale po jej vypití by užívateľ nemal umrieť. Myslím si, že my sme takou kapsulou. Stretávame sa a potom sa rozchádzame každý do svojich rodín, spoločností v ktorých žijeme. V práci, doma, v naších mestách od seba vzdialených. Počúvame názory na rôzne problémy dnešného sveta a ako často majú ľudia okolo nás situáciu spľošťovať, zjednodušovať a častorkát baliť do agresie voči niečomu, čo ani nepoznajú, ale je dobre mať objekt, na ktorý svoju frustráciu smerujú.

Tak tomu bolo aj v prípade minulotýždňovej tragédie v Bratislave, kedy 19. ročný útočník s bare Tepláreň zastrelil dvoch queer ľudí. Desí ma tento čin, ešte viac ako naň spoločnosť zareagovala.

Možno idealiticky ale predsa len si myslím, že tu ľudia, ktorých som na ITF spoznal sú tie očistné kapsule. Ktoré cítia, majú radi, sú tolerantní, snažia sa pochopiť a argumentujú. Že snáď každý z nich, v svojich domoch (a pochádzame z rôznych) rozprávajú a širia toleranciu a pochopenie, ktoré je tak veľmi potrebné. A potom si svoju frustráciu zo sveta liečia možno aj fotografiou.

ÚVOD

21.3.2022, Varšava

Stretli sme sa na jeseň roku 2019 a začalo sa veľmi špecifické priateľstvo. Spoznávam niektoré tváre ešte zo začiatku roku z konzultácií pred prijímacím konaním a potom zo samotných prijímacích skúšok. Spomínam si na prvé nervózne pivo alebo kofolu v jednej z opavských reštaurácii, ktorú sme spolu stihli vypiť medzi písaním prvých testov. Spomínam si na tú formu stresu, ktorú som od svojich štúdií pred 20 rokmi už aj zabudol, že vôbec existuje. Že ho ešte som schopný zažívať tak ako kedysi. Pocit eufórie z nových ľudí, ktorých som stretol bol ale silnejší.

Pandémia nám naše stretnutia na čas zobrala, ale naše priateľstvá to nepodlomilo. Stretávame sa opäť, spoznávame sa cez svoje fotografie a projekty, na ktorých individuálne pracujeme. Kumulatívne sme spolu síce nestretávali veľa času, sú to sotva týždne počas prvých troch rokov štúdií, ale úsmev, ktorý mám na tvári vždy keď sa stretávame opäť je silnejší ako pri ľuďoch, ktorých poznám desaťročia. Myslím, že naše vzťahy sú silné pretože sa tvoria na úplne inej báze, ako s inými ľuďmi, ktorých vo svojich životoch stretávame.

Naše fotografie sú obrazom našich pocitov, záujmov a hodnôt. Samotné fotografie a anotácie k projektom však neodkryjú tú skutočne veľmi osobnú vrstvu, ktorá sa v nich nachádza. Za každou sériou fotografií je osobný príbeh, nápad vznikajúci podnetom, udalosťami. Keďže však naše stretnutia sú občasné, časovo presne vymedzené a veľmi intenzívne, častokrát nestíhame objaviť osobnú vrstvu, ktorá sa za fotografiami skrýva. Táto je ešte silnejšia v témach rodinnej fotografie. Rozprávať o rodinnej fotografii je pre väčšinu fotografov špecifické. Obnažujeme svoje detstvo, rodičov, životných partnerov, udalosti, ktoré ovplyvnili to, akí ľudia sme dnes, ako reagujeme na podnety a situácie. Sú dané vzorcami, ktoré sme nadobudli a v dospelom veku s nimi častokrát bojujeme. Prepracovávame ich opäť, snažíme sa porozumieť, prečo sme práve taký. Fotografia nám častokrát slúži ako nástroj na opätovné prežitie týchto situácií. Rozvod rodičov, stratu blízkych, partnerské problémy, smútok, osobné neúspechy. Častokrát je to forma, akou si hľadáme cestu ku krvne blízkemu človeku, ale mentálne vzdialenému. Je to nástroj akým vyjadrujeme svoje pocity, pretože sa nám o nich ťažko rozpráva, alebo ich
nevieme inak ako obrazom sformulovať. Pre bakalársku a následne diplomovú prácu som si vybral tému fotografie mojich kolegov spojenú s ich rodinami. Budem o ich fotografiách s nimi hovoriť. Budem sa zaujímať o to, ako dané témy vznikali, ako s nimi pracovali, ako rodina prijala skutočnosť, že sú predmetom fotografického projektu ich blízkych, či sú si vôbec vedomí toho, že sú a aký to malo vplyv na fotografa samotného a prípadne na vzťah s fotografovaným.

Táto práca je poháňaná mojou zvedavosťou a výsledkom by malo byť poznanie, pochopenie, a nájdenie súvislostí. A zblíženie. A snáď nakoniec aj spojenie samostatných projektov, rodín, do jednej série.

Základy výskumu a hypotéza

Predmetom analýzy bolo 32 študentov, ktorí v čase písania tejto práce boli študentami 3. ročníka a ktorí vypracovali spoločne 46 klauzúrnych prác počas plných dvoch rokov štúdia. Z uvedených 46 prác bolo na tému rodina 10 prác od 8 autorov.

Samotnému výberu konkrétnych prác predchádzala analýza všetkých ročníkových prác všetkých študentov môjho ročníka prostredníctvom ich anotácií ale aj samotných fotografií.

ÚVOD

9.6.2024, Varšava

V úvode tejto práce v roku 2022 som napísal, že som poháňaný zvedavosťou. Vtedy som však ešte nevedel, že zvedavosť má viacero úrovní a že po napísaní bakalárskej práce a odkrytí prvej vrstvy príbehov mojich kolegov, študentov ma prepadne potreba vedieť ešte viac. Stretnúť sa opäť a opýtať sa množstvo vecí, ktoré ma nenapadlo sa opýtať predtým.

Naviac, okrem samotných informácií o procese práce študentov ako aj o samotných príbehoch sa moje sústredenie obrátilo taktiež na ich samých. Na to, čo ich viedlo k fotografii a aký život vedú. Výsledky môjho výskumu počas bakalárskej práce mi ukázali, že množstvo odpovedí na moje otázky je práve v otázkach ešte viac osobných. Na konci môjho štúdia na ITF som taktiež pocítil potrebu zakapsulovať aspoň niekoľko príbehov konkrétnych študentov tak, aby boli prístupné pre ďalšie generácie nových študentov a motivovali ich snáď do vlastnej tvorby. Ukázali myslenie jednej generácie fotografov v konkrétnom čase. Veľmi mi záležalo na tom, aby výsledok tejto práce bol text, ktorý sa chce čítať, lebo je o ľuďoch.

Nadväzujúc na akademickú stránku mojej magisterskej práce by som rád uviedol niekoľko faktov, v akých konkrétnych oblastiach bola ona rozšírená oproti práci bakalárskej.
- **Analyzujem** o 24 autorov a ich prác naviac. Myslím si, že je absolútne potrebné pracovať s väčšou vzorkou renomovaných autorov, aby výsledok práce nebol izolovaným názorom, ale naopak podporený masou s väčšou vypovedacou schopnosťou.

- **Rozširujem** spektrum oblastí, do ktorých som sa snažil druhy rodinnej fotografie zaradiť o nové ako napríklad sarkazmus a rodinná fotografia alebo príklady projektov posmrtných, bez prítomnosti rodinného príslušníka.

- **Kategorizujem** všetkých autorov podľa troch základných parametrov – pozícia autora/fotografa v rodine, vzťah autora k fotografovanému objektu a štádium života objektu/rodinného príslušníka, najmä vo vzťahu časovej vzdialenosti od smrti.

- **Vyhodnocujem** maticu autorov z dvoch skupín A) etablovaných fotografov B) študentov ITF a zadefinovaných parametrov.

- **Porovnávam** vzťahy autorov skupiny A) a B) a hľadám podrobnosti, súvislosti a prípadné protiklady.

Želám Vám milé čítanie.

LARRY SULTAN
PAUL GRAHAM
COLIN GRAY
DEANNA DIKEMAN
NANCY BOROWICK
SALLY MANN
SIAN DAVEY
TIMOTHY ARCHIBALD
MASAHISA FUKASE
KAROLINA JONDERKO
RICHARD BILLINGHAM
MARK POWER
MARIKEN KRAMER
DIANA MARCOSIAN
ZUZANA PUSTAIOVA
JOANNA KINOWSKA
GILLIAN LAUB

TEORETICKÁ ČASŤ

Rodina v súčastnej fotografii

Rodinná fotografia prirodzene u bežného človeka evokuje niečo, čo je ľahko vykonateľné, optimistické, možno snáď aj banálne a mnohokrát impulzívne. Pred nástupom digitalizácie fotografie bola taktiež považovaná za občasnú. Pri návšteve rodičov mi padol pohľad na policu s uloženými rodinnými albumami. Je ich menej ako 10 a je v nich 30 ročná história rodiny. Keď zídem po schodoch do bytu starých rodičov, nájdem 3-4 albumy v ktorých je 60 rokov života. V obidvoch prípadoch sa však jedná o fotografie vyžarujúce niečo pozitívne. Nenašiel som prakticky ani jednu fotografiu, ktorá by bola divná, smutná, alebo by akýmkoľvek spôsobom poukazovala na formu disharmónie v rodine (aspoň prvoplánovo). A každá rodina disharmóniu má, málokedy alebo až nikdy táto nie je predmetom klasickej rodinnej zbierky.

Aj banálne rodinné fotografie však majú ďalšiu vrstvu, ktorú môžeme objavovať bližším pozorovaním konkrétnych fotografií. Držanie tela osôb, odstupy medzi zobrazenými osobami, držanie rúk, oblečenie, druh úsmevu, usporiadanie osôb na fotografii – napríklad rodičia stojaci spolu a deti postavené pred nimi, alebo deti postavené medzi rodičmi – prítomnosť zvierat na fotografiách, výber miesta a pozadia samotnej fotografie. Tieto tvoria iba niekoľko jednoduchých príkladov, ktoré si ako prvé prestavujem pri pojme „rodinná fotografia".

Ako však komentuje fotograf Martin Parr: „Väčšina rodinných albumov majú formu propagandy, kde rodina vypadá výborne
a všetci sa usmievajú".[1]

Ako veľmi výstižne uvádza Sophie Howarth v knihe Family Photography Now „Čím divnejšia rodina je, tým dôležitejšie je ukázať ju ako normálnu".[2]

Môj pohľad v tejto práci však bude smerovať na prácu fotografov a ako interpretujú tému rodina v ich väčšinou dlhoročných projektoch, ktorých vizuál je výrazne odlišný od príkladov klasického ponímania fotografie popísané vyššie.

Fotografi dokumentujúci svoju vlastnú rodinu

Za súčasnú fotografiu považujeme diela ešte žijúcich autorov. Rozhodol som sa však do mojich úvah zahrnúť aj prácu už nežijúceho Larryho Sultana (1946-2009), ktorého citátom otváram túto sekciu bakalárskej práce ako aj Masahisa Fukase (1934-2012).

„Rodina je najkomplikovanejšia a najviac stresujúca inštitúcia a napriek tomu je to tá jediná inštitúcia, ktorej si myslím väčšina ľudí stále verí. Rozhodne neveríme vláde, väčšina z nás neverí kostolu, určite neveríme bankám. Rodina je skutočne veľmi zaujímavé miesto"[3] – Larry Sultan v rozhovore pre SFMOMA.com

Tému rodinnej fotografie pre potreby nasledovných strán ponímam skutočne rigorózne a teda nejedná sa o dokument rodiny vyhotovený akýmkoľvek fotografom, ale sústredím sa na prácu fotografov krvne zviazaných s fotografovanou osobou. Fotografov, ktorí sú otcami, matkami, dcérami, synmi, krvnými príbuznými svojho fotografického sústredenia. Dokumentovanie vlastnej rodiny má podľa mňa niekoľko vážnych špecifík oddeľujúcich túto fotografiu od iných druhov dokumentu.

Rodinná fotografia z môjho pohľadu rozdeľuje fotografov na dve skupiny. Prvá sú tí, ktorí už vo svojich začiatkoch upriamili fotoaparát na svoje najbližšie okolie a aj prostredníctvom nej sa rozvíjali. Druhú skupinu tvoria tí, ktorí museli do fotografovania rodiny dospieť, získať odvahu, porozumieť dôležitosť tejto fotografie. Mnohokrát, najmä v druhom prípade je táto fotografia spojená s terapiou samotných autorov a je poháňaná vnútornou potrebou fotografa. Ja sám patrím rozhodne do druhej kategórie.

Spontánne projekty

Prvá skupina fotografov sa často prejavuje spontánnosťou a naivitou fotografií,

1 Howarth, Sophie/McLaren, Stephen: Family Photography Now. London: Thames & Hudson, 2016, s. 7. ISBN 978-0-500-54453-2.

2 Howarth, Sophie/McLaren, Stephen: Family Photography Now. London: Thames & Hudson, 2016, s. 7. ISBN 978-0-500-54453-2.

3 Larry Sultan discovers his family through photography (online), (cit. 2018-12-24). Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=mYDjh0tj7vg

častokrát aj vizuálnou nedokonalosťou. Rodinná fotografia je častokrát vstupom autorov do umenia fotografie ako takej. Moment dominuje nad kompozíciou a prvkami technickej dokonalosti fotografie. Považujem ju za tú najúprimnejšiu formu, častokrát vizuálne neovplyvnenú, ešte v tomto momente, inými autormi a trendami.

Premyslené projekty

Druhá kategória fotografov a ich prác sa prejavujú väčšou mierou premyslenosti, komplexitou kompozície a skladaním príbehu. A ak by táto fotografia aj mala výrazné prvky „momentovej fotografie", už sa obyčajne nestretávame s naivitou a nedokonalosťou, respektíve tieto už nie sú náhodné, ale sú naopak výsledkom premyslenej činnosti – autor účelne volí formu budúcej vizuálnej reprezentácie svojej práce.

Syn fotografujúci svojich rodičov, nie bezprostredne pred smrťou

Keď som začal uvažovať o fotografoch dokumentujúcich svoju najbližšiu rodinu, ako jeden z prvých ma napadol Larry Sultan (1946-2009) a jeho Pictures from Home. Ikonická kniha so zeleným obalom a červenými nápismi na prednej strane. Sultan dostal nápad na fotografovanie svojich rodičov v roku 1982 a prvá verzia knihy bola vydaná v roku 1992 vydavateľstvom Harry N. Abrams, Inc. v New Yorku. Jeho projekt je kombináciou inscenovaných a dokumentárnych snímkov spojených s využitím rodinného archívu, konkrétne výňatkov z rodinných filmov, ktoré sú ukázané v knihe vo forme fotografií.

"Navštevoval som ich každých niekoľko mesiacov. S batohom naplneným fotografickým vybavením a nápadmi na konkrétne fotky. Obyčajne trvá 1-2 dni aby sa tieto nápady v mojej hlave doprecizovali, alebo sa naopak úplne vytratili a to čo mi vtedy zostáva sú krabičky neexponovaných filmov a zúfalstvo. Vyjednávam s mojím otcom a vymieňam hodiny strávené s ním čistením záhrady za niekoľko minút pózovania do môjho projektu. Keď som ho konečne začal fotografovať, bol som nervózny až do takej miery, že som často opakoval fotografie tých istých scén, ktoré som už fotografoval roky predtým. Po niekoľkých dňoch som už taký nesústredený, že mi uniká väčšina toho krásneho. Bežných situácií. Namiesto toho sa začínam chovať ako antropológ alebo policajt – fotografujúc nožnice, dokumenty, priestor šatníka. Dôkazy. Iba v momente keď sa prestanem snažiť fotografovať a namiesto toho si užívať čas, ktorý s nimi trávim, niečo skutočne hodnotné sa stane". [4]

Sultan taktiež veľmi otvorene hovorí o terapeutických motívoch svojej práce. "Je toto dôvod prečo som sem prišiel? Nájsť sám seba fotografujúc ich?"[5]

Rok 2024 sa začal znovu-vydaním legendárneho diela Richarda Billinghama – Ray's Laugh, v britskom vydavateľstve MACK. Práca Billinghama bola pôvodne vydaná v roku 1996 švajčiarskym vydavateľstvom SCALO. V úvode teoretickej časti píšem o spontánnych projektoch a Ray's Laugh taktiež možeme do nej zaradiť. V tomto prípade však samotnú spontánnosť podčiarkuje skutočnosť, že tento projekt dramaticky zmenil životnú trajektóriu v tom čase mladého a neznámeho autora. V 90tych rokoch bolo umelecké publikum zvyknuté na fotografické práce ukazujúce realitu v častokrát surovom spôsobe, autorov akými boli Nan Goldin, Larry Clark prípade Robert Frank. Avšak miera reality dokumentu Billinghama, fotografujúceho svojich rodičov, bola aj pre už edukované publikum strednej triedy úplným šokom. Fotografie ukazujúce vzťahy medzi rodičmi, ale aj prostredie v ktorom žili, tapety, domáce spotrebiče, všade prítomné fľašky alkoholu, lacného jedla, oblečenie, boli nechceným pohľadom do spoločenského rozkladu časti britskej spoločnosti na príklade jednej konkrétnej rodiny.

Rodina Billinghamov sa na prelome 80tych a 90tych rokov dostala na okraj spoločnosti, najmä v dôsledku straty zamestnania otca Raya a jeho následnému prepadnutiu alkoholizmu. „Každý deň, keď som sa vracal domov z univerzity som rozmýšľal, či môj otec bude

4 Sultan, Larry. Pictures from Home. MACK. 2017, s 23. ISBN 978-1-910164-78.5.

5 Sultan, Larry. Pictures from Home. MACK. 2017, s 16. ISBN 978-1-910164-78.5.

mŕtvy, alebo živý“, spomína Richard Billingham. Pôvodne zameraný na maľbu, Billingham žiadal svojho otca aby mu pózoval počas maľovania. Ray však nebol schopný vydržať viac ako niekoľko minút a preto Richard prišiel s nápadom fotografovať ho, aby tak zachytil danú scénu a mohol pokračovať v maľovaní. Po čase si však uvedomil, že samotná fotografia a spôsob ako zobrazuje scény stavu jeho rodiny boli pre neho viac než dostačujúce.

„Mojou hlavnou motiváciou bolo pokúsiť sa ukázať ten svet, ukázať ako to vypadá za zatvorenými dverami“, hovorí Billingham. „ „Žil som svoj život a zrazu som sa na neho mohol pozerať zvonku“

Na samotnú knihu som bol veľmi zvedavý. Bola zabalená v jemnom igelitovom prebale. Prekvapilo ma, že v dnešnej dobe to nie je papier, ale hneď potom som si povedal, že to je určite úmysel vydavateľa a ten igelit musí mat naviazanie na knihu a to čo je v nej (poukázanie na chudobu autorovej rodiny a všadeprítomné plastové obrusy na stoloch v ich byte). Je poskladaná netradičným spôsobom a nespomínam si, kedy som v rukách držal knihu urobenú podobne. Po otvorení tvrdého obalu hneď po ľavej strane je už fotografia. To je strana, ktorá je vo väčšine prípadov prázdna. Na nasledovných stranách by som očakával názor knihy, autora, úvodný text alebo iné texty vydavateľa. V tomto prípade žiadne neboli a hneď od prvého prevrátenia listu vpadáte do fotografií.

Billinghamovo dielo reprezentujú najmä dve fotografie. Na jednej ponad jeho otca stojaceho v kuchyni preskakuje mačka. Bizarná scéna nad ktorou mnohí uvažujú, ako sa mohla stať. Druhá fotografie je opäť scéna zachytávajúca jeho otca padajúceho na dlážku v kuchyni, tesne pred dopadom. Táto fotografia vyvolala mnohé morálne diskusie o tom, či autor nemal namiesto fotenia pomôcť otcovi a zabrániť tak pádu. Ja by som sa však chcel venovať inej fotografii, ktorá zanechala vo mne silný dojem. Jedná sa o jednu z posledných fotografií Raya v knihe, ležiaceho v posteli v spálni. Myslím, že to je dokonca jediná fotografia z tohto priestoru. Spálňa je plná symbolov ružových ruží, ktoré sú súčasne na stene ako aj na obliečkach postele. Pastelová ružová spoločne s udusenou zelenou. 118 ruží na tapete steny, 36 na obliečke posteli. Nebyť silno-zeleného záhlavku postele, celá scenéria by vypadá ako jedna rovina vďaka zlievajúcim sa farbám a motívom vyplnených od okraja po okraj fotky. Ray leží na chrbte, pozerá sa smerom od fotografa do okna. Pravá ruka v 90 stupňovom uhle od tela vystretá na vankúši vedľa. Ľavou si pridržiava paplón tesne pod bradou. Je celý zakrytý. Oči mu otvorené, ale pôsobia neprítomne, aj keď je ich sťažka vôbec vidieť. V rohu izby je biela poličká v ktorej sú skrčené časti oblečenia, vo všetkých poličkách do plna. Na okennej parapete je vidieť fľaštičky – podľa ich tvaru typujem, že sa jedná o parfumy. Na okne je záclona a v pozadí vidno padajúce pozadie nejakého kopca. Na radiátore sú položené nástenné hodiny s motívom poľovníka. Priestor medzi oknom a posteľou je vyplnený ďalšími vecami, prevažne oblečením. Z fotografie ide nepokoj, ale pre mňa úplne iný, ako z väčšiny ostatných fotiek. Táto fotografia vypadá čisto a nie tak patologicky ako zvyšné. Nevidno na nej ani špinu, odreté hnedé steny, opadajúce tapety, fľašky od alkoholu, popolník, fľaky na obruse ani špinavú podlahu.

Sekvencia knihy je zaujímavá. Začína sa čiernobielymi portrétmi otca a detailmi z bytu, ktoré už budia trocha nepokoj, ale situácia sa graduje až neskôr v hlbšie v knihe. V čase vidieť postupný rozpad rodiny a úpadok do alkoholu. Na úvodných fotografiách je ešte viditeľný zmysel pre poriadok, a čistota priestoru. Veci poukladané na poličkách, čistý koberec. Tá sa ale veľmi rýchlo vytráca a prechod z čiastočného poriadku a usporiadania do patologického obrazu otca je prakticky z jednej fotky na druhú.

Posledné dve fotografie v knihe sú časovou sekvenciou, kde Ray sedí na postely v kontrastnom svetle. Na ľavej fotografii drží v rukách horiacu cigaretu, na druhej pohár (povedal by som že pomarančovú džús a vodka, alebo iba džús?). Čo ma však zaujalo je jeho sveter. Rád analyzujem oblečenie osôb v dlhotermínových projektoch. Začal som sveter hľadať na iných fotografiách a vracal som sa až na začiatok knihy, kde som ho našiel opäť.

Ukázal sa až skoro na úplnom začiatku a uvažujem, či uloženie fotografií má prvky chronológie a ten sveter jednoducho bol s Rayom od začiatku projektu, alebo boli fotografie pomiešané a tie staršie sa dostali na začiatok, prípadne mladšie na koniec? Do publikácie z roku 2024, ktorú listujem už výrazne zasahoval sám autor a nejedná sa o opačný prípad prvej publikácie knihy, kedy práve vydavateľ zabezpečil celú sekvenciu tak, aby bola atraktívna pre diváka a neprihliadal na vnútornú meritoriku samotnej knihy, ktorá bola pre autora vážna.

Syn fotografujúci svoju matku pred smrťou

Z prác vydaných knižne na tému rodiny v posledných rokoch vo mne zarezonovala publikácia Paula Grahama s názvom Mother, vydaná britským nakladateľstvom MACK v roku 2019. Myslím si, že to bolo spôsobené ľahkým zosobnením publika s objektom portrétovaným v tak ľahko čitateľný spôsob. Ide o sériu 19 portrétov matky autora fotografovaných v domove dôchodcov. Identické rámovanie obrazu na všetkých fotografiách, ktorá zaspáva sediac v kresle. Skoro identické denné svetlo z okna izby, to isté kreslo v ktorom práve sedí. Iba jediný raz má s ňou fotograf očný kontakt a matka sa pozerá priamo do objektívu. Je to najosobnejší z jeho portrétov. Väčší rozmer knihy, obal a celá kniha ladená výrazným ružovým akcentom je rozlúčkou autora s jeho matkou.

„Moja matka mala 88 rokov, keď som začal fotografovať túto sériu a dnes má 90 rokov“, hovorí Graham, ktorý má 63 rokov. „Predpokladám, že som sa snažil urobiť jej rozšírený súbor portrétov ako starne, zachytiť jej posledné roky na tejto zemi. Pre seba ale aj pre moju rodinu. Mám mladého syna a uvedomil som si, čo to skutočne znamená starať sa o dieťa. Naviac sa Vám pripomenie aké to je keď sa o Vás niekto stará ako dieťa. Je to neustále sa opakujúci cyklus života“.[6] Ďalším príkladom je kniha britského fotografa Colina Graya s názvom In Sickness and in Health, vydavateľskej spolupráce Steidl a Mack prvý krát vydanej v roku 2010. Jedná sa o vyvrcholenie 29 ročnej dokumentárnej práce Graya venovanej téme svojich rodičov publikovanej pod názvom The Parents.

Štvorcové farebné fotografie majú pre mňa akcent práce Nancy Borowick, najmä tie z nemocničného prostredia (podrobnosti v nasledujúcom texte) avšak blízke portréty matky Graya mi naopak pripomenuli projekt Mother Paula Grahama.

Po prečítaní anotácie projektu In Sickness and in Health by som jednoznačne povedal, že táto je venovaná autorovej chorej matke René a dokumentovaniu posledných 10 rokov jej života (autor začiatok projektu datuje v roku 2010), ale po prelistovaní knihy je pre mňa ešte silnejšia časť venovaná práve samote jeho otca po smrti matky. Podobne ako Larry Sultan, aj Gray vidí v obraze svojho otca seba samého a prirovnáva to k niečomu traumatickému.

„Vidím históriu v mojej vlastnej budúcnosti“.[7]

Gray veľmi otvorene hovorí o tom, ako ho fotografia zachránila už v detstve, keď bol obeťou šikanovania a neskôr v strednom veku keď trpel depresiou.

Dcéra fotografujúca svojich rodičov, nie bezprostredne pred smrťou

Ďalším, pre mňa osobne veľmi dôležitým projektom je kniha „Leaving and Waving“ fotografky Deanny Dikeman (nar. 1954), ktorá 27 rokov fotografovala svojich rodičov na príjazdovej ceste ich rodinného domu, vždy v momente keď od nich odchádzala. Väčšinu fotografií komponovala s priznaním okenného rámu auta, na niektorých tento viditeľný nie je. Bol to jej spôsob spracovávania pocitu smútku pri opúšťaní rodičov, ktorý vyústil do knižnej publikácie vydanej CHOSE COMMUNE v roku 2021, po úmrtí obidvoch rodičov. Tento projekt mi je blízky, nakoľko je tematicky spojený s mojou vlastnou tvorbou. V rokoch 2011–2017 som fotografoval projekt 324

6 Denník the Guardian. O'Hagan, Sean v rozhovore s Paulom Grahamom: 'I wanted to look clearly at her last years on Earth'. 23.10.2019. https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/oct/23/paul-graham-mother-photographer-book-portraits

7 Gray, Colin. In Sickness and in Health. Steidl Mack. 2010, s 85. ISBN 978-3-86521-940-4.

Days, ktorý je cyklom fotografií z auta, kde prítomnosť auta je vždy priznaná a občasne som taktiež fotografoval svojich rodičov stojacich pri bráne príjazdovej cesty domu, kde som vyrastal. Postupne sa táto práca v roku 2020 preniesla do statických portrétov mojich rodičov pred garážou toho istého domu. Každú fotografiu sprevádza môj osobný zápis, akýsi denník z času, ktorý som strávil bezprostredne s rodičmi v ten deň, prípadne víkend, v závislosti ako dlho moja návšteva trvala. Už aj počas tak krátkeho obdobia vidím zmenu vo fyziognomii rodičov, oblečenie sa však častokrát opakuje.
Fotografie Dikeman sú v knihe zoradené chronologicky a čierno-biele sú v čase vystriedané farebnými. Na fotografii z augusta 2009 vidíme posledný krát obidvoch rodičov spolu. Opretých o auto zaparkované v garáži, mávajúcich na svoje dcéru, ktorá fotografiu exponuje už sediac vo svojom aute, z príjazdovej cesty. Posledná fotografia autorkinej mamy je z roku 2017.

Dcéra fotografujúca svojich rodičov tesne pred smrťou

V roku 2017 som na Paris Photo stretol Nancy Borowick (nar. 1985) pri uvádzaní jej knihy „The Family Imprint – A Daughter's Portrait of Love and Loss", vydaného vydavateľstvom HATJE CANTZ v tom istom roku. Projekt je rozlúčkou s jej rodičmi, ktorý v krátkom čase po sebe podľahli ochoreniu na rakovinu, najprv otec a následne aj matka. Borowick podobne ako Sultan pracuje s rodinnými archívnymi fotografiami. Jej samotné fotografie sú čierno-biele a kombinuje ich fotografiami listov jej rodičov ako aj rodinných objektov – náramky, kľúče atď. Na rozdiel od fotografií Dikeman, v práci Borowick je smrť prítomná a neskrývaná. V prípade Dikeman smrť dedukujeme, avšak Borowick ju ukazuje neskrývaným spôsobom a pripravuje nás na ňu prostredníctvom fotografií rodičov v nemocnici na ktorých vidíme zhoršujúci sa zdravotný stav, cez pohreb najprv jej otca a následne matky. Borowick však pokračuje ďalej v jej sústredení sa na život „potom" a prevádza nás detailmi interiéru rodičovského domu – skrinka v kúpeľni plná liekov, kontajner zaparkovaný pred domom plný vytriedených vecí po jej rodičoch, prázdna miestnosť po vysťahovaní nábytku. Neviem si predstaviť náročnosť jej balansovania medzi jej rolou dcéry smrteľne chorých rodičov a bytím fotografom.

Matka fotografujúca svoje deti

Immediate Family od Sally Mann (nar. 1951), prvý krát publikovanú v roku 1992 vydavateľom Aperture Foundation je ďalším z intímnych portrétov rodiny, tento krát je fotografom matka a objektom sú jej deti. Miestom je štát Virginia, ročné obdobie je vždy leto. Fotografie sú kombináciou inscenovaných a reálnych scén. Dnes by mohli byť niektorými vnímané kontroverzne vzhľadom na vysokú mieru intimity a prítomnosti nahoty jej detí. Cyklus bol fotografovaný v 80 rokoch dvadsiateho storočia (až do roku 1991) technikou príznačnou radšej pre oveľa skorších fotografov (veľkoformátový aparát 8x10").
Mann stvorila umenie z tých najbežnejších vecí a momentov. Je príznačná pre jej úzku spätosť so svojím najbližším okolím, v ktorom vznikli všetky jej najdôležitejšie práce, ktoré sa sústredili najmä na rodinu, fotografiu krajiny a smrť (zvierat vo svojom okolí na farme, ale aj svojho muža ktorý trpel svalovou dystrofiou). V okolí svojej farmy už fotografuje viac ako 50 rokov.

„Veci, ktoré sú k tebe najbližšie sú tie, ktoré môžeš fotografovať najlepšie".[8]

Mann taktiež hovorí o svojej motivácii: „Na počiatku som robila fotografie z dvoch dôvodov. Prvý bol zachovať obraz a druhý uvidieť ako konkrétna vec, alebo scéna bude vyzerať na fotografii. Teraz je pre mňa oveľa doležitejšie zachovávanie. Nestrácam už žiadny čas. Pracujem neustále a prakticky nikdy neopúšťam svoj dom".[9]

„Prikláňam sa k teóriii, že ak si chceš zachovať spomienky čisté a čo najbližšie k pôvodnému vyobrazeniu reality, nemôžeš si ich vybavovať príliš často, pretože zakaždým, keď tak urobíš tvoja pamäť spomienku vyobrazí trochu inak

8 Mann, Sally. Hold Still. A Memoir with Photographs. Little, Brown and Company. 2015, s 12. ISBN 978-0-316-24776-4.

9 interview pre CBS Mornings, Photographer Sally Mann shares life behind iconic images. Máj 2015. https://www.youtube.com/watch?v=sfPBfqE9sCs.

a v čase, násobenom množstvom sa celkový obraz môže zmeniť zásadne“.[10]

Rodinnú fotografiu a rôzne prístupy k nej podľa môjho názoru taktiež determinujú a nadväzujúc na predchádzajúce delenie aj vek autora a štádium jeho života (príklad. autor žijúci s rodinou v jednej domácnosti, autor žijúci s rodinou v jednom meste, autor žijúci vzdialene od rodiny). Vychádzam z dogmy, ktorá pre potrebu zjednodušenia sploštuje hlbšiu komplexitu rodinných vzťahov, ktoré sú základným psychologickým pilierom tohto druhu fotografie, a predpokladám, že vyššie uvedené členenie a podmienky, ktoré vytvára blízkosť, prípadne vzdialenosť autora od objektu prirodzene vytvára alebo naopak zabraňuje vzniku podmienok pre vyhotovenie diela.

Matka fotografujúca svoju handicapovanú dcéru

Sian Davey a jej cyklus Looking for Alice vydaný knižne vydavateľstvom Trolley Books v roku 2015 a mnohokrát ocenený je dielom matky, psychologičky, ktorej sa narodila dcéra s Downovým syndrómom. Fotografie majú makký analógový akcent, mnohokrát fotografované v slabom, interiérovom svetle, čím sa celkový vizuálny efekt dostáva do úrovne približujúcej sa maľbe. Davey pochádza z rodiny, kde obidvaja rodičia trpeli dlhoročnými mentálnymi problémami a rodičovský dom opustila v 18tom roku života. Davey je príkladom, kedy fotoaparát nebol súčasťou jej života z mladosti ale začala fotografovať až v neskoršom veku. Otvorene hovorí, že aparát ako prístroj, zariadenie, ju prevádzalo cez mnohé životné situácie s ktorými si psychicky často nevedela poradiť. Davey po projekte o jej dcére Alice urobila ďalší projekt o svojej druhej dcére pod názvom Martha. Davey v ňom porovnáva proces dospievania svojej dcéry s tým svojím, ktoré bolo paradoxne diametrálne iné - plné párty. Čo sa týka samotného procesu tvorenia projektu, Davey hovorí o tom, ako práve upustenie od zásad a prílišnej snahy o dosiahnutie štruktúry a premýšľania o všetkom, čo robí jej dalo výsledky s ktorými bola spokojná – precítené, rôznorodé, intímne fotografie svojho dieťaťa, ktoré sa naučila milovať až neskôr.

Otec fotografujúci svojho handicapovaného syna

Zrkadlová situácia k práci Davey predstavuje projekt Timothy Archibalda z USA, ktorý vytvoril fantastický projekt o svojom synovi trpiacim autizmom. Na rozdiel od Davey, Archibald zo svojím synom aktívne pracoval a jeho angažovanie je zjavné. Jedná sa o inscenovanú fotografiu, ktorej svetlo a emócia je iná ako tomu bolo u Davey. Je chladnejšia, ale nie menej intímna. Zaujímavé je, že Archibaldou syn Eli bol diagnózovaný už počas prvého roku trvania projektu. Samotná práca nebola teda motivovaná konkrétnym scenárom, chorobou, ale snahou otca pochopiť jeho syna, ktorý sa mohol v určitých situáciách chovať inak. V rámci tohto projektu sa ich vzťah posunul z hranice otec a syn na kolaboráciu dvoch ľudí.

Rodina a autoportrét

Mapovaním rôznych foriem rodinnej fotografie nemôžeme nespomenúť fenomén rodinnej fotografie spojenej s autoportrétom, kde teda samotný fotograf je prítomný na fotografiách spolu so zvyšnými členmi rodiny. Takýmto príkladom je japonský fotograf Masahisa Fukase a kniha Family vydaná vydavateľstvom Mack v roku 2019, ale pôvodne publikovaná v roku 1991 vydavateľstvom Inter Press Corporation of Japan.

Fukase mal vtedy 57 rokov. Práve uplynuli 4 roky od smrti otca a 2 roky po presťahovaní matky do domu špeciálnej opatery. Je považovaný za najexperimentálnejšieho japonského fotografa povojnovej éry. Ako tretí v generácií svojej rodiny bol vlastníkom rodinného štúdia - The Fusake Photo Studio.

Predtým, ako pristúpime k hlbšiemu pohľadu na výnimočnú rodinnú tvorbu Fukaseho, chcel by som poukázať na jeho oveľa známejšiu a legendárnu knihu Karase (známu pod anglickým názvom RAVENS, 1975-1986), ktorá je prirovnaním vtákov (vrán) a ľudí. Táto je považovná v globálnom merítku k vizuálne prelomovej. Je pre mňa až neuve-

10 Mann, Sally. Hold Still. A Memoir with Photographs. Little, Brown and Company. 2015, s 12. ISBN 978-0-316-24776-4.

riteľné, ako jeden autor mohol vytvoriť dva tak zásadne rozdielne súbory. Pokojnosť a uhľadenosť Family verzus neostrosť, častokrát s bleskom fotografovaný nepokoj Ravens.

Rodinné fotografie Fukaseho majú niekoľko špecifík. Jedným je portrétová uhľadenosť skôr typická pre americkú alebo európsku fotografiu - celá silueta postáv, fotografované veľko-formátovým aparátom v štúdiu, ktorého vlastníkom je samotný Fukase. Druhým je skutočnosť, že na väčšine fotografií, ako som už spomínal, je sám prítomný. Posledným výrazným prvkom je neočakávaná nahota niektorých členov rodiny pri skupinových fotografiách, kde zvyšok rodiny je oblečená, iba jeden člen je vyzlečený.

Jediným znakom plynutia času a indikácia dĺžky trvania projektu je starnutie rodiny na fotografiách spojené s pribúdaním detí až po posledné fotografie, kedy už nežijúceho člena rodiny predstavuje iba jeho fotografia v rámiku.

Tomo Kosuga vo svojej eseji Archiving Death: The Family Portraitas a Site of Mourning píše:
„V januáry 1987 sa Fukaseho otec Sukezo nadýchol posledný krát. Mal 74 rokov. V deň pohrebu Fukase zhromaždil celú rodinu, oblečenú do formálneho pohrebného oblečenia a urobil tradičný rodinný portrét. Na mieste, kde na predchádzajúcej fotografii stál Sukezo teraz nahradil jeho portrét, fotografia v skoro životnej veľkosti, ktorú urobil Fukase pred 7 rokmi ako prípravu na práve tento moment. Použitie tohto portrétu vykonaného zariadením, ktoré archivuje smrť znamená, že Fukase zaranžoval smrť aby ju vlastne negoval. Sukezo, ktorý je už mŕtvy, je stále prítomný na rodinnom portréte. Spôsob, akým sa rodina na fotografii smeje, akoby si nebola vedomá, že Sukezo je mŕtvy iba podčiarkuje jeho úmysel.“[11]

Táto kniha je jedna z tých v mojej knižnici, ku ktorej sa pravidelne vraciam. Nepodarilo sa mi však ani po dvoch rokoch odkedy ju mám, rozkľúčovať čo chcel autor povedať fotografiou, kde sú všetci členovia rodiny otočený chrbtom do aparátu a iba jediná smerujúca do fotoaparátu je mladá polonahá žena.

Imaginárna časť kde sa nepracuje bezprostredne s objektom

Fotografie matky po jej smrti

Tradične uvažujeme nad dokumentovaním rodiny v čase ich života, prirodzene. Je však niekoľko zaujímavých prác fotografov, na ktoré by som chcel poukázať a odohrávajú sa „post-mortem“. Karolina Jonderko, poľská fotografka a aktivistka, v roku 2019 vydala knihu v náklade 95 kusov s názvom „Autoportret z Matka“. Spomínam si na moment, kedy som si bol knihu hneď po jej vydaní osobne vyzdvihnúť v starom centre Varšavy. Karolína vybehla spod brány starej kamenice do dažďového dňa aby mi ju odovzdala na ulici. Tento projekt je autoterapeutický a autorka to veľmi jasne pomenováva v úvodnom texte knihy, kde hovorí, že príprava tejto knihy bol jej spôsob na vysporiadanie sa zo smrťou matky, ktorá umrela v roku 2012. Pozostalosti po matke vyviezla do domu starej mamy na vidieku, kde sa jej mama vychovala a kde vyrastala autorka spoločne zo svojou sestrou. V tom dome Karolína vyberá z plastikových vriec poukladané oblečenie svojej matky, oblieka sa do neho a fotografuje sa na pozadí prázdnej steny. Naviac svoje fotografie kategorizuje na jednotlivé časti ako napríklad „oblečenie domové“, „cestovné oblečenie“, „oblečenie do práci“. Na detailnosti práci autorky s oblečením ako objektom je zrejmá miera prežívania a práca zo spomienkami. Spätné kreovanie konkrétneho oblečenia na konkrétne príležitosti po rokoch je mňa fascinujúco silné. Samotné vzory oblečenia sú výrazným elementom celej knihy, oddeľujú jednotlivé kapitoly ale tvoria aj obálku knihy, na ktorej nie je žiadna viditeľná identifikácia autora ani názvu projektu. Iba detail blúzky z kategórie oblečenia „dovolenkové“. Samotné fotografie sú štylizované jednoducho a stroho. Jena stena v jednej izbe je rozpoznaná prostredníctvom na každej fotografii opakujúcej sa pukliny, tiahnucej sa ponad hlavu autorky. Karolína stojí vystreto s priamym pohľadom do objektívu fotoaparátu, ruky voľne spustené pri tele, neutrálny výraz tvá-

11 Fukase, Masahisa. FAMILY. MACK. 2019. ISBN 978-1-912339-57-0.

re. Aj napriek neutralite je z nej cítiť hlboké zarmútenie. Je bosá. Stojí na žltej podlahe. Z fotografií nie som schopný identifikovať, či sa jedná a drevenú alebo betónovú podlahu. Stojí vždy na tom istom mieste. Podľa a stena sa stretávajú v priestore medzi jej priehlavkami a kolenami. Postava nie je umiestnená na fotografii centrálne ale v pravej polovici záberu. Zamýšľam sa, či svojou bočnou pozíciou chcela zdôrazniť puklinu na stene za ňou?

Mal som omnoho viac otázok a skontaktoval som sa s Karolínou opäť, aby mi porozprávala o procese a jej pocitoch keď prácu tvorila, kedy na miesto chodila, koľko času tam trávila, či bola sama alebo jej niekto pomáhal, či si tam varila, jedla, pila kávu, pozerala sa na všetko okolo nej plné spomienok, ako dlho celý proces trval, ako reagoval zvyšok rodiny, prečo bola bosá, prečo nebola ona centrálne na fotografii.

Karolína: Moja mama umrela v roku 2018 po dva roky dlhom boji s rakovinou. Jej smrť taktiež odštartovala dlhú sériu ďalších úmrtí v mojej rodine. Do roku 2012 až 7 členov mojej bezprostrednej rodiny umrelo. Vieš si asi predstaviť v akom stave som bola. V apartmáne rodičov som nič nemenila rok. Spávala som na mieste mojej mamy. Neutierala som ani prach na nábytku, aby som nezotrela odtlačky prstov mojej mamy, na ktoré som sa občas pozerala. Rok po jej smrti, moja sestra ktorá žije vo Veľkej Británii, ma konečne prinútila urobiť zmenu, preorganizovať nábytok a kúpiť nové veci ako formu boja s traumou, ktorú sme prežívali. Celý šatník mojej mamy sme preniesli do domu mojej starej mamy, ktorá ešte vtedy žila. Umrela v roku 2011. Dom mojej starej mamy bol prázdny a po jej smrti som do neho vôbec nechodila. Bolo by to príliš veľa bolestných spomienok. Vo februári 2012 som v sebe našla silu a išla som. Bola tam strašná zima a chcela som sa ohriať. Spomenula som si, že oblečenie mojej mamy tu bolo niekde odložené. Obliekla som si jej kabát a pocítila som sa blažene, skutočne šťastná. Je ťažké ten pocit opísať, ale zrazu som cítila akoby zo mňa spadla veľká tiaž, ktorú som nosila roky. Našla som jej blonďavý vlas na goliere kabáta a chcela som sa v tom kabáte odfotografovať, nemala som veľa fotografii s mojou mamou. Do domu som sa vrátila o niekoľko dní, aj s požičaným osvetlením a statívom. Zaujímavé je, že napriek tomu, že nie som štúdiový fotograf, vedela som od začiatku úplne presne, ako chcem, aby fotografie vyzerali. Mali byť jednoduché s mäkkým svetlom, bez tieňov. Odpaľovala som lampy od bielych odraziek, okná som zakryla obliečkami. Taktiež som vedela, že nechcem na fotografii stáť centrálne – aj napriek tomu, že milujem stredové umiestnenie. Stojím trocha na boku, aby som ukázala odtlačok portrétu mojej matky na stene. Chcela som mať fotografiu s ňou, aj keď ona na nej nie je. Nechala som tam pre ňu miesto. Aby som mala byť k tebe úprimná, doteraz sa čudujem, ako je možné, že som od začiatku vedela s takou jasnosťou a precíznosťou, ako chcem, aby fotografie mali vyzerať.

V dome bolo veľmi chladno a preto som nebola schopná urobiť viac ako päť fotografií za deň. V tom čase som sa liečila na depresiu a bolo pre mňa náročné nájsť energiu na vykonanie projektu. Stála som bosými nohami ako symbol zraniteľnosti. Počas fotenia som nič nepila ani nejedla, bola som taká sústredená na prácu, že to ani nebolo možné. Urobila som viac fotografií ako je publikovaných v knihe. Moja mama nosila niekoľko kombinácií oblečenia keď bola chorá, ale nie všetky som zahrnula do knihy. Mám ich na mojich diskoch, urobila som ich pre seba nechcela zdieľať. Bola to moja trauma, moja strata a nemyslela som si, že by ktokoľvek mohol z nich čerpať čokoľvek hodnotné.

Keď som začala fotografovať, proces bol pre mňa terapeutický. Neplánovala som písať žiadne texty k fotografiám. Choroba mojej mamy vymazala z mojej pamäti jej obraz pred chorobou. To čo som si hlavne zapamätala, bola moja mama v chorobe. Obliekanie a rôzne kombinácie oblečenia mi navrátili množstvo šťastných momentov. Keď som poslala fotografie mojej sestre, dopísala do nich príbehy. Mne tie fotografie navrátili spomienky na zdravú mamu a neplánovane, bolo to terapeutické aj pre moju sestru.
Nejaký čas boli fotografie na mojich diskoch, nechcela som ich s nikým zdieľať, až pri jednom rozhovore s kolegom

s Filmovej školy v Lodži som mu povedala, čo som urobila. Presvedčil ma, aby som projekt ukázala v škole. A stalo sa to, že som dokončila moje bakalárske štúdium z fotografie prácou o fotografii ako forme samo-terapie a diplomovú výstavu som mala v Lodži a následne Krakowe. Práve Krakov bol pre mňa prelomový, nakoľko redaktor z Wysokie obcasy (týždenník Gazety Wyborczej) bol na vernisáži fotofestivalu a zrazu sa fotografia žien z rodiny Jonderko objavili na titulnej strane časopisu. Na počiatku som bola prestrašená reakcii ľudí. Dostala som však také množstvo podpory a pozítívnych reakcií ľudí, ktorý tiež prechádzali cez traumu a smútok po strate blízkych, že to zmenilo kompletne môj fotografický život. Odvtedy, každý môj osobný projekt sa zaoberal nejakou formou straty a spôsobu, ako sa s ňou ľudia vysporiadali.

V roku 2018 som vydala knihu „Self-portrait with Mother“, ktorá mala byť pôvodne vydaná iba vo veľmi malom náklade pre priateľov a rodinu, ktorá ma počas týchto rokov podporovala. Môj známy zošil z oblečenia mamy obal na knihy. Každý človek, ktorý bol pre mňa dôležitý dostal jeden výtlačok s týmto obalom a osobným listom, prečo túto knihu dostáva a prečo je pre mňa dôležitý. Bol to ďalší krok mojej samo-terapie a zakončenie dlhého obdobia žaloby.

Edícia, ktorú som uvoľnila na predaj bola publikovaná iba z dôvodu vyzbierania peňazí pre nadáciu boja s rakovinou.
(koniec spomienok Karolíny Jonderko)

Do posmrtnej kategórii patrí aj projekt Marka Powera, ktorý nebol nikdy publikovaný knižne, ale po smrti svojich rodičov a upratovaní ich apartmánu a pripravovaním ho na predaj si všimol odtlačené obrysy nábytku na mäkkých kobercoch, ktoré boli v každej izbe. Vznikli nádherné fotografie holých stien a farebného koberca spolu s mapou už neexistujúceho nábytku po už neexistujúcich rodičoch.

Ďalším zaujímavým príkladom fotografie, ktorá spomína rodinného príslušníka, ktorého na fotografiách neuvidíme je projekt „I hide myself within my flower“ nórskej autorky Mariken Kramer. Jej rovnomenná kniha vyšla v roku 2023 v malom náklade iba 300 kusov a tvorí ju fotografická časť ako aj textová. V textovej časti autorka spomína na posledné mesiace pred smrťou svojej matky ako aj posledné chvíle na smrteľnej posteli. Matku sa autorka rozhodla vyobraziť vo fotografickej časti prostredníctvom rastlín, ktoré sú fotografované v štúdiovom prostredí, držané v rukách. Vizuálne kniha pripomína herbár. Kvety sú zozbierané na lúke nad domom kde žila jej matka a sú symbolom jej lásky ku flóre.

Dcéra ukazujúca život svojej rodiny prostredníctvom inscenácie

Diana Marcosian. V máji 2018, súčasťou workshopu s Dough DuBois bolo aj prestavenie Diany a jej projektov. Spojili sme sa s ňou prostredníctvom telekonferencie. Diana bola čerstvá Magnum nominee a spomínam si ako som obdivoval, že v takom veku už dosiahla tak veľa. Diana vo svojom projekte Santa Barbara rozprávala príbeh o imigrácii a svojej rodine prostredníctvom svojej vlastnej rodiny. Jej matka ich zobrala z rodného Ruska za lepším životom do USA vo veku 35 rokov. Bolo to v roku 1996. Podarilo sa jej to spôsobom, že posielal inzeráty do časopisov aby po príchode mali niekoho, ktorý sa ich ujme. To sa aj podaril, oženila sa za muža o 30 rokov staršieho.
Keď Diana už v dospelom veku pochopila celý príbeh, išla do Holywoodu aby našla niekoho, kto jej pomôže nafilmovať tento príbeh. Nejedná sa teda iba o striktne fotografický projekt nakoľko výsledkom je film a publikácia. Výsledný fotografický súbor je mix skutočných fotografií jej rodiny a inscenovaných fotografií hercov vybraných do jej filmu, ktoré zachytávajú scény zo života rodiny v USA so zameraním sa na absurdné rozdiely kvality života medzi Ruskom a USA.

Dcéra fotografujúca svojho otca

Nadväzujúc na časť „dcéra ukazujúca život svojej rodiny prostredníctvom inscenácie“ by som sa opäť vrátil k Diane Marcosian, ktorá sa v dospelosti vrátila späť do Ruska porozumieť kultúru z ktorej bola ako dieťa vymanená ale aj vyhľadala svojho otca, ktorý počas jej detstva a spoločného života v Rusku bol v jej živote prítomný iba zriedkavo. Pro-

stredníctvom projektu „Mornings (With you)“ znovu objavuje a buduje vzťah zo svojím otcom.

Vnučka fotografujúca svojich starých rodičov

Moja prvá spomienka na prácu slovenskej autorky Zuzany Pustaiovej sa datuje do roku 2013, kedy som mal prvý kontakt s jej projektom pod názvom „Banálne príbehy“. V tom čase ma na projekte niečo iritovalo. Vizuálne bol zaujímavý, ale musím sa priznať, že v roku 2013 som nebol pripravený na inscenovanú fotografiu seniorov. Čítajúc anotáciu projektu autorky po rokoch vo mne budí sympatie a projekt sa mi páči oveľa viac. Autorka uvádza, že ide o odhalenie hravosti, ktorá je v nás v každom veku a v pokračovaní projektu z roku 2015 taktiež otvorene hovorí aj o nahote seniorov, ktorá bola spoločenským tabu a iba v poslednom období sa začína na fotografiách viac ukazovať a o téme viac hovoriť.

Rodinná fotografia ako dôkaz

Poľská kurátorka a pedagogička, Joanna Kinowska spracováva súbor kde ústrednou témou je jej syn, ktorého fotografuje vždy pred spaním. Súbor pôvodne vznikol z dôvodov dôkazných, autorka počas svojho rozvodu dokumentovala prostredníctvom mobilného telefónu dátum a čas, kedy bola zo svojím synom. Zvyk sa postupne stal rituálom dvojice aj v období, keď už pôvodná príčina pominula. Súbor doteraz nebol publikovaný a pri rozhovore autorka priznala, že si nie je istá, či vzhľadom na jeho senzitivitu kedykoľvek bude.

Sarkazmus v rodinnej fotografii

Gillian Laub a jej Family Matters spadá do zvláštne inej kategórie fotografických projektov plných sarkazmu a kritiky, čo v prípade rodinnej fotografie vôbec nie je štandardnom. Práve naopak, väčšinu projektov o ktorých som písal vyššie sú tvorené smútkom, sentimentom, snahou vytvárať spomienky, uchovať niečo. Laubovej kritický pohľad je prierezom troch generácií bohatej židovskej rodiny z New Yorku prostredníctvom ktorého sleduje svoj vzťah k bohatstvu, márnotratnosti, detstva, zraniteľnosti, politického konfliktu, náboženstva a smrteľnosti. Je to taktiež mapovanie jej vzťahu s rodinou, ktorý bol poznačený najkontroverznejšími prezidentskými voľbami v USA v roku 2016 cez pandémiu v roku 2020 až po iniciatívu Black Lives Matters. Vo väčšine týchto polarizovaných tém sa ocitla na opačnej strane, vzdialená od väčšiny svojej rodiny a jej fotografie to veľmi priamočiaro zobrazujú.

Intimita, zodpovednosť, súhlas

Fotografujúc rodinu v čase autorovej mladosti a v čase, kedy s rodinou žije v jednej domácnosti vytvára podmienku rýchlejšej adaptácie rodiny na prítomnosť fotoaparátu ako je tomu v prípade občasných návštev rodiny a z toho vychádzajúceho „privykania si“. Špeciálne v prípadoch, kedy sa aparát obracia na príslušníka rodiny náhle v neskoršom štádiu života rodinných príslušníkov (príklad: rodina vie, že som fotograf, ale jej členov začínam fotografovať náhle až neskôr, čo je skutočnosť vyvolávajúca vyššiu mieru citlivosti a otázky, prípadne možné odmietnutie).

Je rodinný dokument intímnejší ako iné formy sociálneho dokumentu? Je skutočnosť, že fotograf je v rodinnom vzťahu poľahčujúca, alebo naopak priťažujúca okolnosť? Odpoveď na túto otázku je rozporuplná a veľmi individuálna. V mojom osobnom prípade si dovolím tvrdiť, že sa jedná o priťažujúcu okolnosť. Myslím, že čím ďalej sme vzťahovo od fotografovaného objektu, tým viac sa do popredia dostávame ako fotografi, naopak, čím bližšie sme vzťahovo k fotografovanému objektu, tým viac sa do popredia dostávajú iné atribúty našej osobnosti a sociálnych vzťahov – syn, otec, manžel, brat, sestra, bratranec atď. a teda sa prirodzene od nás očakáva, že budeme reprezentovať to čo nám podľa sociálneho statusu prináleží a byť zároveň fotografom znamená odklon od toho statusu.

Ďalším špecifikom tohto druhu fotografie je prakticky neobmedzený prístup. Ako rodinný fotografi v tomto ponímaní máme prístup všade, vidíme prakticky všetko. Sme od začiatku v intímnom prostredí, čo je výhodou počas práci nad projektom, môže to ale spôsobovať komplikácie v momente publikácie projektu (nesúhlas rodiny s publikovaním, lebo moje oblečenie je domáce a na

fotografie sa nehodí, lebo v tej izbe bol neporiadok a to predsa nemôžeš ukazovať atď.). Zároveň sa môžeme stretnúť zo syndrómom „familiárnosti“ priestoru. Všetko okolo seba poznáme natoľko, že absencia prirodzenej zvedavosti fotografa tak prirodzene pôsobiaca v prípade práci v novom priestore, sťažuje kreatívnosť práce.

Fotografie, ktoré sme neurobili

Držím v rukách knihu Photographs Not Taken, napísanú Willom Steacy, vydanú vydavateľom Daylight Comunity Arts Foundation v roku 2012, ktorá je súborom 60 esejí vybraných fotografov o momentoch, ktoré neboli nikdy odfotografované. Mnoho z autorov uvádza „fotografie“, ktoré sa fotografiami nikdy nestali práve z rodinného prostredia.

Sám takú fotografiu v sebe nosím. Asi jedinú, ktorá ma neskutočne trápi, že som ju neurobil. Bola teplá júnová nedeľa roku 2020. Podarilo sa mi vycestovať za rodičmi po viac ako 3 mesačnom odlúčení spôsobenom pandémiou. V našom rodinnom dome žijú dve rodiny, moji rodičia a rodičia zo strany môjho otca, moji starý rodičia. Zdravotný stav môjho starého otca sa rapídne zhoršoval a jeho demencia bola skoro každý deň citeľnejšia. V ten deň, tesne pred mojím odchodom, sedeli aj zo starou mamou v záhrade nášho domu. Obidvaja mali na sebe biele tričká s čiernymi pásmi. Prvý krát som ich videl oblečených rovnako (a uvedomil som si to až sediac v aute a prehrávajúc si v hlave film z toho dňa). Nasledovný deň v pondelok moji rodičia viezli starého otca do domu špeciálnej starostlivosti. Bol to teda posledný deň, kedy môj starký sedel doma v záhrade domu, ktorý postavil vlastnými rukami. Zo sanatória sa už domov nevrátil. Bolo samozrejmé a smutno-logické, že to tak bude, ale v tom momente som si to vôbec neuvedomoval/nepripúšťal. Niekoľko krát počas toho popoludia ma napadlo, že ich musím odfotografovať. Nemal som ale silu, nebol som schopný prerušiť ten moment a postaviť ich do rohu záhrady so živým plotom a starou marhuľou v rohu. Obidva v čierno-bielych tričkách. Keď som odchádzal do záhrady k už naštartovanému autu, otočili som sa a zakýval som starkému. Odkýval späť. Usmial sa. Akoby na moment precitol späť do reálneho sveta, dokonca si myslím, že na mňa žmurkol. Musel som sa rýchlo otočiť už so slzami v očiach a odkráčať rýchlym krokom do auta.

Načasovanie v rodinnom dokumente

Ďalším parametrom podľa môjho názoru ovplyvňujúcim interakciu a akceptáciu rodinného dokumentu je čas začiatku práce nad projektom a jeho vzdialenosť od momentu smrti. Sultan dokumentoval svojich rodičov v ich dôchodcovskom veku, priznávajúc vasektómiu matky ako aj operáciu prostaty otca, ale téma smrti nie je v projekte evidentná ani úmyselná, nie je to lúčenie sa s rodičmi ako napríklad v práci Borowick, kde od začiatku knihy je choroba prítomná a pripravuje nás na jej príchod. Jej projekt bol rozlúčkou, vytváraním spomienok. Sultanov projekt je hľadaním samého seba a vytváranie vzťahu s rodičmi. Dickeman, vzhľadom na dĺžku trvania projektu prichádzala k smrti veľmi pozvoľne a ako som uvádzal vyššie, smrť na rozdiel od Borowick nie je priamo prítomná na fotografiách.
Ako dĺžka trvania projektu vplýva na akceptáciu rodiny? Ako konkrétne štádium a zdravotný vzťah rodiny vplýva na náročnosť a psychiku fotografa a fotografovaných?
Predstavujem si, že začínať projekt o svojich rodičoch až v štádiu ich choroby, odchádzania, je psychicky náročnejšie.

Rodina a dom

Téma rodinnej fotografie je previazaná s témou domu. Či už to je miesto ponímané v kontexte fyzickom, alebo abstraktnom. Priestor rodiny je neoddeliteľnou súčasťou projektov, ktoré vo svojej práci spracovávam. Či už sú to detaily interiéru po smrti rodičov Borowick, alebo kreslo matky Grahama, tak fotografie interiéru sú veľmi prítomné aj v projektoch mojich kolegov študentov. Zátišia domu starého otca po jeho smrti od Vojtěcha Hurycha alebo strohý, precízne rámovaný interiér otca Jakuba Miřijovského. V našej východo-európskej kultúre je však pojem dom podľa môjho názoru spájaný skôr s miestom fyzickým, ktorý akumuluje spomienky prostredníctvom predmetov, ktoré sa v ňom nachádzajú. Práve predmety sú

častokrát držiteľom spomienok. Určité záchytné miesta v našej pamäti pri pohľade na ktoré sa vynárajú obrazy a spomienky s predmetmi spojenými priamo alebo nepriamo. Predmety sú taktiež previazané s emóciami. Možno práve tie reprezentujú stopu v našich spomienkach, ktorá je katalyzátorom ďalších obrazov, pozitívnych a negatívnych.

V našej kultúre je pojem dom spájaný v fyzickým vyobrazením konkrétneho miesta. Zriedkavo je to stav mysle človeka. Sú však iné kultúry, v ktorých sa do popredia dostáva viac inštitucionálne, abstraktné vyobrazenie domu.

„Keď si prestavím dom, myslím o voľnosti. Bezpečnom mieste, hrách a zábave". [12]

Fotografia rodiny a trauma, tragédia a strata

Prenos emócie na publikum. Trpiaci, umierajúci rodinný príslušník predstavuje veľmi silnú negatívnu emóciu = psychickú traumu. „Pôvodný význam gréckeho slova „trauma" je rana. Pojem psychická trauma označuje zranenie psychiky, ktoré býva dôsledkom významne zaťažujúcej skúsenosti. Samotná udalosť nie je traumou, stáva sa ňou až jej dopad na človeka, ktorý ju prežil. Vo všeobecnosti udalosť pôsobí traumatizujúco, ak vážne ohrozuje zdravie alebo život človeka, či iných ľudí, ak je nečakaná, nekontrolovateľná a sprevádzaná prežívaním veľkého strachu a bezmocnosti."[13]

Trauma prvej fáze pôsobí na samotného fotografa a následne sprostredkovane na publikum, ktoré prichádza do kontaktu s prácou fotografa. Myslím si taktiež, že trauma spojená s rodinou a blízkymi osobami je veľmi špecifická z dôvodu, že publikum sa vie vcítiť do pocitov na základe svojich vlastných skúseností. Vieme si ju personifikovať výraznejšie ako napríklad pocity spôsobené pozeraním na fotografie z konfliktných zón (ktoré až do momentu vojny na Ukraine v roku 2022 nebola v našom regióne prítomná a teda emócie z iných vojen, tých vzdialených je výrazne filtrovaná práve vzdialenosťou a schopnosťou ich precítiť).

Ďalším faktom je miera intimity pri prezeraní fotografií, ktoré vyvodzujú silné emócie smútku, alebo až šoku. Aký je rozdiel medzi prezeraním knihy oproti kontaktu s fotografiou napríklad vo verejnej galérii?

Na obidve otázky reaguje vo svojej štúdii Family Photography and the Documentation of Trauma in Contemporary Art Matthew Ryan Smith.

„Práca Billinghama a Beliveaua umožňuje sa vcítiť publiku do toho, ako umenie spojené s traumou ovplyvňuje spoločnosť. Slovo „ovplyvňovať" je odvodené od latinského „affectus" alebo „adfectus", čo v preklade do slovenčiny znamená vášeň, alebo emócie. Akokoľvek, Jill Bennett opisuje ovplyvňovanie ako stelesnenie pocitu, „process pozerania sa na pocity, kde cítenie je predstavené prostredníctvom stretnutia sa s umeleckým dielom".Pozeranie sa na fotografie, ktoré zobrazujú tragédiu a smrť v rodine považujem za spôsob, ako trauma ovplyvňuje ako fotografa tak aj publikum. Pre fotografa, fotografovanie rodinnej traumy je spojené s prežívaním utrpenia a straty ako člena tej rodiny. Ako si fotograf radí s dualitou tejto situácie, jeho rolou člena rodiny a taktiež bytím fotografom, ktorý si musí zachovať kreatívnosť, kritiku a etickú zodpovednosť? Ako takáto fotografia vplýva na publikum? Je tento vplyv iný ak si pozeráme fotografický album alebo sme vo verejnom priestranstve, galérii? Je tá reakcia iná? Pre Sontag, „v určitom momente, váha a seriózność obrazov traumy a utrpenia prežije lepšie v knižke, pretože jeden si ju môže prezerať v súkromí, listovať cez fotografie, bez rozprávania."[14]

Pohlavie, vek, fáza životného cyklu a rodinná príslušnosť fotogra a objektu sú parametre, ktoré som používal pri hľadaní kategorizačného kľúča indikovaných projektov uvedených vyššie ako príklad rôznorodosti a charakteru prí-

12 Green, Naima. V rozhovore pre British Journal of Photograpy. rok 2022, číslo 7906. s 63.

13 ANIMA, poradenské centrum. 2017. http://www.centrumanima.sk/co-je-to-psychicka-trauma/

14 Ryan Smith, Matthew. Family Photography and the Documentation of Trauma in Contemporary Art. (online) 2014, s 2. ISSN 2393 – 1221.

Kategorizovanie a hlavný denominátor.

Od roku 2021, kedy som začal pracovať na bakalárskej práci a následne počas práce na magisterskej práci uvažujem nad tým, ako správne uchopiť rodinnú fotografiu a v spleti rôznych možností o ktorých píšem a ponúknuť čitateľovi akúkoľvek formu usporiadania, či už meritorického alebo vizuálneho tak, aby sa mu nad problematikou lepšie uvažovalo. Aspoň tak sa vždy snažím pomôcť sám sebe v uvažovaní nad komplexnými schémami. Vytváram diagramy, snažím sa usporiadať parametre alebo rôzne sledované skupiny javov alebo dát do kategórií, aby som sa následne vedel sústrediť a analyzovať podskupiny namiesto celého súboru dát. To mi umožňuje sa sústrediť na sledovanie javov a chovania v rámci týchto podskupín a nájsť, snáď, súvislosti, alebo čokoľvek zaujímavé už zo sústredením sa namiesto zmäteného a roztriešteného pohľadu na celok.

Listujem v svojich už prakticky 3 roky starých poznámkach a kresbách, diagramoch rysovaných ručne na rôzne druhy papiera, ktoré mi práve v tom čase robili spoločnosť. Vývojové diagramy, matice, alebo formy diagramov ešte doteraz neobjavené. Na zhluk autorov a zadefinovaných parametrov sa dá pozerať z rôznych pohľadov a snažil som sa nájsť ten správny, ktorý moje bádanie, zamýšľanie posunie ďalej.

Predtým, ako však do toho momentu prídem, chcel by som ešte raz zrekapitulovať niekoľko vstupných pozícií/predpokladov. Pri kategorizovaní prác/autorov, som vychádzal a svoje delenie postavil na pohlaví autora/fotografa, jeho pozície v rodine (otec, matka, dieťa, starý rodič), následne som sa pozeral na to, kto je objektom v danom projekte (pozícia v rodine) a následne asi pre mňa to najdôležitejšie: v akom čase autor svoje dielo tvoril. Tento posledný parameter má niekoľko zradných miest, o ktorých napíšem nižšie.

Dôvod, prečo si myslím, že to je najdôležitejšie je ten, že verím, že táto skutočnosť má vplyv na rozhodnutie autora o tom, či a ako fotografovať svojho rodinného príslušníka. Či už to je „bezstarostný“ dokument svojich detí, alebo dokumentovanie zložitých momentov v chorobe, alebo bezprostredne pred smrťou a v konečnom prípade, dokumenty po smr

ti, bez prítomnosti samotného rodinného príslušníka formou čerpania archívnych fotografií ale najčastejšie objektov priamo alebo menej priamo zviazaných s človekom.

Pri stanovovaní horeuvedených kritérií, ktoré majú mne aj čitateľovi pomôcť v lepšej orientácií v problematike rodinnej fotografie som však prišiel na niekoľko problémov. Jedným z nich je príklad fotografa Fukaseho, ktorý v sledovanom projekte nefotografoval iba konkrétnu osobu, ale celú rodinu. Pre niekoho na fotografii je Fukase syn, pre niekoho vnuk, pre niekoho manžel. Nebol som v stave ho nikam zaradiť, tak isto z pohľadu ukotvenia jeho práce v čase čo ho hlavného denominátoru „smrť“, keďže niektorý členovia rodiny sa postupne z fotografií vytrácali (úmrtie) a boli nahradený novými (deti).

Ďalším zložitým momentom do kategorizácie bola pre mňa práca Diany Marcosian, ktorá pracuje na báze inscenácie. Na fotografiách nevystupujú reálne osoby ale najatý herci, pomocou ktorých sa vracia do svojho detstva. V podstate veci je dcéra svojej mamy, ale je správne to takto uviesť v kategorizácii?

Posledným bodom s ktorým som sa musel konfrontovať pri tvorení diagramu bolo zaradenie projektu do časovej osy a teda kedy sa dielo tvorilo. V niektorých prípadoch autorov totižto ich práca prekračuje niekoľko časových blokov a preto som sa rozhodol ich transparentne uviesť aj v mojej tabuľke, aj napriek tomu, že som inklinoval k riešeniu, že si subjektívne vyberiem podľa čoho daný projekt zaradím do časovej kategórie – napríklad kedy začal vznikať, alebo kedy kulminoval.

Nižšie uvádzam analýzu sedemnástich autorov na základe vyššie popísaných parametrov.

Kto?	Koho?	Za života	V očakávaní úmrtia	Po smrti
Dcéra Deanna Dlkeman	rodičov	●	●	
Dcéra Nancy Borowick	rodičov		●	●
Dcéra Karolina Jonderko	matku			●
Dcéra Marlken Kramer	matku		●	●
Dcéra Diana Marcoslan	matku	inscenovaná fotografia		
Dcéra Gillian Laub	rodičov	●		
Syn Larry Sultan	rodičov	●	●	
Syn Richard Billingham	rodičov	●	●	
Syn Paul Graham	matku		●	
Syn Mark Power	rodičov			●
Syn Colin Gray	rodičov	●	●	●
Matka Sally Mann	deti	●		
Matka Slan Davey	handlcapov anú dcéru	●		
Matka Joanna Kinowska	syna	●		
Otec Timothy Archibald	handicapov áneho syna	●		
Vnučka Zuzanna Pustaiová	starých rodzičov	●		
nezaradené Masahisa Fukase	nezaradené	fotografia veštkych členov rodiny vo všetkých štádiách života		

IWONA GERMANEK
MARCIN KRUK
JAKUB STANEK
TOMÁŠ JIRÁČEK
JOSEF DOHNAL
ADRIÁN ŠVEC

ROZHOVORI DLHÉ

IWONA GERMANEK

***1969**

22. 04. 2022, Horní

Anotácia

Každý z nás nosí v sobě nějaký příběh. Nejen svůj. Nese stopy událostí, které prožili jeho předkové. Osud dědečka, babičky, rodičů. Kombinace náhodných a nenáhodných událostí. Důsledky toho zůstávají s námi a svazují naši současnost s minulostí jako brož. Jaký tvar mají tyto klenoty našeho života a zůstanou s námi navždy na stejném místě a ve stejné podobě? Jak vypadá tento rodinný šperk? Můj dědeček se seznámil s babičkou ve škole. Oba byli učitelé. Vzali se velmi rychle. Přišla na svět Małgorzata - moje máma, ale babička zemřela. Dědeček nezvládal starat se o svou maličkou dcerku. Proto se oženil znovu. Tentokrát z rozumu. Po několika letech i on navždy odešel a nechal svou druhou ženu se dvěma malými dětmi. Když se dnes podívám na svou matku, již osmdesátiletou ženu, vidím, jak se celý život potýká s následky těchto událostí. Stopy této rodinné historie se otiskly i v mém životě. Jsou jako rodinná brož předávána z pokolení na pokolení.

Kľúčové slová

rodina, rodinná história, starý rodičia, minulosť, súčasnosť, vplyv histórie v rodine na život autora

Rozhovor zo dňa 5.1.2022

(AS) Ako si prišla na nápad fotografovať tému rodiny?

(IG) Pred štyrmi rokmi som našla starý rodinný album v skrini mojej mamy. Patril mojej starej mame. Nikdy som ju nepoznala, umrela necelý rok po narodení mojej mamy. Údajne mala ťažký pôrod, v čase vojny, neboli lekári... Ale mama ako jedna z dvojičiek prežila. Uvažovala som, prečo sme tak ľahko na starú mamu zabudli. Nikdy sa o nej v rodine nehovorilo, nespomínalo... Chcela som nájsť spôsob, ako ju celej rodine pripomenúť aspoň na chvíľu. Uvedomila som si, že mama je jediným spojením s ňou. Iba ona a nájdený album s fotografiami sú svedkami života mojej starej mamy. To bol začiatok, ako vznikol prvý cyklus s témou rodina s názvom „Dla Peli". Neskôr vznikol ešte „Zielnik", „Adopcja", „Niebieski chlorofil" a „Broszka". Aktuálne pracujem na ďalšom projekte dotýkajúci sa depresii mojej dcéry, pretože som presvedčená, že tieto témy sú stále v spoločnosti tabu a nehovorí sa o nich dostatočne hlasno. Pokiaľ sa jedná o projekt „Broszka", celý život som sa vyrovnávala s minulosťou a pýtala sa same seba, „čo by bolo keby...". Metafory z ktorých sa „Broszka" skladá sú toho obrazom.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpila k realizácii? (Po akom čase si urobila prvú fotografiu?)

(IG) „Dla Peli" je projekt, ktorý sa zrodil pod vplyvom silných emócií a vznikol takmer okamžite. Štandardne tak nepracujem a žiadny z cyklov nevznikol s takou ľahkosťou a v tak krátkom čase.

(AS) Ako si rodine oznámila, že ich ideš fotografovať a ako reagovali?

(IG) Reakcie na moju prácu v rámci rodiny bývajú rôzne. Časť rodiny je ticho a nekomentuje projekty, napriek tomu, že ich pozná. Moja mama trpí na demenciu a preto sú jej reakcie rôzne. Raz je emotívna a inokedy zase sa až strháva a je nahnevaná, že som zničila jej fotografie (pretože nerozumie procesu tvorby koláží). Ale napríklad keď sa moja dcéra dozvedela, že chcem urobiť projekt o jej depresii, tak sa veľmi potešila. Ona najlepšie vie, ako veľa ľudí stále nerozumie ten problém v spoločnosti.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že pracuješ na fotografických témach spojených s rodinou ovplyvnili akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?

(IG) Nie.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?

(IG) Vedome som nečerpala zo žiadnej konkrétnej inšpirácii, ale mám pocit, že ako fotograf a študent fotografie som videla také množstvo rôznych prác iných fotografov, že podvedome som určite čerpala z ich bohatstva.

(AS) Plánuješ v práci na projekte ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?

(IG) Myslím, že „Zielnik", „Broszka" a „Dla Peli" sú ukončené. Na projekte „Adopcja" neustále pracujem, pretože jeho základom sú staré albumy, ktoré nachádzam na trhoch a antikvariátoch a podobných miestach. A je ťažké si nevšimnúť

keď vidím tie nechcené rodinné príbehy. Myslím si, že aj „Niebieski chlorofil", ktorý je súborom cyanotipových fotografií sa ešte rozrastie.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie (technicky a psychologicky)?
(IG) Keď som začínala pracovať nad cyklami „Dla Peli" a neskôr „Zielnik", bol to proces spojený zo silnými emóciami. Smútok, žiaľ, opakované otázky „čo by bolo keby...". Zo strany technickej, najväčším problémom bol pre mňa čas. Väčšina mojich prác je zviazaných s manuálnym procesom, kedy musím fotografie vytlačiť a následne na nich pracovať, tak fotografia je iba pretextom do ďalších etáp mojej práce.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(IG) Od začiatku ma najviac podporovali moje deti. Často s nimi konzultuje svoje práce, pýtam sa ich na názor. A keďže projekt vyhral hlavnú cenu v súťaži CSW, cítila som, že je rodina na mňa hrdá.

(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenila?
(IG) Nie, nič by som nemenila (aspoň dnes to tak vidím).

Pokračovanie nášho rozhovoru dňa 17.03.2024.

(AS) Ako sa stalo, že dnes fotografuješ? Aké sú tvoje prvé spomienky na fotografiu?

(IG) Moja príhoda s fotografiou je zábavná, nerada som v minulosti fotografovala. Pre mňa fotografia bola vždy spojená s rodinnými situáciami ako sú oslavy narodením, výlety a to nebolo pre mňa niečo dôležité, seriózne. Nemala som to rada a dodnes to nemám rada. Namiesto toho som však maľovala, vždy ma to fascinovalo. V tom čase som bola učiteľkou v škole a jedno z detí sa mi prišlo pochváliť svojimi fotografiami. Boli to čierno-biele fotografie a keď som ich uvidela, tak som si veľmi nahlas povedala „Prečo ja nefotografujem?!?". Žiačka mi povedala, že predsa môžem, že existuje taký krúžok fotografický, ktorý vedie pán Gregor a ktorý mi všetko vysvetlí. A ja som išla! Urobila som to hneď najbližší týždeň. Ľudia, ktorí ma poznajú by povedali, že vtedy to bolo odo mňa veľmi odvážne. Ísť do cudzieho miesta, za cudzím človekom, zapísať sa na kurz nebolo vôbec v mojom štýle. Muselo to pre mňa veľ znamenať. Mala som analógového Pentaxa, ktorého mám vlastne do dnes. Fotografia mi ale veľmi nešla, v určitom momente som bola frustrovaná a pri sťahovaní som ho odložila do šuplíka a na nejaký čas som o ňom zabudla. Po pár rokoch som si kúpila ďalší aparát, už digitálny, Nikon. Ale nepoznala som Photoshop. Bola som žena v domácnosti s tromi deťmi a množstvom práce. Nebola som schopná zvládnuť počítač a všetky potrebné programy. Rozhodla som sa však, že odídem z práce a nebudem už učiť. Reakcia priateľov a rodiny bola ako si vieš predstaviť ťažká. „Ako si tak mohla spraviť? Čo si to ty vymyslela?". Ja som však intuitívne cítila, že to je dobré rozhodnutie a hovorila som si „Nechaj tú robotu žena, veď ty ani nevieš čo chceš!". Pustila som sa naplno do fotografie. To bolo asi pred 20 rokmi. V tom čase som končila školu fotografickú v Katowiciach a dostala som prácu v dome kultúry. Taktiež som robila školu vo Wroclawe (AFE). Bývala som na Hornom Sliezsku, ale všetky moje fotografické kontakty boli vo Wroclawe. Chýbalo mi tá komunita v mojom meste a tak som ju začala hľadať vo svojom okolí. Na Facebooku som našla skupinu venujúcu sa fotografii a rozhodla som sa s nimi stretnúť. Zlomový moment v mojej fotografii myslím, že nastal v čase, keď prepadli moju mamu v jej byte doma, kde okrem krádeži drobných vecí a strašného neporiadku ju žiaľ aj veľmi zbil. Museli sme teda mamu preťahovať k nám domov a ja som pri upratovaní jej bytu našla dva staré albumy. Ja som vždy vedela, že oni existovali, ale nikdy som ich nemala v rukách. Vedela som tiež, že som mala starú mamu, ktorú som nikdy nepoznala, pretože umrela krátko po pôrode a vlastne mama ju tiež nepoznala, ale nikto u nás doma v rodine o tom nehovoril. Ja som si držiac v rukách tie albumy uvedomila, že sme tú ženu akoby v rodiny vymazali, akoby nikdy neexistovala. Ja som veľmi dobre poznala jej brata, mala som s ním vždy skvelé vzťahy. Ale o nej sme ale nikdy nehovorili. Po vlámaní bola moja mama v zlom

stave, aj psychickom a fyzickom a chvíľu sme mali pocit, že od nás odchádza a ja nemám skoro žiadne jej fotografie. Zobrala som ju do starého bytu a začala fotografovať Polarodiom. Do týchto fotiek som priložila jednu archívnu fotku, vlastne jedinú, ktorú sme v rodine mali, na ktorej je moja mama s moja starou mamou hneď po pôrode, taktiež jednu fotografiu hojdačky v záhrade a doložila som fotografiu porcelánovej vázy po mame. Toto všetko som dala dokopy asi za týždeň, čo je pre mňa veľmi netypické, nakoľko normálne pracujem skôr pomaly. Keď som to všetko skončila, tak si hovorím „No super, že si to spravila dievča, ale čo s tým teraz spravíš?“. Nemala som žiadne meno, nikto o mne nevedel. Stalo sa však to, že mi zavolali z tej facebookovej skupiny, že robia skupinovú výstavu a či nemám nejaký cyklus, ktorý by som chcela vystaviť. Tak ma to potešilo! Výstava sa podarila, bolo nás niekoľko autorov a moje fotografie prvý krát boli vystavené v kultúrnom centre. To bol môj začiatok. To bol rok 2017.

Začala som veľa rozmýšľať o starých albumoch a takých nechcených fotkách. Veľmi sa mi podobali na školské herbáre. Začala som skenovať tie staré fotky z rodinného albumu a tiež rastliny z maminej záhrady. Veľmi mi to spolu pasovalo. Starnutie, zaschýnanie, to ako rastliny menia schnutím svoj tvar a štruktúru, tak isto je to s ľuďmi. Takto vznikol môj druhý projekt, koláže pod názvom „Zielnik“ (Herbár), ktorý mal 24 fotiek. Tento súbor som poslala na súťaž do Torúňa o ktorej som sa dozvedela od kamarátky kde hlavnou cenou bola spoločná výstava vybraných prác autorov v lokálnom múzeu súčasného umenia. Nevela som ale, že je tiež cena riaditeľa múzea a ja som práve túto najvyššie ocenenie dostala. Bola som v takom šoku! Ako víťaz som o rok neskôr mala zorganizovanú individuálnu výstavu v Centre moderného umenia v Toruni, čo bola moja prvá individuálna výstava. Tá výstava mi vtedy veľmi pomohla psychicky. Dodala mi energiu a tiež vieru v samú seba. Prácu zo starými albumami pokračujem pozvoľne ďalej, keď mám šancu, kupujem staré albumy na trhoch alebo zbieram od známych. Vieš si predstaviť, že niekto predáva celý rodinný album? Ja ešte viem pochopiť, že niekto predáva jednu fotku. Ale celý album? Celú históriu jednej rodiny...? Spomínam si na svoj prvý album, ktorý som kúpila. Strašne smrdel. Neviem, kde bol odložený, ale ten zápach sa niesol po celom mojom byte. Podobne ako predtým som si hovorila, „super dievča, že si si kúpila starý splesnivený album, ale čo s tým teraz spravíš??“. Jednej noci som sa zobudila, tak sa mi to niekedy stáva, hlavne keď rozmýšľam o fotografii a napadlo ma „vlož do toho starého albumu svoje rodinné fotky!“. Nazvala som to Adopcia a do dnešného dňa mám 6 takých albumov. V tom prvom albume bolo veľa prázdnych miest po fotkách, ktoré asi vypadli. Dokladal som do tých miest nie reprodukcie mojich rodinných fotiek, ale originály, aby to bolo úprimné a skutočné. Niekedy to boli Polaroidy alebo fotky moje, fotky mojich detí. Po rokoch, keď si pozerám tie albumy opakovane, už sa nepozerám na pôvodné fotky ako na cudzích ľudí, ale ako na fotky ľudí, ktorých poznám, ktorí sa stali súčasťou našej rodiny.
Mám jeden špecifický album, ktorý neviem ako bol skladovaný, ale je tak zničený, že keď si ho pozeráš a prevraciaš strany, tak sa ti sype pod rukami, ako oplátky. Ale keď ho nepozeráš a iba tak leží, tak je vlastne mŕtvy.

(AS) Povedz mi viac, ako je možné, že pracuješ tak chronologicky? Začala si príbehom tvojej starej mamy, potom spájaním tvojich rodinných fotiek do cudzích albumov a potom projekt z prítomnosti o depresii tvojej dcéry Wiktórie?
(IG) To nebolo plánované, ale keď som pracovala na projekte Brož, bolo to pre mňa také post-scriptum do projektov do všetkého, do Zielnika, do Adopcii, do Nitek nie pamietania, do Niebieskiego chlorofilu. Ich spoločným menovateľom bola minulosť a zabúdanie. Brožka je ale o tom, čo sa z minulosti prenáša do našich súčasných životov. Ako strata mami mojej mamy a skutočnosť, že mala hovoriť „mama“ do niekoho cudzieho... potom vojna, ako to všetko ovplyvnilo to, kým ona bola a ako sa to tiež prenieslo na mňa. Myslím si, že je veľmi dôležité vedieť o ľuďoch ich životné príbehy, lebo sa potom na nich a ich život, ich konanie pozeráme inak. S pochopením. Moja mama trpí demenciou a to je projekt,

na ktorom aktuálne pracujem, ale prostredníctvom porozumenia jej minulosti sa snažím pochopiť a akceptovať jej chovanie dnes

(AS) V roku 2023 si vydala knihu „Ružová neexistuje“. Spomínam si, ako sme sa o tom projekte rozprávali pred dvoma rokmi a hovorila si, že Wiktória, tvoja dcéra, sa z projektu potešila, ale veľmi by ma zaujímalo, ako spolupráca s Wiktóriou vypada a ako sa spolupodieľala na projekte?
(IG) Áno, ona sa potešila a ja si samozrejme neviem predstaviť prácu nad tak senzitívnym projektom bez jej povolenia a dokonca nielen súhlasila, ale ma aj motivovala, aby som ten projekt uskutočnila, ale aby som ho urobila sama. Ona bola v tom momente veľmi unavená svojou depresiou a rozprávaním o nej. Na druhej strane chcela, aby projekt povstal a priblížil ľuďom problematiku depresii, nakoľko sa o nej stále nerozpráva dostatočne. Začala som sa zamýšľať, ako to mám urobiť projekt o mojej dcére ale bez nej. Našťastie, v momentoch, kedy bola chorá a študovala maliarstvo, namaľovala veľa svojich autoportrétov. Oni boli strašne silné, skoro všetky čierno-biele alebo šedé, skoro na všetkých sa jej telo rozpadá a okrem toho ešte v tom čase mala veľký problém s jedením, jednoducho nevedela jesť, čo bol prvý impulz, na základe ktorého sa obrátila na pomoc terapeuta. Myslím si, že jej obrazy boli jej snahou sa komunikovať, aj keď ona hovorí, že to tak nebolo ja som presvedčená, že podvedome to robila práve z toho dôvodu.
Rozhodla som sa, že použijem práve tieto jej práce v kombinácií s fotkami, ktoré som jej urobila – pravdupovediac som sa učila fotografovať práve na nej. A tak vznikali fotomontáže, koláže a následne som do toho zapojila aj prácu s japonskými papiermi, do ktorých som balila fotky ako formu starostlivosti o osobu, ktorá je na fotografiách. Následne som niektoré fragmenty z tých fotiek trhala a potom voskovala ako formu ochranu Wiktórii pred vonkajším svetom. Celá tá práca je plná symbolov a metafor. Takto vzniklo spolu 40 prác. Nevolám to fotografie.

Wiktória sa prvých výstavách prác ani nebola a začala som rozmýšľať, ako to bude keď tú knihu raz vydám. Asi som sa podvedome toho trochu bála, ale hovorila som si, že to bude pre ňu do budúcnosti, že sa bude chcieť do toho vrátiť, že pochopí, že mi nej veľmi záležalo a to bola tiež forma toho starania sa. Minulý rok v auguste bola po dlhej prestávke na dovolenke doma z Kanady v Poľsku a ja som ešte v tom čase nemala maketu, ale iba výtlačky prác a dala som jej ich na prezretie. Spomínam si, ako listovala v obývačke na gauči tie práce a na konci mi hovorí „Bože mama, to je prehliadka všetkých mojich účesov“ (smiech). Povedala som si, že keďže zareagovala tak veselo, tak je to snáď OK a môžem to vydať. Po chvíli však zvážnela a hovorí „Ale to je divné pozerať knižku o sebe samej“. Následne mi z Kanady písala, aby som jej knihu určite poslala, lebo že je dobrá.

Pred pár dňami som bola s ňou v kníhkupectve, nehovoriac jej, že tam je moja kniha, chcela som ju prekvapiť. Bolo to milé, lebo keď sa obsluha Wiktórii prihovorila s tým, že máme viac tých kníh, aby sa nebála kupovať, tak sa pochválila, že to je knižka jej mamy, na čo ja hovorím, že Wiktória je hlavnou postavou knihy. Celá situácia vyústila do malej autogramiády. Veľmi ma potešilo, že má z tej knihy tiež radosť.

Nikdy som ale Wiktóriu nebrala na autorské stretnutia, som si istá, že by ju to veľmi unavilo. Po prvej vernisáži v Katoviciach do nej začali ľudia písať, v dobrej viere, milé správy, ale aj to bolo pre ňu veľmi ťažké.

(AS) Myslíš si, že to čokoľvek zmenilo na Vašom vzťahu?
(IG) My sme vždy mali veľmi dobré vzťahy, určite to nič nepokazilo. Myslím si, že az po dlhšom odstupe to budem vedieť pomenovať.

(AS) Pozerám sa na všetky projekty o ktorých teraz rozprávame a oni sú všetky o tvojej rodine, je to pravda?

(IG) Áno, nedávno som o tom tiež pomyslela, že asi som nejaký egocentrik, ale ono je to dôsledkom dvoch vecí: neviem, čo si o mne myslia iní ľudia, ale ja som skutočne veľmi plachý človek, introvert. A pre mňa sa dostať do svetu iného človeka tak hlboko, aby som bola

schopná spraviť dobrý materiál o niekom inom, cudzom, je strašne veľké vyzvanie. V prípade mojich projektov ten problém nemám, lebo tých ľudí poznám a viem o čom hovorím.

(AS) To je zaujímavé, pretože je množstvo fotografov, pre ktorých je práve interakcia s cudzími oveľa jednoduchšia, pretože ich neangažuje od začiatku na tak silnej úrovni ako je to v prípade rodiny.
(IG) Hmm, ja vlastne neviem ako to majú iný fotografi. Určite tento druh fotografie je veľmi emotívny. Keď skončím aktuálny projekt o demencii tak už budem musieť spraviť niečo pozitívne (smiech). Moja rodina ma emocionálne angažuje a keby som išla do neznámeho prostredia, tak by som si tiež vzťahy najprv musela urobiť, aby som dosiahla tú istú úroveň emocionálneho zaangažovania. Som si vedomá toho, že s cudzími ľudmi mám problém a pokúšala som sa s tým bojovať a pracovať na projektoch iných ľudí, ale nevznikali dobré práce. Ako to hovorí Prof. Birgus „lebo ty to necítiš". A on mal pravdu.

(AS) Myslím si, že to je fér priznanie a pokiaľ nemusíš, tak nemá význam sa do toho tlačiť a skôr je lepšie a hodnotnejšie tvoriť tam, kde tú pridanú hodnotu máš.
(IG) Ja som vždy vo fotografii bola veľmi úprimná a autentická, je to pre mňa veľmi dôležité. A iba vtedy to čo vznikne má skutočnú hodnotu.

Vracajúc sa ešte do projektu Rožowi nie istneje, stretla si sa s ničím, čo by bolo pre teba ťažké?
Mala som jeden ťažký moment pri prvej výstave. Blízka rodina samozrejme vedela, že na projekte pracujem, ale v momente, kedy boli všetky práce zavesené a za pol hodinu začínala vernisáž a ja som stála uprostred miestnosti a vtedy som si uvedomila, čo som spravila a ako veľmi sa obnažujem pred cudzími ľudmi, ktorých reakcie neviem vôbec odhadnúť. A špeciálne v prípade témy mojej dcéry, Wiktórie. Dokon som sa na chvíľu bála, ako to akceptuje a aká bude reakcia môjho manžela. On samozrejme vedel o čom robím projekt, ale on je inžinier a jeho vnímanie bola iné. Ale našťastie veľmi dobre to zobral, až ma to zaskočilo. To však bolo pre mňa ťažké.

(AS) Aký je tvoj vzťah s textom a fotografiou?
(IG) No to je otázka! Ja sa ti tu teraz veľmi spovedám a ešte som o tom nikomu nehovorila! Keď som bola ešte v základnej škole, musela som dobre písať, lebo učiteľky neverili, že som práce, ktoré som nosila do školy písala ja sama. Som však dislektičkou a mám problémy s ortografiou a zablokovalo ma to tak, že som znenávidela písanie, až doteraz, do mojej poslednej výstavy. Vždy keď bol text potrebný do mojich fotografií, tak som niekoho prosila o napísanie textu. Bola som schopná o tom porozprávať, ale nie napísať. Vždy sa mi z toho dôvodu smiali, pretože mi tvrdili, že „ty to predsa všetko hovoríš, prečo to nevieš napísať!". Avšak do mojej poslednej výstavy v Sosnovci bolo tak málo času, aby som niekoho poprosila o napísanie textu, že som bola donútená ho napísať sama. Keď som text poslala do kurátorky, opýtala sa ma, či som nikdy nerozmýšľala nad tým, žeby som aj písala (smiech). To ma trocha odblokovalo a začala som uvažovať, že si príležitostne niečo napíšem, či už pre samú seba alebo do výstavy alebo knihy. Nikdy som nebola prívržencom spájania textu a fotografie, ale ja sama mám rada, keď si môžem od autora pred výstavou niečo prečítať. Myslím si však, že v texte je potrebné ponechať priestor na predstavivosť diváka.

(AS) Akým smerom si myslíš že sa bude vyvíjať tvoja fotografia? Končíš projekt o demencii, čo bude ďalej?
(IG) To je dobrá otázka, mám ešte v zásobe projekt o schizofrénii, ale tam už asi nepôjdem (smiech). Vieš, tiež som neplánovala, že po depresii budem pracovať na demencii. Ale tak sa to stalo. Dokonca sa musím priznať, že som demenciu teraz robiť ani nechcela a mala som pocit, že si musím od takých ťažkých tém oddýchnuť a že budem chvíľu robiť normálne fotky, nie popísané, pokrčené... jednoducho normálne fotky. A

presne to som aj urobila. Avšak keď som ich nahrala do Photoshopu ani neviem v ktorom momente som začala po nich opäť „čarbať“ (smiech).
Ale vracajúc sa do otázky, veľmi by som chcela urobiť niečo, s čím odskočím od týchto ťažkých tém a malo by to byť niečo, čo bude farebné a svieže, častokrát mám pocit, že tie moje veci sú také ako od „starej mamy“.

(AS) Nesúhlasím.
(IG) (smiech). Chcela by som urobiť niečo veselé.

(AS) Fotografuješ niekedy prírodu, tak oddychovo?
(IG) Robím to, fotografovala som malým umelým fotoaparátom, nikdy som ich myslím že ani neukazovala.

(AS) Aká je pre teba ideálna forma prezentácie tvojich prác? Myslíš o tom v momente keď realizuješ projekt?
(IG) Obyčajne mám v hlave rovnocenne aj knižku aj výstavu. Až teraz w prípade mojej práce o depresii som najprv dostala pozvánku na výstavu a fotografie vznikali s myšlienkou konkrétneho priestoru. Jedná sa o galériu o rozlohe 200m2, ktorá nie je štvorcová alebo nemá pravidelný rozmer, ale má rôzne zákutia a ja som o tom veľmi pri fotografovaní rozmýšľala. Štandardne samozrejme je projekt a ten prispôsobuješ do rôznych výstavných priestorov. Čo sa týka knižiek, milujem ich. Hlavne v poslednom čase o nich rozmýšľam ešte viac, chcela by som znovu vydať Zielnik už tlačený offsetom. Výstavy sú krátkodobé a stresové (smiech) a zostáva po nich množstvo prác, ktoré neviem kam mám dávať, celý môj byt je ich už plný.

(AS) Čoho sa bojíš?
(IG) Vojny. A bôľu. A staroby.
Bôľu neunikneš. Ale v prípadku staroby sa nebojím ani tak smrti, ale samoty.
(AS) Veľa som myslel o starobe, ale hovorím si, že pokiaľ mám fotoaparát, tá samota bude lepšie znesiteľná.
(IG) Fotografia je únikom a mojím centrom. Pred pár dňami sa ma známy na výstave opýtal, ako sa mám okrem môjho života fotografického. Odpovedala som mu, že okrem toho u mňa nič nové nie je (smiech).

(AS) Kto si myslíš že je konzumentom tvojej fotografie?
(IG) Moja práca je pre ľudí, ktorých stretlo niečo podobné o čom ja rozprávam prostredníctvom mojich fotografií. A vidím to najmä na výstavách. Napríklad s Różowy nie istnieje. Nikdy by som neverila, že sa dokáže tá téma a fotografie tak niekoho dotknúť. Nestalo sa mi, aby na vernisáži niekto plakal. A pri tejto výstave sa to stalo opakovane. Ľudia prichádzali a ďakovali mi za to, že som odvážna a ukazujem problémy spoločnosti. Stalo sa mi, že za mnou prišiel otec dievčaťa, ktorá mala depresiu a on jej nedokázal porozumieť. V novinách čítal o mojej výstave a prišiel s nádejou, že svoju dcéru lepšie pochopí.

Často si hovorím, načo ja to všetko robím. Pre koho. Keby si radšej urobila dobrý obed alebo upratala v záhrade. Ale teraz som prvý krát cítila, že to malo zmysel, že to niekomu pomohlo.

(AS) Čo by si poradila študentom prvého ročníka ITF?
(IG) Aby robili to svoje, v čo veria, že má zmysel. Toto je moja tretia fotografická škola a na každej škole bol niekto, kto nariekal a sťažoval sa. Ale každá škola ti vie dať veľmi veľa, len si to musíš z nej chcieť zobrať.

Brož

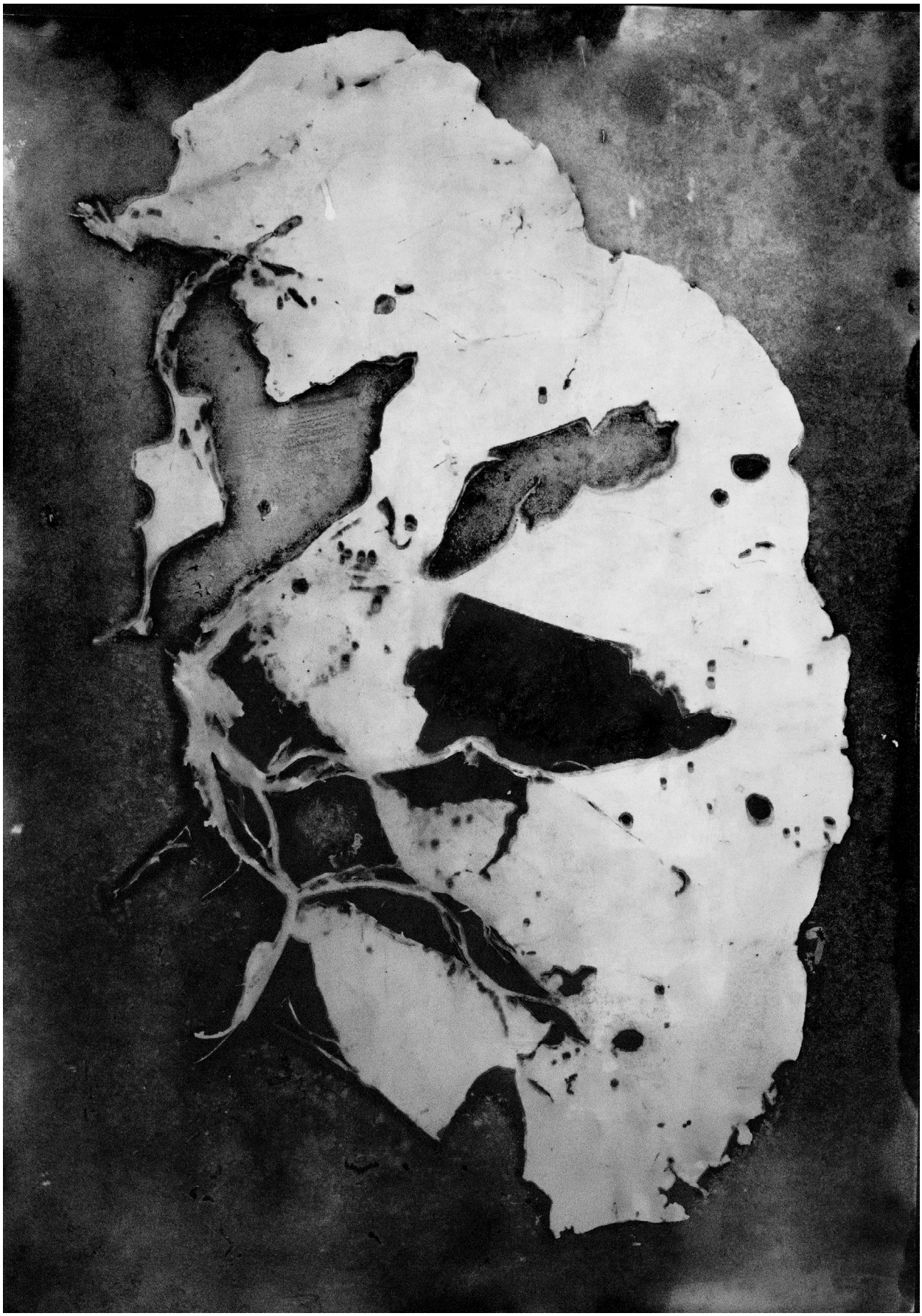

Różowy nie istnieje

(Ružová neexistuje)

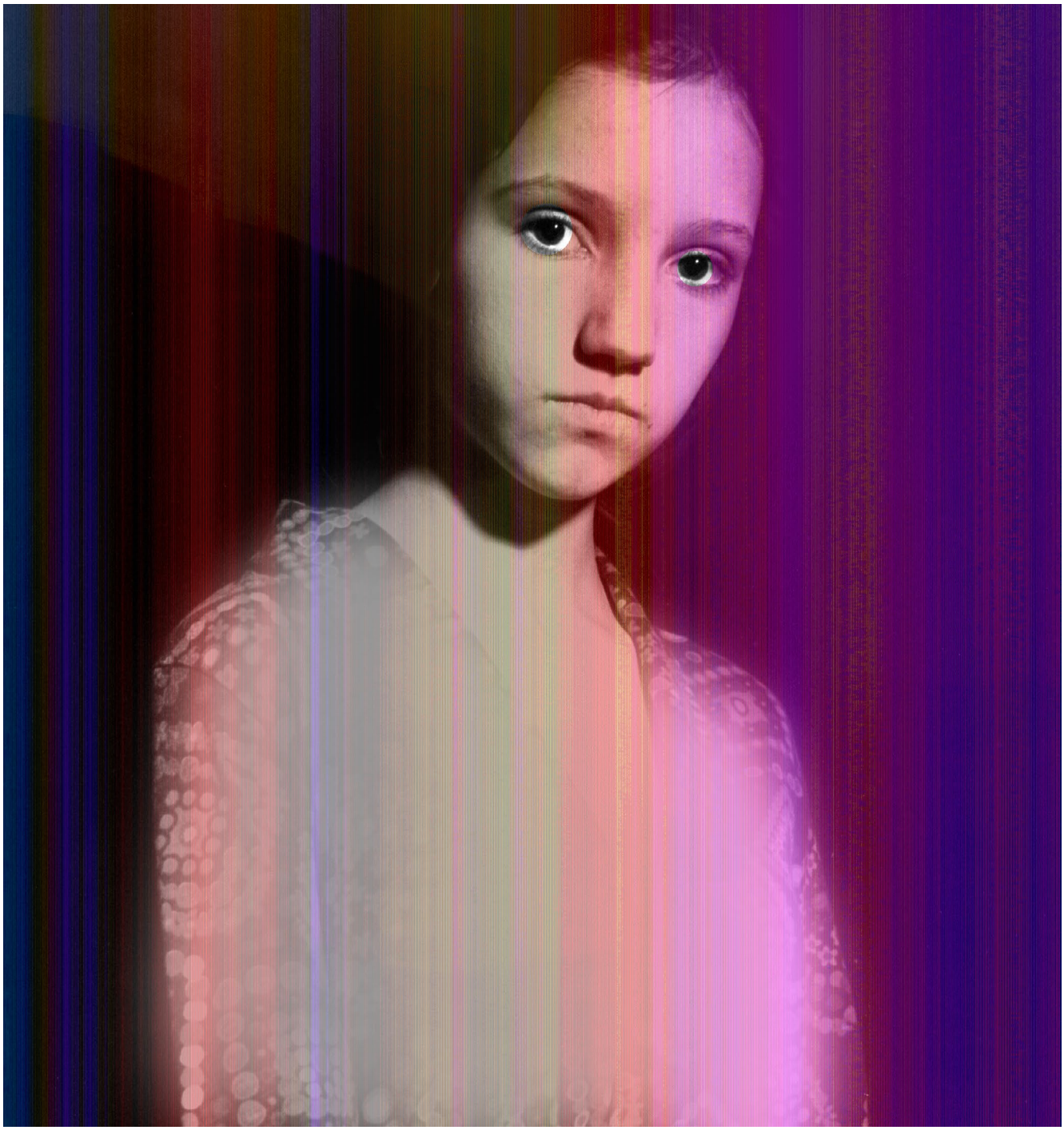

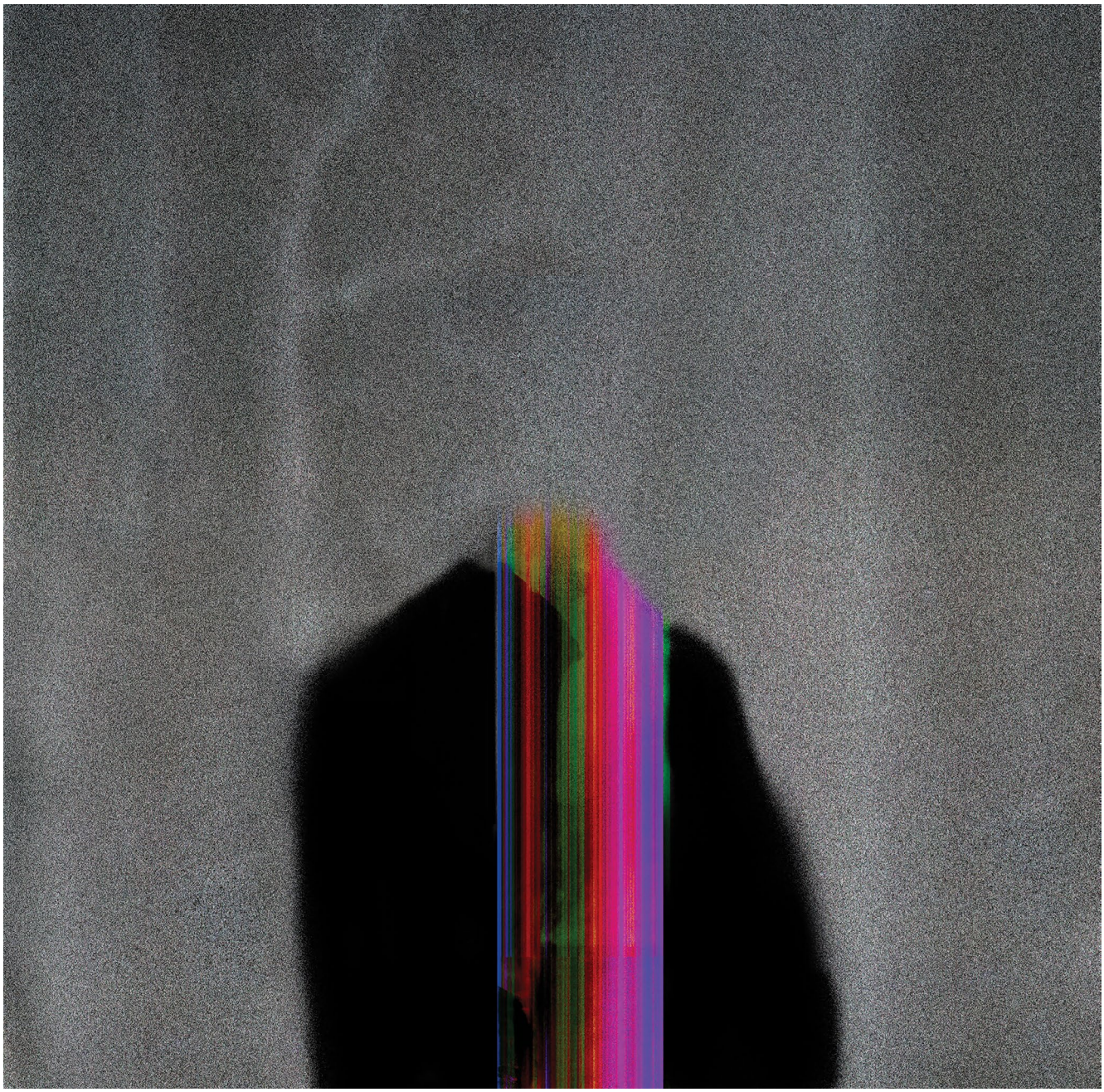

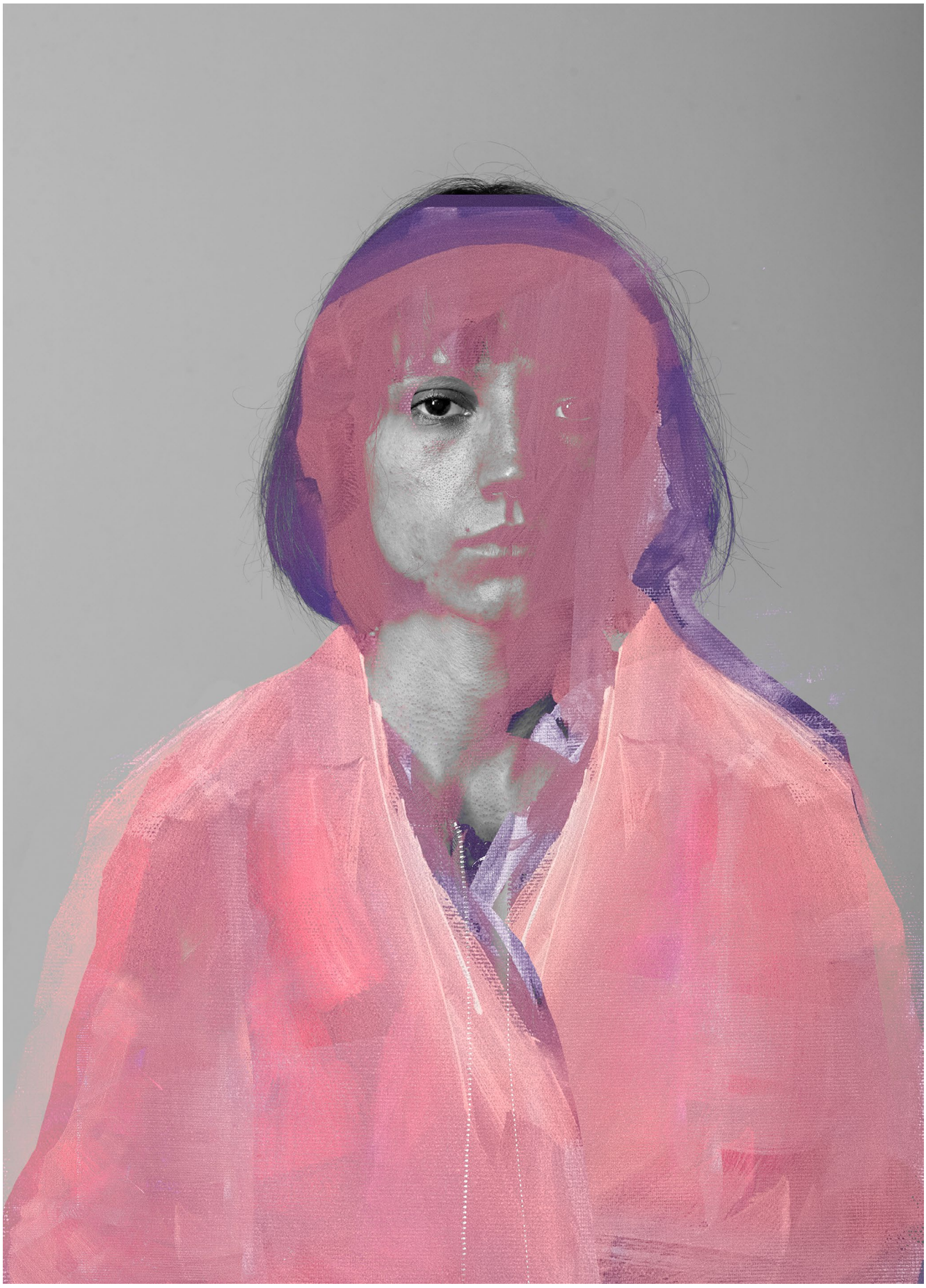

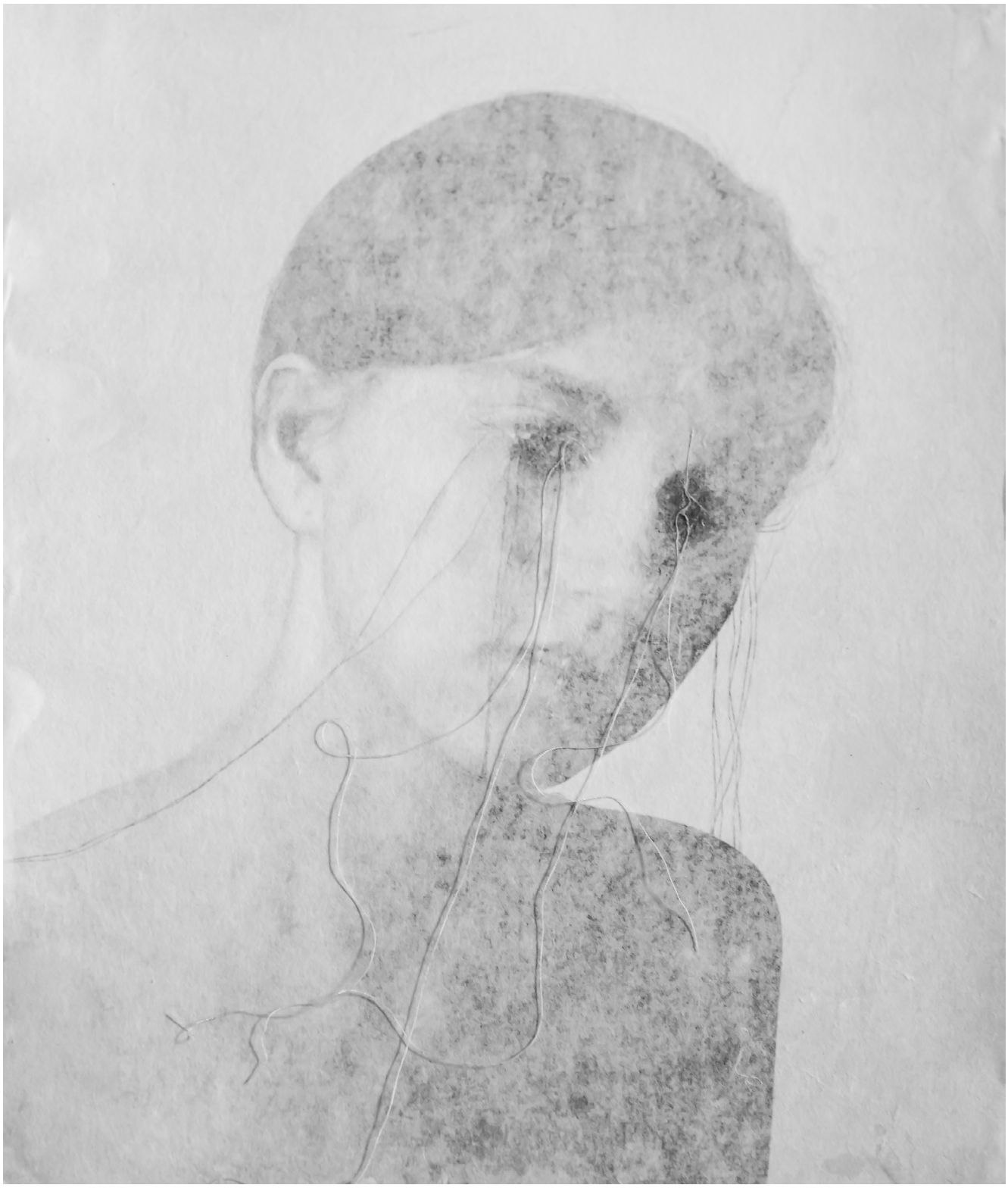

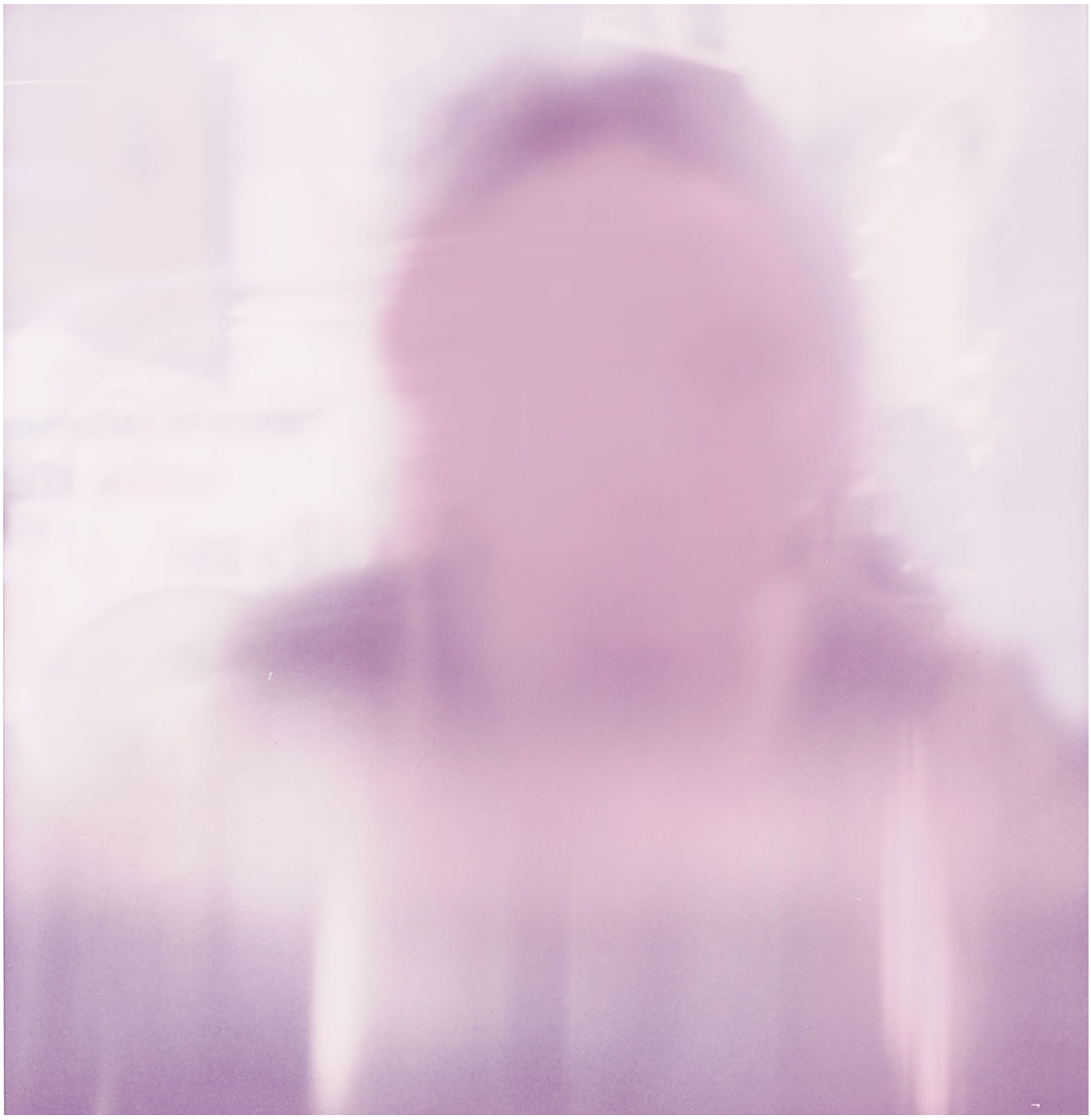

MARCIN KRUK

***1982**

22. 04. 2022, Horní Bečva

Interview s Marcinom dňa 16.10.2023

(rozhovor deň po prelomových parlamentných voľbách, kedy po 8 rokoch v Poľsku vyhrala koalícia a nová vláda je výrazne liberálne a pro-európsky orientovaná).

(AS) Aké boli tvoje začiatky s fotografiou a ako sa to všetko začalo.
(MK)Nepamätám sa ktorý to bol rok, ale asi 88, ale bol som na výlete s rodičmi a uvidel som na trhu fotoaparát Zenit. Spravil som rodičom strašný výstup, že mi ho museli kúpiť. Mal som tiež uja, ktorý sa zaoberal fotografiou amatérky a keď som bol malý tak ma učil základy fotografie. Vieš si ale predstaviť, akým aparátom bol Zenit a na konci mojej základnej školy sa fotoaparát pokazil. A ak si pochádzal z nie bohatej rodiny v Beskidoch, tak si nemal veľa možností, kde ho opraviť. Potom som išiel na strednú školu, kde sme mali tmavú komoru, ale keďže vedúci školy bol zarytý zástanca PiS (Prawo i sprawiedliwosc, Právo a spravodlivosť – pravicová politická strana v Poľsku), mal som zakázaný vstup do tmavej komory, bol som vyhlásený za nepriateľa spoločnosti a teda som sani nefotografoval. Keď som skončil strednú školu v 2001 roku a začal som študovať v Rešove, spoločnosť do ktorej som sa dostal sa zaoberala lomografiou, neviem, či si pamätáš aparáty Popnay, mal som na to úplnú fascináciu. Keď som v 2006 roku vycestoval do Írska zarobiť peniaze, aby som mohol doštudovať, tiež som chcel zarobiť na svoj prvý aparát, už digitálny. To sa mi podarilo, začal som robiť rôzne strašné fotografie, ale keď sa skončili peniaze tak som ho opäť musel predať aby som mal peniaze na cestu do Írska aby som opäť mohol zarobiť ďalšie peniaze.

(AS) Pamätáš sa aký to bol aparát?
(MK) To bol Nikon D80.

(AS) To bol krásny aparát. Pamätám si na reklamy Nikon v časopisoch o fotografi v tom čase a špeciálne na ten aparát. Vtedy som ja sám bol do tej značky zamilovaný, ale bol strašne mimo môj finančný dosah. Hovoríš, že to bolo v roku 2006?
(MK) Bolo to v roku 2007 a kúpa bola komplikovaná, podarilo sa mi to cez kamaráta v USA. Ale bohužiaľ minul som všetky peniaze a nepodarilo sa mi dokončiť magisterské skúšky a musel som zo školy odísť. V tom čase pre mladého človeka v Rešove bol prakticky nemožné nájsť prácu a preto som vycestoval do Írska, kde som mal známych. Medzičasom som sa začal súdiť s firmou, kde som pracoval v Poľsku, ktorá mi nezaplatila nadčasy. Súdny proces vypadal veľmi nádejne a vedel som, že vyhrám pár tisíc EUR a tak som sa nebál aparát predať, lebo som dúfal, že ďalšie peniaze jednoducho prídu, čo sa aj potvrdilo. Kúpil som si Nikon D300, čo som neskôr oľutoval, lebo som mohol trocha doložiť a kúpiť Nikon D700 s väčším senzorom. V tom čase som už naplno pracoval v Írsku, bol rok 2008 a začali sme všetci cítiť začiatky ekonomickej krízy v dôsledku čoho som prácu nakoniec stratil a bol som 3 mesiace nezamestnaný. Čím ďalej tým viac ľudí okolo mňa začalo tiež strácať prácu a dostali sme nápad, že začneme sadiť marihuanu, ale kým rastliny vyrástli, rozhodol som sa vrátiť späť do Poľska. Podarilo sa mi udržať moju fotografickú techniku, ktorú som už veľmi nechcel predávať a rozhodol som sa, že sa začnem zaoberať svadobnou fotografiou. Bol to rok 2009, kedy okrem svadieb som sa mimoriadne zaujímal o reportáž, agentúry Magnum, VII. Začal som pracovať ako zamestnanec a po čase som sa osamostatnil, spravil som si prvú internetovú stránku. Takto som žil niekoľko rokov a napriek môjmu záujmu o dokument a reportáž som v tom čase nič na túto tému neurobil, nepracoval som na svojich vlastných projektoch. To trvalo až do roku 2015, kedy som si uvedomil, že som z takejto práci strašne unavený a začal som si uvedomovať, že nerobím nič hodnotné pre seba. Začal som fotografovať na ulici a využívať estetiku svadobnej fotografie v uličnej a opačne. V tom čase som sa dostal na štúdium fotografie na ITF, čo bola taktiež zaujímavá príhoda. Na koniec 2016 roku som fotografoval svadbu môjho známeho Marcina Gruczowskiego, ktorý študoval na ITF v rokoch 2009-2013. Povedal mi, že ak sa chcem ďalej rozvíjať, mám pripraviť portfólio a ísť na prijímačky na ITF, čo som nakoniec urobil v januári 2017. Doteraz si spomínam na ten proces a ako mi paradoxne svadobná fotografia pomohla pripraviť portfólio.

Špecifikum svadobnej fotografie je to, že z fotografií sa skladá príbeh a tento princíp som využil aj pri príprave na prijímacie skúšky. Vybavujem si veľký stres z toho času, pretože som si objednal v kvalitnom štúdiu výtlačky fotografií, ktoré stále neboli vytlačené dobre a okrem iného boli aj poškriabané a pokrčené. Na poslednú chvíľu som teda fotografie vytlačil v bežnom fotolabe. Portfólio však v škole bolo aj napriek tomu úspešné, podobne ako moje testy a zrazu som bol študentom ITF. V tom čase moja manželka ochorela.

(AS) Kým budeme pokračovať, povedz mi ako a kedy ste sa stretli zo ženou? Bolo to v Írsku?
(MK) Stretli sme sa v Rešove, myslím, že v roku 2007.
(spoza Marcina počujem vzdialený hlas jeho manželky Malgorzaty, ktorá mu pripomína rok ich stretnutia)
Bolo to teda v júli 2008, tesne pred mojou cestou do Írska. Malgosia bola určite jeden z dôvodov, prečo som sa vrátil späť do Poľska.
Svadbu sme mali v roku 2018. Už vtedy mala symptómy svojej choroby. Začal som ju fotografovať a to veľmi špeciálnou estetikou, ktorá bola iná ako moje reportérske fotografie. Všetko som fotografoval vertikálne a s bleskom.

(AS) Marcin, či projekt o Malgorzate bol tvojím prvým vážnym, uceleným a dlhodobým projektom?
(MK) Áno, môžeme to tak povedať. Robil som už vtedy reportáže, ale oni boli iného charakteru. Už vtedy som chodil napríklad do Beskidoch a fotografoval som smoliarov, nepovažoval som to za prácu, ktorá by ma mala ako fotografa definovať.

Jedným z dôvodov, prečo som svoju ženu začal fotografovať bol ten, že nikto neveril, že ona je chorá. Neverili jej ľudia v práci, neverili jej rodičia, neverili jej lekári v Rešove. Lekári neboli schopní spraviť korektnú diagnostiku. Keďže Malgorzata je vyštudovaná farmaceuta a vedela čítať výsledky testov, ktoré dostávala v nemocnici, na základe svojich symptómov a výsledkov na veľa vecí prišla sama. Ja som bol jediný, ktorý jej veril, že niečo nie je v poriadku a je skutočne chorá.

V roku 2020, počas pandémie sa smer môjho projektu doplnil o terapeutickú formu, keď som bol diagnózovaný na depresiu a začal som sa tiež liečiť. V tom čase sa Malgorzate podarilo získať kontakt na odborníkov v nemocnici v Krakove a iba v roku 2023 jej lekári potvrdili ochorenie Miopatie. Nanešťastie, má taký druh Miopatie, ktorú lekári nepoznajú a nevedia ako pristúpiť do liečby. Naviac v tomto roku (2023) lekári zdiagnózovali ďalšiu genetickú chorobu, ktorý však nevedeli identifikovať na základe genetického kódu. Vadný genetický kód, ktorý má Malgorzata ešte nie je riadne klasifikovaný v katalógu chorôb.

(AS) Prehliadam maketu tvojej knihy „How much will I be able to go through“, nájdem tam fotografie aj z úplného začiatku tvojej práce s Malgorzatou? Mnohokrát totižto práce autorov takéto fotografie neobsahujú, lebo sa zmení estetika a prístup.

(MK) Áno, tie fotografie sú vo finálnej makete knihy. Naviac sú tam aj fotografie z času kedy Malgorzata ešte nebola chorá. To sú tie čiernobiele fotografie na konci knihy.

V roku 2023 som spomalil práce na tomto projekte, a naplno som sa začal venovať moje práci na Ukrajine. Taktiež v roku 2020 som sa stal členom skupiny APP (Archywum Protestow Publicznych), dokumentujúcich čo všetko sa deje v Poľsku.
V roku 2019, ešte ako svadobný fotograf, som dostal ponuku od Fujifilm Polska sa stať ambasádorom značky a veľmi sa mi to zapáčilo. Dobre to znie byť ambasádorom. Tú ponuku som dostal preto, lebo som asi ako prvý v Poľsku upustil od aparátov plno formátových a začal som svadby fotografovať aparátmi Fujifilm X-PRO2, ktoré mali menší senzor. Postupne sa spolupráca rozvinula a začal som pracovať ich strednoformátovým systémom GFX. Veľkú pomoc som dostal v roku 2020, kedy som kôli pandémii skončil ako svadobný fotograf a začal som sa viac orientovať na dokumentárnu fotografiu a projekt o Malgorzate začal byť rozpoznávaný.

(AS) Porozprávajme sa viac o tom projekte. Povedal si, že Malgorzatu si začal fotografovať aby si dokázal, že je chorá. Vedel si vtedy, že z toho môže byť dôležitý, dlho-termínový projekt? Že z toho môže vzniknúť knižka, výstava?
(MK) Najväčší prelom nastal v roku 2019-2020, kedy som si prvý krát uvedomil vážnosť projektu. Myslím, že konkrétne ten zlom nastal v rozhovore s Rafał Milach v roku 2019, keď som mu ukázal prvých 5 fotografií. Spomínam si na tú konzultáciu, bola veľmi krátka, trvala asi 10 minút a keď som pred neho rozložil fotografie opýtal sa ma „Prečo si priniesol tak málo fotografií?“ Povedal som, že nerobím veľa fotiek (smiech). Začali sme ale o fotografiách rozprávať a bolo mi jasné, že to je dôležitá téma a že som vizuálne a merytoricky na dobrej ceste.

(AS) Mnoho fotografií v projekte sú mimoriadne intímne. Ako na to reagovala Malgorzata, že sú prezentované verejne?
(MK) Nemala s tým problém. Malgosia je mojou oporou v tejto práci a motivuje ma, aby som našiel sponzorov na vydanie knihy, keďže kniha momentálne visí vo vzduchoprázdne iba z dôvodov finančných.

(AS) Pozerám sa práve na PDF makety knihy, na ktorej si pracoval s Aniou Naleckou Miłach a ktorá mala byť vydaná práve prestížnym vydavateľstvom Ghost Books v Británii. Rozumiem tomu správne, že projekt považuješ za ukončený?
(MK) Nie, rozhodne nie.

(AS) Spomínam si na náš rozhovor na Horní Bečvě začiatkom leta 2022, kedy si bol blízko vydaniu knihy a dôvod, že skutočnosť, že sa to nepodarilo spôsobil, že jednoducho na projekte pracuješ ďalej?
(MK)Áno, ale aj keby som knihu vydal, aj tak by som na projekte ďalej pracoval.

(AS) Ako ale tvoja ďalšia práca na projekte mení už prakticky ukončenú maketu knihy?
(MK) Popravde za posledný rok (od leta 2022 do jesene 2023) som neurobil asi žiadnu fotografiu do projektu, ktorú by som do knihy doplnil. Vizuálne mi jednoducho nepasujú. Mám konkrétnu predstavu, aké fotky by som potreboval, hlavne farebne, ale ešte ich nemám. V poslednom čase som mal niekoľko nápadov na ďalšie fotografie do knihy (Marcin sa otáča na stoličke a kričí na Malgorzatu cez polootvorené dvere do spálni – „kedy sme boli v Krakove?“) V septembri tejto rok boli Malgorzate robené ťažké testy pred ktorými dostala inštrukciu od lekára, aby prestala brať hlavný liek, ktorý aktuálne berie a prakticky ju udržuje pri živote, a ja som chcel fotografovať práve proces tých testov. Nechcel som ju ale stresovať, keďže proces testov bol náročný a za prítomnosti mnohých lekárov. Sama však ponúkla, že keď bude robiť také testy u lekára v Reľšove, tak tie fotky urobíme.

(AS) Chcel by som sa na chvíľu zastaviť pri procese fotografovania Malogorzaty. Keď fotografuješ na Ukrajine, z pohľadu vážnosti témy a tvojich vlastných emócií myslím na psychickú náročnosť fotografa v krajine, kde aktuálne prebieha vojna. Bez ohľadu na všetko, sa však z nej vraciaš domov a vojnu „nechávaš za hranicou“. Tu chcem byť veľmi opatrný, ja viem, že hlavu ani po návrate domov nezastavíš, ale venuješ sa osudom ľudí, ktorí nie sú tvoja rodina. Ale keď fotografuješ tak vážne chorú manželku, ako by si na emotívnej úrovni vysvetlil ako sa cítiš a aký je rozdiel v tej práci? Čo ti dáva silu v momente, kedy tvoja manželka je diagnózovaná a výsledok čoho bude rozhodovať, ako bude vypadať Váš život v budúcnosti?
(MK) Ja s tým nemám žiadny problém. Nie je to tak, že musím hľadať silu na to, aby som ten aparát v takej chvíli vybral. Skôr je moje nastavenie také, že by som si vyčítal, keby som tak neurobil. Naopak, na Ukrajine sú momenty, kedy musím v sebe nájsť silu, aby som konkrétnu fotografiu urobil, ale doma je to pre mňa úplne iné, je to jednoducho niečo čo robím prirodzene.

(AS) To je veľmi zaujímavé. Hovoríš vtedy Malgorzate, že ideš fotografovať, alebo to jednoducho robíš?
(MK) Beriem aparát a fotografujem, aj keď sú situácie, ktoré by sa mohli skončiť skôr, ako by som stihol fotografovať a vtedy jej hovorím, aby počkala. Napríklad, keď si vyberala stehy, pretože

nechcela ísť kvôli tomu do nemocnice. Taktiež sa snažím neexponovať príliš veľa fotografií, nakoľko fotografujem s bleskom a troch- štyroch fotografiách by bola kompletne oslepená a proces je nepríjemný. Pomohla mi k tomu aj skúsenosť z práci na Ukrajine, kedy nemám čas a možnosť fotografovať ľudí dlho, ale mám šancu iba na tri, štyri fotografie. Alebo práca s Malgorzatou mi pomohla naopak pri mojej práci na Ukrajine? Sám neviem.

(AS) Na rozdiel od práci pri fotografovaní protestov, kedy moja citlivosť pri práci s bleskom je menšia, vzhľadom na to, že sa jedná o prácu v exteriéry a ja pracujem ako fotograf.
(MK) Práca s bleskom spôsobuje prácu najmä na Ukrajine ťažšou, keďže efekt fotografovania je úplne zjavný a najmä v podmienkach vojny môže byť silné zábleskové svetlo pre ľudí mimoriadne traumatizujúce.

(AS) Cítil si sa kedykoľvek previnilo, že si Malgorzatu fotografoval v konkrétnej situácií?
(MK) Nie.

(AS) Aký je tvoj vzťah fotografie a textu?
(MK) Stále sa učím pochopiť a správe využívať ten vzťah.

(AS) Učíš sa to z dôvodu, že si myslíš, že text je potrebný do projektu s Malgorzatou?
(MK) Nie iba do toho, text je potrebný aj do mojej práce na Ukrajine a iných. Cítim, že sa musím naučiť pracovať s textom.

(AS) Tomu rozumiem, ale písanie textu do projektu o Ukrajine má pre mňa iný charakter ako písanie textu do tak osobného projektu ako je tvoja vážne chorá manželka.
(MK) Súhlasím, je to ešte oveľa ťažšie. Je niečo iné napísať informačný, faktografický text kedy, kde a čo sa stalo, prípadne na základe rozhovorov s osobami, ktoré fotografujem.
V prípade ale projektu s Malgorzatou, písanie o svojich emóciách je pre mňa strašne ťažké. Je to možno otázka mojej osobnosti.

(AS) Ako tomu bolo s textami do knihy?
(MK) Sú to fragmenty našich rozhovorov, nejedná sa o kondenzovaný text.
(AS) Chcel by si ,a by bola tá kniha bohatšia o textovú časť?
(MK) Ja neviem. Je možné, že tá kniha sa môže zásadne zmeniť. Čím dlhšie ona nie je vydaná, tým viac rozmýšľam nad jej zmenou. Chcel by som ju zjednodušiť, možno zmením výber fotografií, ktorý je aktuálne dosť náročný na pochopenie a musím často divákovi vysvetľovať prečo konkrétna fotografia je v konkrétnom mieste v knihe a prečo pred ňou a za ňou sú iné veľmi konkrétne fotky.
Neviem sa rozhodnúť, či skutočnosť, že to musím tak veľa vysvetľovať je dobré, alebo je dobré to, že nikto to nie je schopný porozumieť (smiech)

(AS) To asi záleží na tom, do koho rúk chceš aby sa knižka dostala. Či to má byť úzka skupina ľudí s konkrétnej sociálnej skupiny a povedal by som že blízko fotografií, ktorá má šancu to pochopiť, alebo cieliš na širšie sociálne skupiny.
(MK) Áno, to určite áno.

(AS) Písal si si kedykoľvek v živote denník?
(MK) Nie. Nie som schopný. Veľakrát som sa o to pokúšal, ale ja fakt nemôžem.

(AS) Možno preto si fotografom (smiech).
(MK) Práve včera som posielal svoje fotografie do lokálnej podkarpatskej súťaže, ktorá nie je vôbec renomovaná a poslal som ich tam iba z dôvodu, že odmena bola finančného charakteru. Ale pri posielaní tých fotografií som si pripomenul, že mám strašný problém s opisom svojich fotografií.

(AS) Myslíš si, že skutočnosť, že fotografuješ svoju manželku v ťažkých situáciách malo akýkoľvek vplyv na váš vzťah?
(MK) Možno nás to zblížilo. Nás vzťah sa vplyvom choroby veľmi zmenil. Nevypadá to tak ako pred siedmymi rokmi. Vôbec to nepripomína to, čo bolo dávno.

(AS) Rozumiem, neviem, či by bolo normálne, aby sa nič nezmenilo. Všeobecne rozmýšľam nad tým, čo sa deje zo vzťahmi kvôli fotografi v takých situáciách. Hovoríme o veľkej porcii intímnosti, ktorá sa zhmotňuje v tých fotografiách.
(MK) (bez odpovede)

(AS) Bol niekto konkrétny, kto ťa inšpiroval pri práci nad projektom? Myslím hlavne nad vizuálnou formou. Ako si vedel, že fotografuješ vertikálne a s bleskom? Je to preto, že aj tvoja iná práca mala také isté vizuálne charakterové vlastnosti?
(MK) Práveže nie, fotografie, ktoré som robil predtým sa na tieto vôbec nepodobali. Používal som inú kompozíciu, farebnosť. Bol som ale vždy fascinovaný bleskom. Fotografi ako Weegee, Max Pinkers, Martin Parr... Nechcel som, aby fotografie Malgorzaty nevypadali ako typická práca fotožurnalistu. Napríklad Darcy Padilla, ktorá fotografovala ženu umierajúci na rakovinu a to počas veľmi dlhého času. Myslím, že viac ako 10 rokov. Nechcel som, aby to bol klasický čiernobiely denník.

(AS) Taktiež si myslím, že tvojím vybraným vizuálom sa nesnažíš tému choroby romantizovať, práve naopak. Rozumiem tomu správne, že projekt o Malgorzate bol prvý v tomto vizuály a potom si používal túto techniku aj na APP a práci na Ukrajine?
(MK) Áno, presne tak, Malgorzata bola prvá. V prípade APP je to predsa len trocha iné, pretože tam pracujem s horizontálnou aj vertikálnou perspektívou a formát fotografií je 5:4. V prípade Malgorzaty je 3:2, pretože som ho začal fotografovať s aparátom s menším senzorom v tomto formáte, následne formát GFX má formát 4:3.

(AS) Čo bolo najťažšie na projekte s Malgorzatou?
(MK) Písanie textov do projektu a opisovanie emócií. Aj keď sa projekt dostal do agentúry Noor alebo Magnum, vždy som sa trápil s textovou časťou. Úprimne povedané, hlavný text do projektu nakoniec napísal Jerzy Piatek.

(spoza Marcina z vedľajšej izby počujem hlas Malgorzaty)
Malgorzata mi pripomína, že choroba a fotenie sa stalo súčasťou našej každodennosti. Taký máme proste život. Pre mňa to nie je...

(AS) Čo ona hovorí na tie fotky? Keď spolu nad nimi sedíte?
(Marcin kričí do vedľajšej izby do Malgorzaty: „Malgosiu, aké sú tvoje reakcie na tie fotky?“)
Hovorí, že veľmi dobre zachytávajú, čo sa v danej situácii s ňou deje.

(AS) To je vzácna reakcia. Pri mnohých rozhovoroch počúvam, že objekte fotenia sa fotky nepáčia, alebo ich nechce ďalej publikovať, prípadne ich fotograf osobne ani neukazuje.

(AS) Ako vidíš svoju fotografiu a svoju budúcnosť?
(MK) Ja neviem, či dožijem budúceho roku, čo to je za otázka!
Možno tento týždeň sa mi podarí predať svoj súkromný aparát (GFX50), aby sme mali peniaze. Ak sa skončí moja spolupráca s Fujifilm a zoberú mi techniku, nebudem si môcť dovoliť kúpiť ďalšiu a zostane mi iba fotoaparát v telefóne. Vôbec neviem, čo sa bude diať v našom živote budúci rok. Ak sa situácia nezlepší, možno budem musieť začať jazdiť Uberom, aby sme žili a pozbieral peniaze na pokračovanie mojej fotografie. Rozprával som nedávno s kamarátom o tom, že môj veľký problém je ten, že bývam v Rešove. Keby som býval vo Varšave, tak by som mal šancu sa dostať do agentúr a mať prácu. Keď bývaš v Rešove, tak si fotograficky v čiernej diere. Uvažoval som nad tým, že by som sa vrátil do svadobnej fotografie, ale strašne veľmi to nechcem urobiť. Necítim sa už dobre v prostredí, kde sa pije veľa alkoholu. Ešte keby sa jednalo s svadbu civilnú to áno. Ale keď si predstavím svadbu v kostole kde je 100-200 ľudí a viem, čo sa bude na nej diať, tak sa mi chce zvracať. Možno sa situácia zlepší a budem môcť pokračovať svoju prácu na Ukrajine, prípadne pôjdem na Slovensko fotografovať utečenecké tábory pri hranici.

Neviem ale, či by som pokračoval fotografovať s bleskom a musel by som sa pripraviť a naučiť sa arabský frázy. Na to by som ale potreboval 1.500zl na palivo a stravu.

(AS) Myslím si, že poznám odpoveď na tú otázku, ale aj tak sa opýtam. Si fotografom, ktorý dokumentuje alebo kreuje scény, ktoré fotografuje?
(MK) Záleží pri akom projekte.

(AS) Keď sa pozerám na tvoje fotky z Ukrajiny, tak mi prídu tak ideálne komponované, že by som až paradoxne povedal, že sú inscenované.
(MK) Nie, v tomto projekte je jedna fotka, ktorú som režíroval a konkrétna fotky človeka, ktorý leží na matraci bez trička. Aj to bola zopakovanie scény, lebo on bol postrelený na ulici pred budovou a ľahol si pred budovou. Poprosil som ho, aby sme urobili fotografiu v inom mieste a ja v opise fotky napíšem presne, kde si bol postrelený a napíšem, že to je scéna zrežírovaná.

V prípade fotografií s Malgorzatou je veľa kreácií.

(AS) Aká je tvoja preferovaná forma prezentácie tvojich fotografií?
(MK) Nikdy som nemal sólovú výstavu. Knihu som zatiaľ tiež neurobil. Páči sa mi sila prezentácie novín, ktoré tlačíme v APP v kombinácií s výstavou. V prípade Ukrajiny by som veľmi chcel urobiť výstavu a mám o nej konkrétnu predstavu a až potom publikáciu. V prípade Malgorzaty, je to jednoznačne najprv publikácia a po dlhšom čase výstava.

(AS) Marcin čoho sa bojíš? (nasledovalo niekoľko sekundové, príšerne dlhé ticho. Pomyslel som o jeho manželke ležiacej na postely vo vedľajšej izbe)
(MK) Nebudem odpovedať na tú otázku.

(AS) Prečo myslíš ľudia fotografujú?
(MK) Myslím si, že pre veľa ľudí je to forma komunikácie zo svetom. Ako v tom mojom prípade. Je pre mňa jednoduchšie urobiť fotku, ako rozprávať s ľuďmi.

(AS) Kto myslíš, že je konzumentom tvojich fotografií?
(MK) Vôbec netuším. Neviem.

(AS) Opýtal som sa tú otázku, pretože nad tým v poslednom čase dosť uvažujem. Bohužiaľ si myslím, že jediní, kto môže porozumieť moju tvorbu sú kolegovia fotografi.
(MK) Ja si napríklad myslím, že ani veľa mojich kolegov nerozumie, čo robím. Mal som rozhovor s Mariuszom Foreckim na podobnú tému, či moja fotografia funguje alebo nie. Mariusz má svoju estetiku, ktorá je úplne iná ako tá moja, ale povedal, že fotografie na neho pôsobia. Fotky môžu byť pekné, ale nemusia pôsobiť.

(AS) Čo by si poradil študentom prvého roku ITF?
(MK) (smiech) To je najťažšia otázka akú si mi položil.

(Malgorzata s pozadia radí Marcinovi).
Aby mali otvorenú myseľ. Aby boli dobrými ľuďmi. Aby sa na fotografiu nepozerali cez pryzmat svojho ega.

Jedným z dôvodov, prečo som svoju ženu začal fotografovať bol ten, že nikto neveril, že ona je chorá.
Nás vzťah sa vplyvom choroby veľmi zmenil.

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, *How much will I be able to go through*

Marcin Kruk, How much will I be able to go through

JAKUB STANEK

***1982**

22. 04. 2022, Horní Bečva

23.3.2024 Horní Bečva

(AS): Ako sa stalo, že dnes fotografuješ? Si fotograf, si učiteľ, máš svojich študentov, aký je tvoj príbeh?
(JS): Má to tri etapy. Prvý je keď mám asi 8 rokov, vchádzam do izby môjho otca kde má Leicu, nikdy som nevidel, že by ňou fotografoval. Dostanem ju a začínam fotografovať. Prvé fotky boli fotky akvária, rybičiek. Nemám poňatia čo je čas a clona, ale všetko si zapisujem v zošite. Prvá fotka čas taký, clona taká. A to je prvá etapa.
Druhá etapa. V rokoch 90 tich som mal „malpke" (idiot-aparát) na film. S ňou som fotografoval všetkých mojich kamarátov. Veľmi dlho sa s ním nič nedialo. V tom čase som sa zamiloval do dievčaťa, ktorá býva v Čechách a býva v Prahe. Jej stará mama je filmovým strihačom.

(AS): No vidíš, to je osud! (smiech)
(JS): áno, vraciam sa sem po rokoch kvôli tomu (smiech). Takže jej starká pracuje vo filmovom priemysle a skladá filmy pre Wajdu. Bývala na Platniczej ulici na Bielanach (pozn. Autora: časť Varšavy). Neviem z akého dôvodu ale začali sme sa rozprávať o fotografii. Ona bola prvá mi povedala niečo tak veľmi dôležité, keď som jej moje fotky ukazoval: „hlupáčik, ale prečo ty všetko robíš tak okato. Ak chceš ukázať strach, prečo ukazuješ prestrašenú tvár". Vtedy som mal 15-16 rokov.
Tretia etapa je teraz. Od 16 rokov môjho života, myslím si, že som stále v tej etape, kedy fotografia je časťou môjho jazyka, spôsob ako môžem porozprávať čo sa okolo mňa deje. Je to pre mňa veľmi dôležité, pretože neustále prechádzam psychickými zmenami (niečo o tom vieš – smiech). Potom som nastúpil do Akadémii fotografii vo Varšave, bol to rok 2007. Reálne som tam však študoval asi len dva mesiace a hneď som začal pracovať ako asistent u Radka Poláka, neskôr som už viedol celé produkcie, napríklad pre Castorama a neskôr som dostal svoju prvú zakázku, čo bola kampaň pre BMW. Mal som 19 rokov, možno 20. Zarobil som veľa peňazí a nemal som v sebe žiadnu pokoru. A to bol ten moment kedy som skutočne vo fotografii naplno.
Prvý projekt, ktorý som urobil a som na neho fakt pyšný (doteraz ho však asi nikto nevidel), je projekt inšpirovaný Pawlem Žakem a na dvojitej expozícií na Mamiyja RB67 som robil portrét, ktorý ukazoval dva rôzne emočné stavy osoby po rozchode s blízkou osobou. Samozrejme z perspektívy 19 ročného človeka. A neskôr z takých väčších vecí bol projekt o cigáňoch v Miláne, ktorý bývajú pod mostom. Býval som s nimi pod tým mostom väčšinu času. A ďalší bol o transexuálnych prostitútkach. A tak to sa všetko začalo.

(AS): o ktorom z tých projektov alebo iných si myslíš, že bol najvážnejší.
(JS): každý bol mimoriadne vážny, aj keď nie všetky boli dobré, tak boli dôležité, nakoľko ma dostali na ďalšie projekty, vyvíjal som sa a učil som sa ako niečo nerobiť napríklad. Ale asi taký prvý s ktorým sa aj niečo stalo a nebol to iba taký študentský projekt bol „The man without past". Ten sa skončil aj mojou prvou knižkou. Bol to projekt o chlapcovi z južného Poľska, ktorý bol znásilňovaný kňazom a ako dospelý muž robí coming-out apropo svojej orientácie a tomu, že je chorý na AIDS. A to bol projekt, na ktorom som pracoval v Sputniku.

(AS): pamätám si jednu fotku z toho projektu veľmi, fotky nahého muža fotografovaného od pol pása dole s tetovaním na nohe.
(JS): áno presne to. Ja som do Sputniku prišiel s tým projektom už rozpracovaným, mojím mentorom bol Rafal Milach. Toto bol asi prvý projekt, ktorý bol aj z pohľadu príbehu o ktorom som rozprával ako aj vizuálne celistvý. To bol rok 2014. Projekt je aj o tele a vzťahu človeka k svojmu telu, zároveň som do projektu zahrnul aj veľa svojich otázok. Čo pochádzajúce z jeho tela – osoby chorej na AIDS – ma môžu nakaziť. Viem, že napríklad voda po kúpeli ma nenakazí, ale vchodiac do jeho kúpeľni a dotýkajúc sa jeho mydla, to už pre mňa nebolo také jednoduché. Pracujúc na projekte som veľmi dlho neodfotografoval portrét hlavnej osoby, taký že vidno jeho tvár.

(AS): ale ukázal sa nakoniec? Ja si takú fotku nepamätám.
(JS): nakoniec áno, dostal som súhlas na použitie takej fotografie a v poslednom čase som rozmýšľal, či ten projekt ne-

potiahnuť ďalej. Tá osoba sa veľmi bála toho projektu a jeho publikácie, lebo mal vo svojom okolí osoby, ktoré vedeli, že bol zneužitý, niekto vedel, že bol chorý, niekto vedel, že je gay, ale nikto vlastne nevedel celý príbeh a plný kontext. On je kaderníkom a pred pár rokmi zahral rolu vo filme bratov Sekielskich, reportáž o pedofiloch v kostole - Tylko nie mów nikomu (2019). Ten film je rozdelený na dve časti, v jednej sú rozhovory s obeťami, ktoré boli zneužité a nakoniec sa rozhodli verejne vystúpiť a postaviť sa proti kostolu a v druhej tie osoby konfrontujú konkrétnych predstaviteľov cirkvi, ktorí ich zneužili. Veľmi silné.

(AS): Ako je možné, že tak veľa projektov si urobil v Taliansku?
(JS): Mal som dva momenty v mojom živote, kedy som sa ocitol v Taliansku. V tom prvom som sa zamiloval do dievčaťa, ktorá bola študentkou a musela si vybrať nejakú krajinu a mesto, kde bude pokračovať v štúdiách. Mala na výber Madrid, Miláno a Londýn, v ktorom už predtým študovala a tak sme sa rozhodli, že to bude Miláno. To bol pre mňa veľmi náročné obdobie, pretože som málo zarábal a hlavne som nevedel ako zarábať, ale celý čas som fotografoval. Uvedomil si som si, že v Taliansku bolo pre mňa tak iné, že som si začal všímať veľa vecí – čo je asi prirodzené pre každého, kto sa ocitne v inej krajine, ale u mňa to bolo výnimočne silné. Rómovia pod mostom, transsexuálne prostitútky na uliciach atď. V tom čase bol v taliansku rozsiahli problém tzv. vnútornej migrácie, ľudia v juhu Talianska sa sťahujú viac na sever, bývajú v obytných autách na uliciach. Všetko som to nasával. Taktiež v tom čase som veril, že sa dá uživiť z umenia. Stále si to myslím, ale trocha inak. To boli tiež asi posledné roky kedy poľské časopisy platili za editoriale. Pre časopis, ktorý sa volal Exclusive, som urobil dokumentárny projekt o svete módy v Miláne a fotografoval som dve skupiny ľudí. Prvá bola módny návrhári, mladí alebo skúsení, ktorých som fotografoval veľmi tradične, ako vyzerajú a kde bývajú a druhá skupina boli mladí konzumenti módy tých projektantov. Ja som si vybral veľmi bohatú skupinu konzumentov a sledoval som, čo pre nich tá móda znamenala. Predstav si mladého človeka, ktorý býva v štyristo metrovom byte v Miláne, pochádza z juhu Talianska a má topánky za 10 tisíc EUR. To nebol dlho termínový projekt, trval asi pol roka.

(AS): teraz by som sa chcel porozprávať ešte o niečom viac privátnom a keďže poznám tie detaily z našich predchádzajúcich rozhovorov a uvedomujem si mieru senzitivity tejto témy, povedz mi iba to, čo cítiš, že povedať môžeš a povedať chceš. Štandardne by som sa opýtal, ako sa stalo, že si začal fotografovať svoju rodinu, v tomto prípade je to tvoj syn Kajtek (skratka od Kajetán) s podotázkou, či tvoja práca o Kajtku má vlastne formu projektu.
(JS): Na celkové vysvetlenie tej práce by sme museli dosť hlboko popísať môj vzťah s mamou Kajtka s ktorou nemám kontakt a môj vzťah s ňou bol od určitého momentu nie veľmi dobrý. V každom prípade, s Kajtkom som bol od jeho narodenia veľmi blízko. To je prvý moment, kedy ho začínam fotografovať. Už skutočnosť, že kvôli pôrodným komplikáciám Kajtek po narodení skončí najprv v mojom náručí verím, že vybudovalo medzi nami špeciálnu väzbu.

(AS): toto nie je také neštandardné, pretože ja som mal tú istú situáciu s mojím synom a tak sa to veľmi často robí.
(JS): ok ok, to som nevedel, v každom prípade som však nedávno čítal štúdiu, že osoba, ktorá má dieťa prvá v náručí si buduje s dieťaťom mimoriadne silný vzťah.
Druhým momentom, kedy Kajtra fotografujem je moment, kedy on začína rozprávať. To je zatiaľ môj najdôležitejší projekt, ktorý bol v najviac galériách a bol pre mňa zlomový, nazýva sa „In Anticipation of the Sun". Všetko sa začalo, kedy Kajtek mal 3,5 roka a prišiel za mnou už oblečený v zimnej kombinéze a spytuje sa ma, či sa ideme sánkovať. Ja som sa vtedy pozrel cez okno a hovorím mu, že žiaľ nemôžeme dnes ísť, pretože vonku je smog. On sa otáča a za chvíľu sa vráti s mečom a hovorí, že poďme teda s tým smogom bojovať (pozn. Autora: smok po Poľsky znamená drak). Vedel som, že za chvíľu na mňa vybehne s tisíckou otázok čím je smog a ja vlastne nemám na ne odpoveď. To bol pre mňa úplný game-changer, ako dieťaťu vizuálne vysvetliť čím je smog, tak

aby tomu pochopil a bolo to pre neho dostupné a zároveň aby to bolo vizuálne zaujímavé pre dospelého človeka a zároveň zaujímavé z pohľadu súčasnej fotografie. A to bol v skutočnosti môj prvý projekt o vzťahu. Každú inštaláciu výstavy sme robili spolu. Celý čas sme si rozprávali, čím je smog a on počas celého času, kedy projekt vznikal rysoval a pre mňa bolo úžasné sledovať, ako sa jeho percepcia zmenila v čase.

(AS): tento projekt vznikol spontánne a smog bol iba katalizátor, alebo si vždy chcel niečo o ňom urobiť?
(JS): vtedy som vôbec neuvažoval nad tým, aby som robil projekt o Kajtkovi. Inak povedané, vždy som Kajtka fotografoval, ale ja rozumiem, že to je celoživotný projekt a bude rozdelený na viacero častí.

(AS): uvažuješ teda nad tým tak, že teraz to je Smog a potom bude niečo iné a potom ďalšie a potom to celé nejako spojíš?
(JS): určite pracujem nad vecami, ktoré sú konceptuálne a nad ktorými pracujem spoločne s Kajtkom a to je Smog, to je Piesok a nakoniec voda. Takže to je tá konceptuálna časť. A druhá vec je tá, nad ktorou pracujem od úplného začiatku a to je vzťah otca a syna. To je projekt kde je veľa abstraktných fotiek navodzujúcich konkrétne pocity ale zároveň veľa situačných/dokumentárnych fotografií z našich ciest. Táto časť moje práce v určitom momente nabrala veľmi špecifický smer a tým momentom je únos môjho syna. Našiel som ho, vrátili sme sa spolu do Poľska, veľa vecí sa v mojom živote začalo meniť a myslím, že to je moment, kedy som ochorel na depresiu. Začínam sa sústrediť, v tejto časti mojej práce, na samotnom rodičovstve, vychovávaní detí ale najmä ako schémy z nášho detstva ovplyvňujú ako mi vychovávame svoje deti. Projekt je špecifický v tom, že toho malého chlapčeka nie je veľa, on nie je tak priamočiaro prítomný na fotografiách.

(AS): máš teda aj na túto časť tvojej práce nejaký adresár, kde všetky fotky zahŕňaš, máš galériu s tým kontextom? Pýtam sa na to preto, aby som pochopil v akom štádiu vyspelosti sa nachádzaš.
(JS): nie, ešte nemám.
(AS): takže tam kde Kajtka nájdeme je práve tá konceptuálna časť.
(JS): ja neviem, či to je svedomé alebo nie, ale mám tie projekty konceptuálne o ktorých sme hovorili vyššie, teraz som skončil projekt s názvom „Notebook“, kde som sa vyrovnával s mojou minulosťou a s udalosťami z môho života, ktoré mali na mňa veľký vplyv a teraz je čas na Kajtka – na tej projekt o nás. A tam tiež bude veľa konceptualizmu.

(AS): to si viem predstaviť, taký proste si.
(JS): no presne. Dám ti príklad. Som v okrese súdneho procesu, ktorý trvá už 6 rokov. Ja sa snažím to celé pochopiť a preto si zo súdnych dokumentov ukladám pyramídy alebo iné geometrické formy, fotografujem si ich a keď sa konkrétna časť súdu skončí, tak si ich najprv oblepím všetkými tými dokumentami a neskôr ich všetky beriem a zapálim ich. A fotografujem ich.

Ako som za začiatku hovoril, že fotografia je mojou formou komunikácie, je to tiež preto, že mi pomáha psychologicky prejsť cez konkrétne udalosti môjho života. Dokonca by som povedal, že sa jedná o proces performatívny, kedy ja ako fotograf ho ešte naviac dokumentujem. A verím, že sa odstupom času mi to umožní sa opätovne vrátiť do tých pocitov práve cez túto formu dokumentácie týchto udalostí.

(AS): Aký si myslíš, že toto všetko malo vplyv na tvoj vzťah s Kajtkom? Vie Kajtek, že okrem spolupráce na konceptuálnymi projektami, na ktorých spoločne pracujete je ešte aj niečo iné?
(JS): Vie. Aj keď ja mu to nepredstavujem tak úplne komplexovo. Nehovoríme o tej časti spojenej s únosom. Hovoríme o našom vzťahu a on vie, že hovorím o tom, čím je on pre mňa. Pozerám sa na to tak, že na jednej strane sa snažím niečo zdokumentovať, niečo čo prejde a už sa nikdy nevráti a druhá časť sa dotýka toho, čo znamenalo narodenie Kajtka pre mňa, to že som sa stal otcom. Takže ono tom všetkom vie. Aký to má na neho vplyv? Vieš, on je citlivý chlapec. Pýta sa ma, aby som mu ukázal sekvenciu fotografií z projektu o nás. Alebo aby som mu ešte raz prečítal text o nás,

ktorý je napísaný do projektu. Zároveň má veľa nápadov do projektu a často mi niečo sugeruje, napríklad „hej, poďme loďou cez Vislu a niečo spravíme“. Je v tom veľmi zaangažovaný.

(AS): takže môžem tvrdiť, že vás to zbližuje? Viem si predstaviť, že to ako spolu fungujete musí robiť vášmu vzťahu veľmi fajn – nechcem ti ale sugerovať odpoveď.
(JS): no mega! Vieš, ja som totálne fanúšikom Kajtka. Aj ako môjho syna ale aj ako dieťaťa. Mám na pozadí jednu obavu, a snažím sa ju vytesniť a konkrétne to, že skutočnosť, že mi všetko robíme spolu a to ako spoločne trávime čas, či mu to neubližuje. Veľmi by som na konkrétnom etape chcel v ňou vybudovať autonómiu a aby vedel byť samostatný. Aby mal svoj svet a svojich kamarátov a nie svojho otca s ktorým robí super zaujímavé veci.

(AS): a môžem ti na to niečo povedať?
(JS): môžeš.

(AS): ako celkom čerstvý otec je toto celkom aj moja téma v parentingu a je jeden psychológ, ktorého názor na túto tému sme si s manželkou osvojili a on tvrdí, že spôsob ako vybudovať v deťoch nezávislosť je ten, že ich najprv dáš možnosť byť závislým na rodičoch. Musíš im jednoducho vytvoriť prostredie a dať im nekonečne veľa lásky v ktorej sa budú rozvíjať.
(JS): ja by som chcel, aby prostredníctvom budovania nášho svetu si zároveň vybudoval ten svoj. Vieš, vracajúc sa do tvojej otázky, ako to všetko vplýva na Kajtka. Projekt o smogu bol vystavovaný v Museum of Contemporary Art v Číne a v galérií v New Yorku. Kajtek strašne trpel v štátnej základnej škole, kde už našťastie nie je, ale jeho vychovávateľka k nemu prišla a strašne kritizovala ako rysuje ľudí, že tak sa to nerobí, že by sa mal viac starať atď. A on sa postavil a spytuje sa, že prečo také niečo hovorí. A ona opakuje, že tak sa to nerobí atď. A Kajtek sa jej spytuje, z akej pozície to ona hovorí, že čo urobila v živote, aby mu radila vo veci rysovania ľudí. Katjek hovorí, že moja maľby visela v galérií v New Yorku, a Vaša kde? Neviem zopakovať dôkladnú citáciu toho rozhovoru, lebo som rozprával s riaditeľkou školy, ale aby si mal predstavu. A to nebolo tak, že on na prostriedku triedy sa chválil niečím, ale v momente konfliktu mu to dalo argument aby sa vedel obrániť. A to, že má 7 rokov a že nemusí vedieť rysovať tak ako by ona chcela a to je to, ako pre neho vypadá svet.

Takže aby som to zosumarizoval, myslím, že otázku ako to na neho vplýva by si mal položiť jemu, ale myslím a dúfam, že mu to dáva pocit bezpečenstva a pozornosť.

(AS): koho tvorba myslíš, že ťa ovplyvnila v tvojich projektoch?
(JS): mám veľa autorov, ktorí ma ovplyvňovali. V určitom čase som sledoval tak veľa autorov a potom som prestal, pretože množstvo obrazov, ktoré konzumujeme podvedome môže spôsobiť, že ich jednoducho začneme kopírovať. Pokiaľ sa jedná o konkrétne mená, vždy som bol fanúšikom fotografie Rafala Miłacha, potom určite Alec Soth, ale bol som veľmi inšpirovaný filmom, napríklad režisérom Sorentinom. Spomínam si ako sa mi páčil projekt Marty Zgierskej – Post. A takých príkladov by som mohol uviesť veľa.

(AS): čo je v projekte s Kajtkom najťažšie?
(JS): moment, do ktorého prichádzam a to je poskladanie toho všetkého do jedného diela. Okrem toho je to samotná promócia takej práce. Posielanie do galérií, prakticky kamkoľvek. Nemám to rád. Nie som systematický, som chaosom.

(AS): ale v prípade In Anticipation of the Sun ti to išlo fantasticky.
(JS). Áno aj nie. Ja som to tak naozaj poslal na ShowOFF Krakow a na Format festival. A všetko ostatné sa rozlialo a nikde som to už neposielal. Môj chaos spočíva v tom, že robím komerčnú fotografiu, potom mám svoje projekty, prednášam fotografiu a mám Kajtka. A tony emócií. Už 3 roky sa snažím vysporiadať s rozchodom s dievčaťom. Bojujem s mojím ADHD. Mal som situáciu, kedy som pravou rukou miešal živicu do projektu, zapálil som si cigaretu ale zdalo sa mi to nudné, tu miešam, tu fajčím a tak som začal písať niečo na počítači tak, že som si drevko, ktorým som miešal živicu

pripol na magic arm, ktoré tým točilo. A to je chaos, ktorý keď si predstavíš ako vypadá v mojom každodennom živote.

(AS): aký je tvoj vzťah s písaním a textami vo fotografii?
(JS): perfektná! Vždy to bolo pre mňa trápenie. Ale to trápenie vychádzalo z toho, že nás od školy zamykajú do konkrétnej formy textov. Alebo píšeš esej a tá má mať také a také pravidlá, alebo verš ktorý musí byť AA – AA alebo AB – AB alebo čokoľvek. A potom som si povedal „prečo?“. Prečo nemôžem s tým textom iba tak plynúť. A myslím si, opäť, že prvým textom, ktorý je celkom dobrý je text, ktorý som napísal do smogu. Všeobecne si myslím, že je veľmi fajn spájať rôzne médiá/formy prejavu. Chcel by som vedieť dobre písať.

(AS): akým smerom si myslíš že sa bude uberať tvoja fotografia?
(JS): vôbec netuším. Mám niekoľko vecí, ktoré chcem skončiť. A je ich dosť veľa. Moja fotografia začala od človeka a reportážu, potom som bol v dokumente, potom dokumentu konceptuálneho, potom sú dva projekty o konstrukte človeka „The man without past“ a „Trip to Mars“, čiže dokument o šéfovi Cosa Nostra a končím sám u seba a robím svoj denník. Mám ešte dva konceptuálne projekty, ktoré by som chcel skončiť a to je „piesok“ a „voda“, chcem dokončiť veci o Kajtkovi z týchto rokov a potom uvidíme.

(AS): ako by si chcel, aby bola prezentovaná tvoja fotografia?
(JS): nemyslím si, že každý projekt je vhodný na knihu, ale knihy milujem. Výstava je o tom, kto ju robí a je to o egu toho človeka. Je to milý čas na stretnutie s ľuďmi. Výmena energii. Pred nejakým časom som si poveal, že na akúkoľvek formu sa rozhodnem, robím ju sám, či už to je kniha alebo výstava. Je to neskutočná forma intelektuálnej stimulácie.

(AS): kto je konzumentom tvojej fotografie? Pre koho ich robíš?
(JS): vieš čo... nemám to skategorizované. Od momentu, kedy som skončil projekt o smogu je moment, kedy sa moje práce začali predávať. Na jednej strane máš konzumenta, ktorý by chcel mať peknú vec na stene a na druhej strane som aktuálne predal 4 fotografie do investičného fondu, ktorý kupujú diela mladých autorov. Všetky nariekajú, že nepredávajú fotky, ale keď som sa o tom rozprával s mojou agentkou a keď mi povedala, za aké ceny si fotografi nastavujú tak sa nečudujem, že nič nepredávajú.

(AS): čoho sa bojíš?
JS: že minul môj čas a že nič iné sa už nestane fotograficky u mňa. Bojím sa prázdnoty. Bojím sa toho, že si sadnem na sedačku, zamyslím sa, že čo ďalej a nebudem vedieť. Mal som takú lepšiu chvíľu v mojom živote a potom som spadol do depresie a bojím sa, že to už sa nevráti. Že ten moment som nevyužil.

(AS): čo by si poradil začínajúcim študentom ITF?
JS: aby chodili na všetky lekcie!

(AS): smiech
(JS): smiech
aby sa veľa rozprávali s profesormi, aby chodili pozerať všetky klauzúri, aby boli na každom stretnutí na Bečve a vstávali o 8 ráno! Aby pili ale iba do polnoci a potom išli spať, aby mali nasledovný deň energiu na všetko.
Nie, s tým spaním to beriem späť. Veľa super vecí sa stalo po polnoci práve!

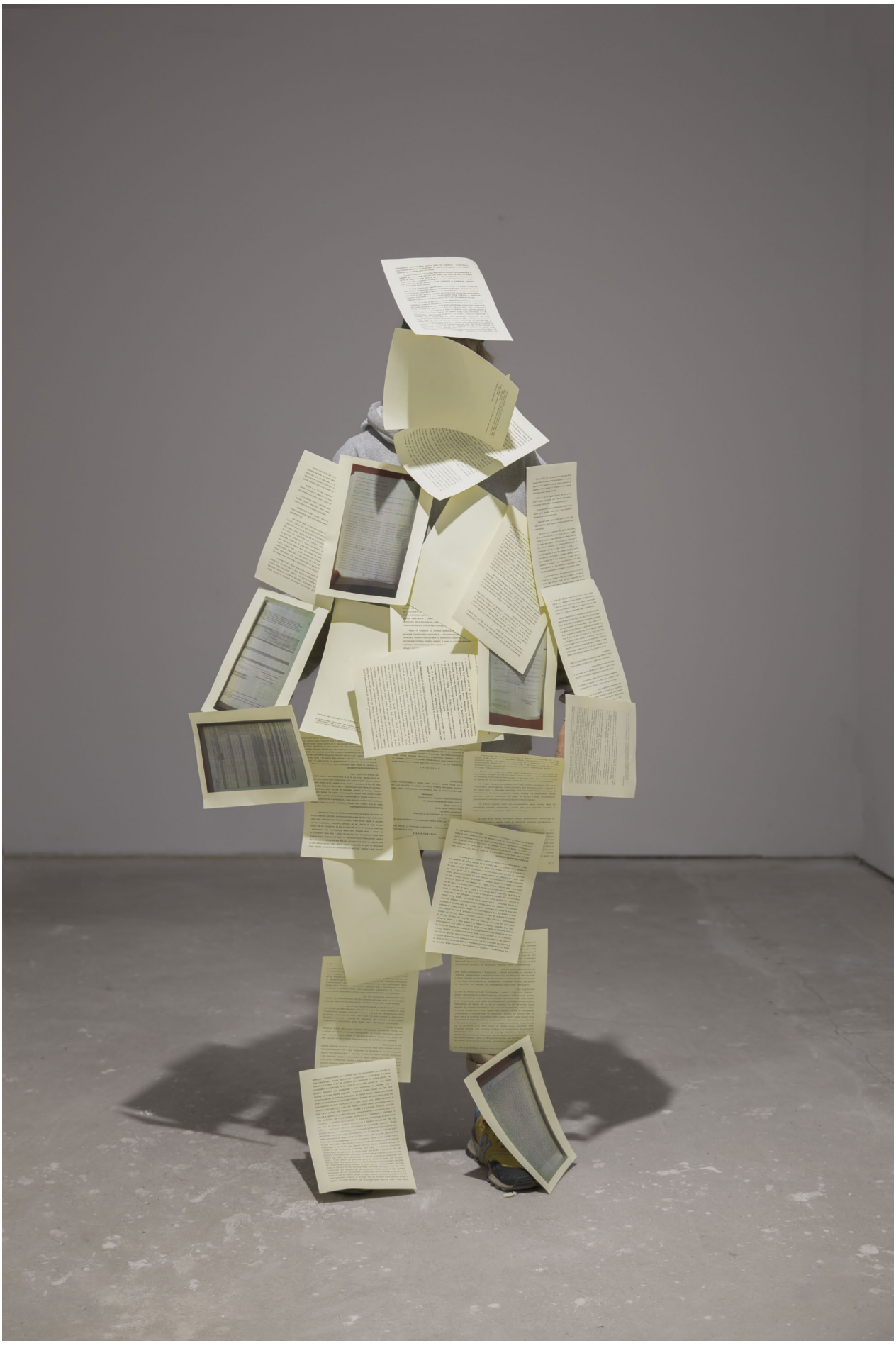

TOMÁŠ JIRÁČEK

***1990**

21. 03. 2024, Horní Bečva

Anotácia

Daydreaming, denní snění, je soubor fotografií pojednávajících o stavu mysli, při kterém se jedinec odpoutá od vnější reality a za bdělého stavu se částečně ponoří do reality vnitřní. Často pak obyčejné věci kolem nás získávají nový význam a můžeme je vnímat v jiných souvislostech. Dospíváme a jsme nuceni racionalizovat své myšlení, bývá pro nás čím dál těžší se ponořit do tohoto stavu. Hlavní postavou souboru je můj bratr Jan, který se v tomto přelomovém období právě nachází. Janova představivost a fantazie mě nepřestávají udivovat a staly se pro mne inspirací.

Kľúčové slová

realita, význam vecí, dospievanie, brat, rodina, predstavivosť, fantázia

Rozhovor zo dňa 5.6.2022

(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať tému rodiny?
(TJ) Fotografování přišlo zcela samovolně.
Během lockdownu a pandemie covidu-19 jsem strávil hodně času se svým bratrem Janem, kterého jsem začal fotografovat na školní zadání. Nicméně postupně z toho samo vyplynula nějaká dlouhodobější práce, jelikož se mi ve fotografiích objevovala i různá témata, která Jan řešil a fotografie posouvala. Zároveň jsme chodili na procházky po okolí a občas jsem vyfotil Jana i tam. Pro mě důležité fotografie vznikly právě i v ten moment nenarušený velkým fotoaparátem, pouze kompaktem.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpil k realizácii? (Po akom čase si urobil prvú fotografiu?)
(TJ) Celý soubor vznikal spíše intuitivně a koncept se často měnil ruku v ruce s focením a novými fotografiemi.

(AS) Ako si rodine oznámil, že ich ideš fotografovať?
(TJ) Nejdříve jsem Jana pouze poprosil, zda by nebyl modelem na portrét, a postupně jsem jej fotil více a více a nějak organicky to vše vyplynulo.

(AS) Aká bola reakcia rodiny?
(TJ) Jan s tím neměl problém. Občas na focení neměl náladu, ale vždy s ním byla dobrá domluva. Nedávno se však situace obrátila a Jan mi řekl, jestli neuděláme nějaké fotografie, že by se mu hodily na instagram.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že cielená interakcia s rodinou vo forme fotografie ovplyvnila akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?
(TJ) Částečně ano. Když jsem Jana fotografoval, trávili jsme spolu ještě více času, ale také jsem nad spoustou věcí, které on ve svém věku prožíval, přemýšlel daleko více do hloubky. Také během ateliérového focení bylo spoustu času si s Janem povídat.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(TJ) Formu projektu zásadně ovlivnila MgA. Štěpánka Stein, která práci vedla a patří jí velké poděkování. Při fotografování samotném jsem nesledoval nějakého konkrétního autora.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(TJ) V projektu pokračuji a je zajímavé, jak se mění prakticky pod rukama. Je otázka, s jakým úspěchem a jak se bude projekt vyvíjet do budoucna, ale je to pro mě velmi zajímavé téma.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie? (technicky a psychologicky)
(TJ) Zapomenout na fotoaparát. Jak pro mě, tak pro Jana. Velmi těžká část procesu byla také oprostit se od věcí, které jsou čitelné jen pro mě, ale pro publikum by mohly být neuchopitelné. Ovšem Jan byl naprosto skvělý a jeho bohatý vnitřní svět (který i na fotografiích částečně zachycuji) byl pro tento projekt zásadní inspirací.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(TJ) Myslím si, že veskrze kladná. Práce byly vystaveny, Jan říkal, že se mu soubor líbí, a zbytek rodiny byl také spokojen. Líbilo se jim, že fotografie korelovaly s Janovu osobností.
(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenil?
(TJ) Začal bych fotit podstatně dříve. Na druhou stranu to, že jsem začal později, mi umožnilo určitý odstup, který bych jinak mít nemusel.

Pokračovanie nášho rozhovoru dňa 22.3.2024, začiatok o 19:44 hod

(AS): Tomáš, o čom sme sa nikdy nerozprávali je, ako si začal fotografovať.
(TJ): To je dlhá cesta. A špecifická. Otec niekedy fotil a ja už ako malý človek som od neho mal Canon A1 s 55 na 1.2 objektívom a s tým som si behal. Človek, malé dieťa má k dispozícií takú krásnu vec takže som od malička mal k fotke veľmi blízko, ale nikdy som ju neriešil s konkrétnym cieľom. Neskôr som fotografiu odsunul bokom, lebo som s digitálnou zrkadlovkou narazil na kreatívne limity. Máš vymyslené, ako chceš niečo odfotiť, ale potom zistíš, že to jednoducho nejde. Až neskôr, vplyvom životnej situácii, konkrétne rozchodu a mnohých iných vecí v mojom živote, kedy sa fakt diali strašné veci, ktoré sa na seba nabaľovali, tak som po dlhej dobre opäť siahol na fotoaparát. Bolo to konkrétne v situácií, kedy sme pre partnera pripravovali expozíciu gramofónov, čo bola 3 týždňová práca a večer pred otvorením sa partner rozhodol, že to má byť úplne inak a že celá tá práca bola úplne zbytočná. Tak som si zobral aparát a začal som si fotografovať detaily tých gramofónov. Skončilo to tak, že som sa v obleku plazil po zemi a fotil a prvý krát po dlhej dobe som na všetko zabudol. Od toho momentu som začal viac fotografovať, kúpil som si lepší fotoaparát. Ďalší veľký skok bolo pre mňa to, že som sa zapísal na fotografické kurzy, pretože ako si človek fotí, tak som si uvedomil, že potrebujem upevniť vedomosti, ktoré mám, sformalizovať ich a naučiť sa nové veci. Prihlásil som sa do Fotoinstitutu v Prahe pod vedenie Milana Šustu na rekvalifikáciu. On bol klasický fotoreportér. Širokáč, clona f/8, všetko ostré a bez fotiek sa nevracaj. Potom to bol Kamil Varga, ktorá bol zaujímavý protipól. Tu som získal rekvalifikáciu „Fotograf/fotoreportér".

Potom som chodil rok do Fotogenie do Brna, lebo sa opať chcel posunúť ďalej. Ten systém bol bližší tomu vysokoškolskému, bolo tam veľa prednášok so zaujímavými ľuďmi. A potom po nejakej dobe som skončil na ITF. Raz som si povedal, že si tú prihlášku pošlem a teraz som v piatom roku (smiech).

Medzitým sa stala ešte jedna vec. Naša rodina sa profesionálne venuje gramofónom a bol som donútený sa fakt fotografii venovať, pretože tie gramofóny bolo potrebné nafotiť, na letáky, výstavy.

(AS): spomínaš si, aký to bol rok, ked sa to v tebe prvý krát zlomilo a začal si tak naozaj fotografovať po rozchode a iných problémoch?
(TJ): 2014/2015

(AS): tak to si mal celkom krátku dráhu, pretože od 2019 sme už boli spolu na ITF. Takže iba 5 rokov. A hovorím iba, pretože mne to trvalo oveľa dlhšie. Spomínam si, keď sme sa stretli v Opave po prijímačkách a ty si mi ukazoval svoje portfólio, boli sme pred hotelom Koruna. Pili sme pivo a kofolu a ty si ukazoval tie svoje gramofóny. A ja som nevedel, že to sú gramofóny (smiech). Pozeral som sa nato, že čo to je a čo tu ty robíš?!? My všetky dokumentaristi a ty si spadol z nejakého divného mesiaca (veľký smiech)
(TJ): Pre mňa bolo to ITF mimo komfortnú zónu. Ja som nemal v portfóliu ani jeden dokument, mal som tam také autistické veci.

(AS): Problém tvojich fotografií bol ten, že oni boli divné, my (dokumentaristi) sme im veľmi nerozumeli myslím (ale oni boli perfektné), ale tiež to, že ty si o nich dokonca vedel pekne rozprávať (smiech). Máš svoje fotografie v hlave dobre poukladané a vieš ich artikulovať aj slovne, čo je pre fotografa veľký dar.
(TJ): no vidíš a pre mňa keď sa na to pozriem z inej perspektívy, tak som stretol teba, ktorý si od začiatku uvažoval nad

fotkou vo forme knihy a máš veľmi projektový prístup, čo bolo pre mňa niečo nové. Spomínam si, ako som tam stretol aj ďalších, ktorí boli už vtedy tak vyspelý. Napríklad v požiadavkách prijímacieho pohovoru nebolo, že máme priniesť ešte niečo iné, ale bol tam Jan Jurczak, ktorý v tom čase už fotil na Donbase a priniesol svoj zine, výťažok z ktorého išiel na nákup pecí pre rodiny na frontovej línii. A ja si hovorím, čo ja tu sakra robím s tými svojimi sr..... (smiech)
Ale každá taká skúsenosť ma veľmi posunula dopredu, zmenil som myslenie, to je na tom úžasné, ako sme sa tu všetci stretli a ako nás to vzájomne ovplyvnilo. Donútilo ma rozmýšľať o fotke úplne inak. Myslím si, že dokument bude do budúcna jedna z posledných bášt fotografie.

(AS): ktorý tvoj projekt považuješ za prvý ucelený?
(TJ): v rámci Fotogenie som urobil projekt, ktorý som tiež vystavoval ako klauzúru a bol na tému Luminografiu, a ja s tým mám esteticky veľký problém a preto som uvažoval, ako to môžem poňať nejako inak. Nakoniec sa mi to podarilo urobiť v čiernobielej, súbor sa vola „Nejbližší vesmír", čím som myslel, že najbližší vesmír je ten, ktorý máš v hlave. Ja som ale vtedy veľmi projektovo nepracoval. Až následne už na ITF to bol Daydreaming a Deep Sleep.

(AS): A na projekte Daydreaing si začal pracovať v roku 2020?
(TJ): áno, to bol druhák, covid išiel na plné obrátky.

(AS): Ten projekt si dostal do konkrétneho stavu, považuješ ho ale za ukončený? Pýtam sa, pretože on mal farebnú časť a potom si do toho dokladal čiernobiele fotky.
(TJ): Daydreaming časť som už uzavrel a on plynule prešiel do čiernobieleho projektu Deep Sleep, ktorý je stále o mojom bratovi, ale už aj celkom dosť o mne samom. Vlastne obidva tie projekty sú o nás oboch, ale v tom druhom už môj brat figuruje už iba ako taký sprievodca, je tam skôr naznačený ako konkrétny. Veľa sa zmenilo, on už nie je ten malý chlapec, ktorého môžeš fotiť len tak. Celú prácu s mojím bratom vnímam dlhotermínovo pričom Deep Sleep je jeho druhá časť.

Medzi mnou a bratom je 16 rokov vekovú rozdiel. A ja som sa pracujúc s ním naučil veľa o sebe.

V projekte Daydreaming je jeden diptych, ktorú bol kľúčový a na ktorom som pochopil, čo ja vlastne fotografujem. Boli sme s bratom na prechádzke, rozprávali sme sa. Brat bol trochu nervózny, že som ho na prechádzku vytiahol, v covide, že mohol byť radšej doma na počítači. V jednom momente som nad nami zbadal kŕdeľ komárov, pozoroval som, ako lietajú vo formácii a rozhodol som to vyfotografovať, pričom som si vôbec nevšimol, že brat sa ich snaží chytiť, vyskakuje po nich a potom ich len tak pozoruje. Vtedy som si uvedomil, že máme toho veľa spoločné. Že tiež častokrát pozorujem niečo a začne mi v hlave bežať predstavivosť. Mnohokrát sa mi stalo, že som mu niečo hovoril a on ma vôbec nepočúval, lebo bol vo svojom svete a premýšľal, procesoval svoje pocity a myšlienky. On je veľmi kreatívny človek, ktorý bol poznačený covidom, ktorý ho zastihol ako aj celú jeho generáciu v kritickom období ich vývoja a namiesto toho, aby si mohol mať normálnu interakciu s kamarátmi si zavretý doma.

(AS): vieš si predstaviť, že by tie dva súbory fungovali spoločne?
(TJ): keby som z toho raz chcel urobiť knihu, tak by som do rozdelil do separátnych zošitov, alebo by som to oddelil.

(AS): povedz mi ale ešte raz, aký je rozdiel medzi tými dvoma súbormi. Pýtam sa opakovane, aby som ťa vyprovokoval k jasnému zadefinovaniu.
(TJ): v prvej časti som sa sústredil na brata a chcel som popísať, ako na neho dosadá čas, technológia a podobne a v druhej časti sa venujem veciam, ktoré stratili svoj pôvodný význam a metaforicky hovorím tým pádom o sebe. Druhý projekt som fotil v ateliéry na veľký formát a zásadne iná forma procesu oproti prvej časti projektu je pre mňa zásadná. Je to moja meditácia.

(AS): Keď sme sa rozprávali pred dvoma rokmi, tak si mi na otázku, či plánu-

ješ v projekte pokračovať alebo ho považuješ za ukončený si mi odpovedal, že v ňom pokračuješ a je zaujímavé, ako sa ti mení prakticky pod rukami. Pre mňa je zaujímavé sledovať, ako si v tej téme preskočil lineárnosť, ktorú som bol zvyknutý observovať v iných projektoch. Že si prešiel od projektu brata do pochopenia, čo máte spoločné až do samého seba. Predpokladám, že ten proces musel byť čo sa týka brata zbližujúci.
(TJ): áno
V Deep Sleep som sa priblížil k mojej obľúbenej fotografii a to sú zátišia, na neživé objekty. Pre mňa je v neživých veciach ukrytých veľa príbehov.

Keď som pripravoval výstavu v Teleporte, tak je zvykom u všetkých autorov vystavovať aj nejaký objekt. Nevedel som však, čo by to malo byť. Napadlo ma však, že mám taký objekt! Bol to kus opracovaného kameňa, akoby lastúry. Ja som dlho nevedel, čo to vlastne je, častokrát som ako dieťa nad tým rozmýšľal, až neskôr som sa dozvedel, že moja stará mama spred jedného kostolu zachránila kameň, ktorý komunisti vymlátili z neho vonku. Bola to nádoba na svätenú vodu, ktorá sa vždy nachádzala pri vchode do kostola. Keď ho však postavíš trochu inak, tak zrazu vypadá úplne inakšie, až démonicky a málokoho napadlo na výstave, čo to vlastne je. Rozprával som sa o tom so známym vo Francúzsku, ktorý povedal, že pri najbližšej ceste k nemu mi ukáže ďalší zaujímavý objekt od jeho otca. Jeho otec počas vojny išiel okolo Víťazného oblúku, kde na ceste ležal kus kameňa z neho, ktorú sa odlúpil počas ostreľovania nacistami. Mňa zascinuje, cez koľko rovín sa môžeš na taký objekt pozerať. Politická situácia, konflikty, vzťah civilizácie k určitým veciam. A pritom je to kus veci.

(AS): ako práca nad spoločným projektom ovplyvnil váš vzťah?
(TJ): všeobecne náš vzťah sa zmenil, keďže on už bude mať 18 rokov a v tom období každý brat je kretén (tým myslím seba, smiech). Keďže medzi nami nie je malý vekový rozdiel, kedy bratia spolu robia všetky tie hlúposti, ako že ideme ukradnúť pivo a opiť sa (to tam nepíš). Ja to viac cítim cez tú zodpovednosť ako prvorodený syn.

(AS): musíš si uvedomiť, že vekovo nie si ďaleko od toho, aby si mohol byť jeho otcom.
(TJ): veď práve, to je ten problém

(AS): Daydreaming, Deep Sleep, čo je ďalej?
(TJ): In Between. Ale to už je fakt veľmi o mne. O stavu dospelého človeka, o repetitívnosti. Je to ďalšia kapitola.

(AS): bude v tom mať brat nejakú úlohu?
(TJ): už skôr nie.

(AS): plánuješ ešte niečo robiť o iných členoch rodiny?
TJ: asi skôr nie. Oni sa už ani veľmi nechcú nechať fotiť a ja nerád fotím ľudí, čo sa nechcú nechať fotiť. Rodina je pre mňa veľmi dôležitá a nerád by som sa vo fotke dostal do roviny, že sa na nich pozeráš projektovo. A ja tam tému nevidím.

Na druhej strane, mám predsa len jednu tému v hlave už niekoľko rokov a konkrétne o mojej mame, ktorá vo veku 21 rokov podnikla cestu na Kamčatku a Čukotku s partiou budúcich investigatívnych novinárov. Chcel som sa venovať tomu jej dobrodružstvu, kedy v čase bez telefónov a všetkého v tak mladom veku na dva mesiace zmizneš do divočiny. Mali sme doma stoličku z mamuta a mamu chceli vymeniť za 20 sobov (smiech). Mama má krabicu s vecami, diákmi, poznámkami. Veľmi rád by som jej z toho chcel urobiť knihu, je pre mňa fascinujúce pozerať sa na ňu ako na mladú ženu a nie moju mamu.

(AS): aký je tvoj vzťah k fotografie a textu?
(TJ): obecne sa snažím do projektov texty nedávať a pracovať iba s krátkymi anotáciami. Mám rád, aby fotka dala dostatočný priestor na absorvovanie a aby text nevytváral mantinel v ktorom sa má divák pohybovať.

(AS): nie je to iba ospravedlnenie, lebo píšeš nerád?
(TJ): keďže pracujem veľa s imagináciou tak mám pociť, že čím viac tie veci popíšem, tak tým viac oni zmiznú.

(AS): ja to mám opačne. Čím abstraktnejší som, tým väčšiu potrebu mám to popisovať, aby divák neodletel niekam úplne inde ako som chcel.

(AS): ako si myslíš, že sa bude tvoja fotografia vyvíjať najbližšie roky?
(TJ): určite by som chcel pokračovať v práci v ateliéri, na ktorý som teraz nemal vôbec čas. Chcel by som sa taktiež vrátiť do fotografovania okolo gramofónov, užitú fotografiu celkovo. Už mám vymyslený nový katalóg. Chcel by som sa viac venovať grafike.

(AS): Reenactors bol tvoj cyklus o ľuďoch, ktorí sa prezliekajú do dobových uniforiem a odohrávajú spätne konkrétne historické udalosti. Ten cyklus ma u teba prekvapil, je úplne iný, ako čokoľvek, čo by som od teba čakal a tie fotografie mám veľmi rád. A preto ma zaujíma, čomu teraz vlastne inklinuješ.
(TJ): ja som ten projekt nateraz pozastavil, lebo mám problém s chrbtom a tento projekt som fotil s veľkým batériovým bleskom, ringgflashom, dáždnikom a to je ten najhorší pohyb, aký môžeš svojmu chrbtu darovať. Určite by som v tom chcel pokračovať, lebo ma strašne začali baviť ľudia a príbehy špeciálne týchto sú fantastické. Špeciálne v tomto projekte ich rád odkrývam.

(AS): ako by ideálne mali byť prezentované tvoje fotky? Kniha, výstava?
(TJ): asi obidve tieto formy. Výstava určite a kniha je zásadné médium.

(AS): no vidíš, a napriek tomu si ako prvú uviedol výstavu.
(TJ): no pretože v knižke máš obmedzenú prácu s priestorom. V knihe pracuješ s objektom, ale nenahradíš to, že príde do galérie a pred tebou je 3 metrová fotka.

(AS): pre koho robíš svoje fotky?
(TJ): to je dobrá otázka. Tak asi pre maminku. Keď sa fotky páčia maminke, tak to je základ (smiech). Robím ich hlavne pre seba, neviem si sám seba predstaviť bez fotky. A robím ich pre ľudí, ktorí to zaujíma alebo im to urobí radosť, alebo im to pomôže sa zamyslieť.

(AS): čoho sa bojíš?
(TJ): vela veci sa bojím. Že nafotím niečo úplne strašne zlé. Že zlyháš, že ti prestrihne. Ale tak životne sa bojím, ako to tu bude vypadať, kto vyhrá voľby...

(AS): čo by si poradil novým študentom ITF?
(TJ): učiť sa, učiť sa, učiť sa. Určite využiť to, ako je táto škola stavaná, že je to platforma na diskusie. Nebáť sa konfrontovať sa svoje projekty s inými ľuďmi. A nerobiť úlohy pre úlohy, ale premýšľať nad vecami v širšom kontexte.

Deep Sleep

Tomáš Jiráček

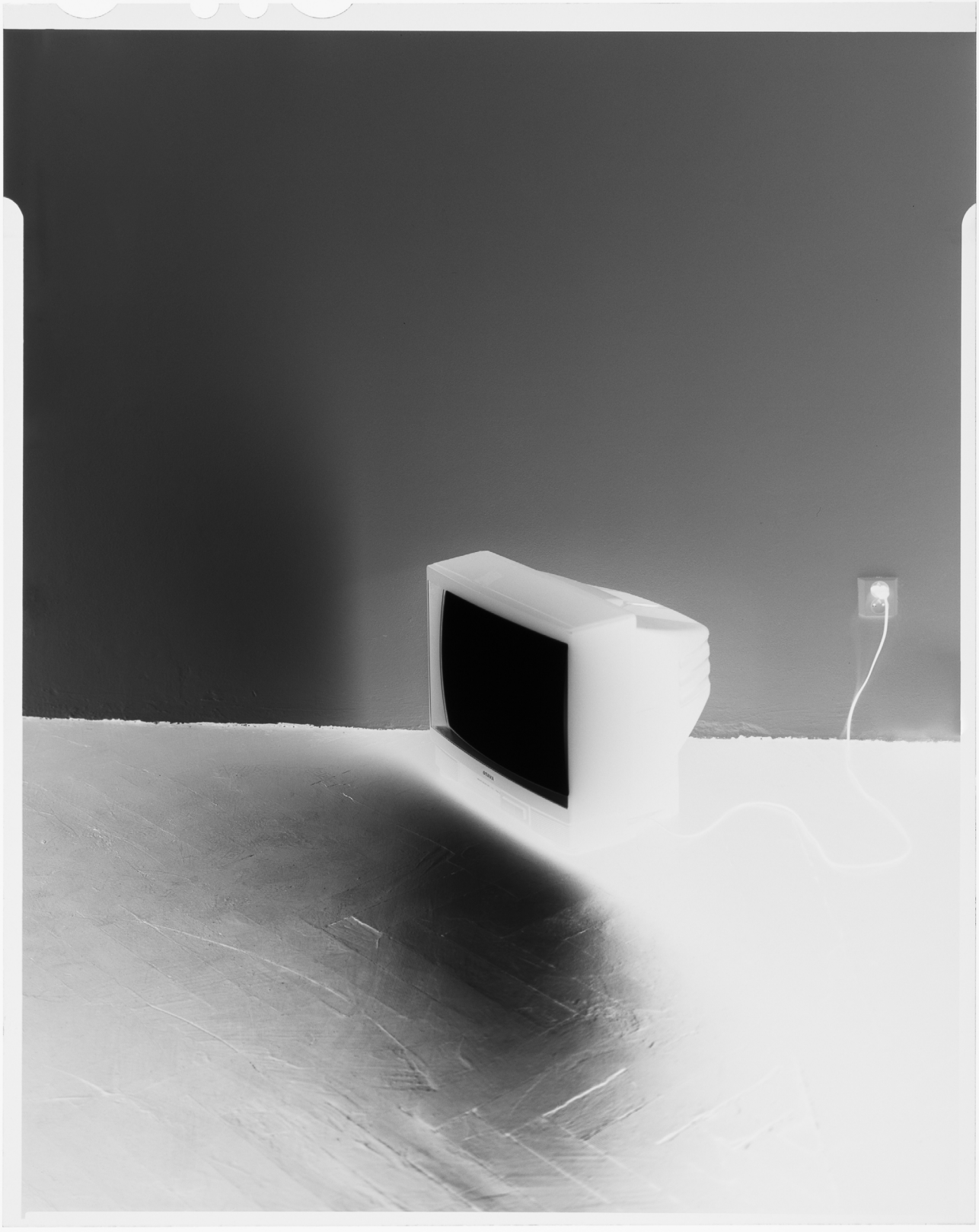

JOSEF DOHNAL

***1984**

24. 06. 2022, Horní Bečva

Anotácia

Je to můj subjektivní pohled na život a smrt mého otce, který před dvěma lety zemřel na rakovinu slinivky. up..S tímto zjištěním jsem si uvědomil, jak moc si chtěl v důchodu postavit chatu a v klidu tam bydlet. celý život pracoval, žil pro druhé a zapomněl na sebe a své sny. Po celý život chodil jen do práce a snil o předčasném důchodu. Do kterého odešel v březnu 2020, v červnu mu byla diagnostikována rakovina slinivky břišní a v srpnu zemřel... Tento příběh mě neuvěřitelně zasáhl a inspiroval mě k vytvoření knihy se svým subjektivním pohledem. Kniha, která by měla sloužit k zamyšlení o lidech, kteří na něco čekají a doufají, že v důchodu to všechno přijde. Základní myšlenkou této knihy je jít si za svým snem, nedělat to, co nechcete a osvobodit se od toho, co chcete. Protože svoboda se nedává, svoboda se bere.

Kľúčové slová

otec, smrť, životné priority, malba a fotografia,

Rozhovor zo dňa 5.6.2024, 20:14hod

(JD) Prosím ťa, toto je môj prvý takýto rozhovor od času covidu.

(AS) To ti úprimne závidím, ja ich mám niekoľko každý deň.

(AS) Povedz mi, ako sa stalo, že fotografuješ.

(JD) To ja vôbec neviem, ja si vôbec na to nespomínam. Z ničoho nič to prišlo.

(AS) Ale skús sa zamyslieť, bol si malý chlapec, alebo niekto v rodine fotografoval, kedy to vlastne začalo?

(JD) nie nie, to bolo o hodne neskôr, asi pred 10 rokmi. Už som mal viac ako 20 rokov. Zrazu ma napadlo, že by som si chcel kúpiť fotoaparát. Tak som si na neho požičal peniaze a niekoľko rokov som to splácal.

(AS) Aký to bol fotoaparát?

(JD) Canon 30D. Ale veľmi dlho mi nevydržal, pretože mi nevyhovoval. Bol veľký a pre začiatočníka to nebolo dobré. Predal som ho a kúpil som si Nikon FM2 a začal som fotiť na kinofilm. To mi tiež veľmi nepasovalo, pretože som nemal čas, peniaze a trpezlivosť vyvolávať filmy tak som si kúpil Olympus, taký malý kompakt. Tak to plynulo, prihlásil som sa na školu. Pravdepodobne som niekde videl fotografie, ktoré ma zaujali, Kratochvíla... fakt si to nepamätám.

(AS) Ja si spomína na tvoje čierno-biele dokumentárne fotografie zo zahraničia.

(JD) áno, to keď som jazdil na zbieranie zemiakov. Tie fotky mám veľmi rád, je ich veľa a to mám v zálohe, že by som z toho raz chcel urobiť knihu. Ale ešte som neprišiel na to, ako by som to dal dohromady, aby to nebol iba dokument a aby to malo inú vrstvu. Povedal som si, že by som sa tam chcel vrátiť, pretože tí migranti tam chodia stále. Nie migranti, ale brigádnici zo zahraničia. Pracuješ za minimálnu mzdu a žiješ v otrockých podmienkach.

(AS) v akej krajine to bolo?

(JD) v Škótsku. Žiješ v prívese spolu s ďalšími šiestimi ľuďmi rôznych národností. Ja som býval v jedálenskej časti toho prívesu, kde bola sedačka a mohol som ísť spať iba keď sa všetci najedli.

(AS) povedz mi, čo považuješ za svoj prvý ucelený projekt? Ktorý považuješ za skutočne dôležitý?

(JD) to je asi knižka na moju prvú klauzúru.

(AS) a nebol to tej Škótsky projekt?

(JD) nie, ten nie je ukončený. Chodil som tam niekoľko rokov, každý rok napríklad na 3-4 mesiace a fotil som. Fotil som neustále, ale keď som sa k tomu súboru vrátil spätne, tak som si uvedomil, že som fotil tie isté situácie stále dokola: kombajn, karavan a potom keď sme niekam šli. Uvažoval som, že by som sa vrátil k tým ľuďom, ktorých som ta spoznal a spraviť niečo s nimi, kde a ako žijú. Udržujem niekoľko kontaktov, jedna dvojica je v Kanade a práve sa im narodilo dieťa, jeden chalan žije v Zubří, toho navštevujem keď idem na Bečvu a o tých Poliakoch nič vlastne neviem.

(AS) takže skutočne to čo považuješ za prvé a ucelené a pre teba vážne je projekt „IND.“ z prvého roku.

(JD) určite áno, pretože keď som nastúpil do školy, tak som sa cítil ako čierno-biely

dokumentarista, ale na prvej Bečve som na bare stretol Rafała Milacha, ktorému som ukázal tie čiernobiele fotky zo Škótka a povedal mi, aby som takýto dokument robil keď bude na dôchodku, a aby som spravil niečo, čo je pre mňa dôležité. No a moja fotka potom išla úplne iným smerom. Už vtedy som si hovoril, že by som do fotografie veľmi rád zahrnul maľovanie. Veľa som maľoval, ale nepoznal som súvislosti a či to už niekto iný robí alebo nie. Rafal mi vtedy dal inšpiráciu na iných fotografov a zrazu som zistil, že si myslíš, že robíš niečo výnimočné, ale už existuje samozrejme veľa iných, ktorí to robia (smiech).

(AS) spomínaš si, kto bol tou inšpiráciou?
(JD) JH Engstrom. On o tom uvažoval podobne, miešal farebnú a čiernobielu fotografiu, rôzne štýly, menenie fotoaparátov a zrazu som videl, že to môžem robiť, že to je „povolené".

(AS) poďme si teraz pohovoriť o projekte, ktorý mám veľmi rád, neviem ako ho ideme nazvať, je to tvoj otec, alebo svokor?
(JD) áno, svokor, ja som otca nemal a bral som svokra ako otca. Aj keď pre potreby tohto projektu som sa snažil aby to bolo čo najviac anonymné, aby identita môjho svokra bola utajená. Celkovo nerád svoju prácu spájam s mojím menom, vždy som chcel, aby to bolo také tajomné.

(AS) takže tvoj projekt je o otcu Moniky, tvojej ženy, áno?
(JD) áno, škoda je, že pokiaľ žil, tak som ho nefotil vôbec. To bolo obdobie, kedy ma štvala moja robota. Ja som prevažne pracoval na pozíciách takých, aby som nemusel veľmi premýšľať, aby som mal v hlave priestor na svoju tvorbu. Takže som robil podradnejšie pozície, ktoré som si vyberal. Strašne ma hnevalo, že musíš do tej roboty chodiť a nemáš čas na robenie vecí. Prechádzalo to až do depresie, že keby si mal čas tak robíš umenie a nemusíš ho strácať v továrňach. Tieto moje pocity hrozne kulminovali v dobe, kedy svokor umrel. On celý život čakal, keď odíde do dôchodku, mal toľko plánov, tak veľmi sa na to tešil. A umrel tak rýchlo, že sme sa ani nestihli zorientovať čo sa stalo. Keď sme upratovali po ňom byt, tak som našiel fotku jej chatky, ktorá je v projekte a od ktorej sa to všetko začalo. Mal ju označenú číslom „1" a mne to vtedy docvaklo a chcel som urobiť niečo, aby ľudia, ktorí uvažujú podobne, že budú čakať na dôchodok, aby ich to nejako zlomilo, aby to zmenili. Preto som urobil knihu, a písal som na papier formátu A4 všetky dni, kedy on žil a tiež dni, kedy umrel už po tom, čo bol na dôchodku. Teraz ma mrzí, že som ho vôbec nefotografoval keď žil. Celý projekt som urobil z archívu a celú knižku som vytvoril za týždeň. Stal sa z toho taký galimatiáš emócií, od skorého rána do noci som pracoval a skúsil som sa vcítiť do toho, ako sa svokor cítil. Asi ju už meniť nebudem a nechám ju tak ako je. Párkrát som to skúsil, že to urobím znova, ale skončilo to tak, že už to lepšie neurobím, lebo neviem zopakovať tie emócie, s ktorými som ju skladal prvý krát.

(AS) popíš mi, ako presne si pracoval.
(JD) začalo to tak, že som našiel ten obrázok chatky. Druhý impulz bol, že som našiel kalendár z roku v ktorom svokor umrel, kedy si značil, koľko dní mu ešte zostáva do dôchodku.

(AS) tá chatka je nejaká konkrétna, jeho?
(JD) nie, práveže vždy keď k nám prišiel, tak rozprával, že si kúpi takú malú chatku keď pôjde na dôchodok. V chalupe, v ktorej vyrastal sa vrátila jeho sestra, ktorá sa rozviedla a zdedila podiel na dome. Ona ju celú zapratala a svokor bol z toho veľmi neštastný a chcel mať svoju vlastnú, kde dožije.

(AS) vy ste nevedeli, že on si robí ten kalendár?
(JD) nie. My sme ani nevedeli, že je chorý. Dozvedeli sme sa to až keď bol v nemocnici už. On to zatajoval pred nami všetko. Zomrel v priebehu dvoch mesiacov. Začal som sa báť, aby som tiež tak nedopadol. Pretože ak sa dostaneš do toho pracovného procesu. Našli sme tiež jeho zápisky z práce, keď pracoval niekde v Rakúsku a mal v poznámkach vety ako „sk... práca", „zase do práci...", „teším sa na víkend" a tak podobne. To čo ťaží milióny ľudí na svete. Že odkladáš svoje sny na čas, ktorý nemusí ale prísť.

Aj rýchlosť úmrtia bola strašná, preto to bolo pre mňa také silné.

(AS) no dobre, našiel si obrázok chatky, našiel si kalendár, potom si začal hladať ďalšie veci a pracovať s nimi?
(JD) našli sme veľa fotiek v albumoch. Tie však boli nudné a nepoužil som ich. Nebolo tam nič zaujímavé.

(AS) to sa mi ale páči, ta opakovateľnosť a nuda
(JD) no práve, tiež mi potom niekto povedal, že sa to dá na tom postaviť, postava pri jazere, postava pri bicykli, všetko vlastne vypadalo ako z toho istého miesta. On vlastne nikde necestoval, bolo mu dobre v tej svojej chatke.

Chcel som porovnať počet dní života produktívneho a počet dní na dôchodku. Vypísal som na papier každý deň jeho života číslom. Dni v dôchodku som označil na červeno. Takže máš napríklad 8 A4 papierov produktívneho života a potom je prúžok malý tenkí zobrazujúci dni na dôchodku. Vlastne to ukazuje, koľko dní mu zostalo na žitie svojho sna. A samozrejme si tú chatku nakoniec nestihol kúpiť.

(AS) koľko dní bolo života pred a po dôchodku?
(JD) 22.486 dní celkovo a z toho 168 dní bolo na dôchodku.

Vyvrcholením tej knihy bolo, že týždeň po jeho smrti sme počali našu dcéru Jozefínku. Mám tam v knižke fotku Monči s bruškom.

(AS) bolo to plánované?
(JD) my sme nad tým pracovali predtým, ale sa to nedarilo a potom sa to stalo paradoxne po smrti.

(AS) čo bolo pre teba najťažšie v projekte?
(JD) aby som z toho bol v stave dať dohromady príbeh. Robil som to veľmi emotívne. Mám pocit, že keď to robím, tak všetkému rozumiem, ale keď sa na to pozerám spätne, pohľadom niekoho iného, tak mi to nedáva veľmi zmysel.

(AS) to ma privádza na ďalšiu otázku, aký je vzťah tvojej práce a textu? Pár krát sme sa o tom už rozprávali a myslím si, že špeciálne pre tejto projekt to je dôležité. Je ťažký na absorbovanie a myslím, že dobrý sprievodný text by mu pomohol.
(JD) no áno, to je strašné. Ten text tam je, vložil som ho tam zatiaľ provizórne. Nikto mi hovorí, že je veľmi dobre napísané. Ale napríklad Rafał mi povedal, že by som ten text mal rozstrihať a povkladať do celej knihy. Iba tak heslovite. Aby to človeka viedlo a nedalo mu tú informáciu hneď na začiatku. Ale je pre mňa ťažké to urobiť. Stále je tá kniha ako taký polotovar.

Teraz som sa opäť vrátil do prvej knihy, tej prvej klauzúry. Bol som kvôli tomu v tlačiarni u Helbicha. Stále bojujem s papierom. Normálne za mnou prišiel domov obchodný zástupca Fedrigoni, mal cestu do južných Čiech a priniesol mi osobne vzorník papierov. To mi veľmi pomohlo, lebo som videl rôzne druhy nátlačkov na rôznych papieroch. Ja už tri týždne nerobím nič iné, len sa neustále dotýkam tých papierov (smiech). On mi to normálne priniesol zadarmo, neviem či čakal, že som nejaký milionár. Našiel som dva papiery, ktoré sa mi veľmi páčia. Je to Symbol tatami a druhý je taký perleťový. Je to nejaký reklamný papier a strašne mi pasuje do toho projektu. Tá čierna na ňom vychádza veľmi krásne.

(AS) ako reagovala tvoja manželka na tú knihu?
(JD) tak vieš, ja som celú knihu robil tak, aby nebolo vidno o koho sa jedná. Bál som sa prípadne reakcie ľudí. Ale Tomáš Pospech ma ukľudnil lebo mi povedal, že tu v republike taká kniha nikdy nebude publikovaná vydavateľom.

(AS) predpokladám, že ju budeš vydávať sám.
(JD) no tak to určite. Nikdy som ani nedúfal, že by to mohlo byť inak, že by mi ju niekto zaplatil.

(AS) ale vracajúc sa do otázky, páčila sa jej kniha alebo to, že si urobil projekt o jej otcu, malo to nejaký dopad na Váš vzťah?
(JD) bola rada hlavne, že pracujem s tou témou.

(AS) ako si myslíš, že sa bude vyvíjať tvoja fotografia v najbližšom čase?
(JD) keď dostaviam tento dom a kúpim si lepší fotoaparát, tak mám konkrétnu predstavu čo sa bude diať. Ja sa aktuálne cítim veľmi limitovaný práve technikou, ktorú mám k dispozícii. Neviem, či sa ti to stalo predtým kým si svoju vysnívanú techniku mal. Že si tú fotografiu mal, ale nebol si ju schopný urobiť. Nikdy by som neveril, že ma bude limitovať práve technika. Ja teraz fotografujem Ricoh GR2, akurát, že ja som ho kúpil už pokazený.

(AS) a aký ten vysnívaný fotoaparát? Lebo sme sa za posledné roky rozprávali a osciloval si medzi stredným formátom a všetkým možným.
(JD) Nikon D850. Jednak finančne a jednak to čo potrebujem by bol super a hlavne pasujú na tom tie staré Nikon objektívy. A ja milujem tú kresbu. Ale teraz sa musím rozhodnúť, či podlaha do domu, ale fotoaparát.

(AS) ako rád prezentuješ svoju tvorbu?
(JD) minulý rok sa nechal nahovoriť na Instagram a urobil som si tam konto a tak strašne to pre mňa nefunguje. Výstava je super, keď si môžem vybrať priestor a môžem si to urobiť sám. Unigeo bolo super, lebo som mal voľnosť. No a knižka je úplne na prvom mieste. Ľudia si to môžu pozrieť vtedy keď chcú.

(AS) čoho sa bojíš?
(JD) ja neviem čoho sa bojím. Ja to mám v hlave nastavené tak, že sa jedného dňa tým umením živiť budem. Nebojím sa toho. Že raz to príde. Niekto sa bojí, že do tej práce bude chodiť stále a jeho sny sa nepodaria. Ale som si vnútorne veľmi istý. Že do toho dávam toľko, že sa to musí podariť.

(AS) pre koho robíš fotky?
(JD) asi pre seba. Ale to asi hovorí každý. Najprv sa to musí páčiť mne. Ale na druhej strane, ten projekt o svokrovi som chcel povedať niečo dôležité aj iným ľuďom a chceš aby sa to dostalo medzi ľudí.

(AS) čo by si poradil študentom prvého ročníka ITF?
(JD) ja viem, že toto nebude pasovať do perspektívy školy, ale myslím si, že každý by mal mať obdobie, kedy by si sa nemal pozerať na tvorbu iných. Nechodiť na výstavy, nepozerať knihy, zavrieť sa do svojej bubliny. Myslím, že najlepšie veci vznikajú keď si na to sám. Ja mám šťastie, že som z dediny, kde sa nič nedej a som úplne odstrihnutý a moja rodina o umení nič nevie. Keby som sa opýtal mojej rodiny, či pozná nejakého umelca, tak by asi nepoznala.

Ja viem, že to sa úplne nedá, ale myslím, že ideálne je sa na pár mesiacov roku zavrieť do seba a tvoriť.

(AS) pamätám sa na jeden konkrétny moment niekedy v prvom ročníku, keď si bol úplne šťastný a povedal si mi vetu „ja som tu teraz z ľuďmi s ktorými sa môžem rozprávať a oni mi rozumejú“. Lebo okolo seba normálne takých ľudí nemám.
(JD) vieš, keď sedím s kamarátmi, tak sú všetci iba motorky, fitko a počítačové hry. Ja som nikdy v živote žiadnu nehral, do fitka som v živote nechodil, na motorke som nikdy nejazdil a auto je pre mňa dopravný prostriedok. Takže máš kamarátov, ale častokrát je to také, ako keď sa vo filme zastaví scéna, všetci niečo rozprávajú a ty ničomu nerozumieš. Keď ale prídeš na tú Bečvu, tak môžeš čerpať, ventilovať. Zo mňa sú ľudia nešťastní, lebo som veľmi intenzívny, veľa rozprávam o svojich projektoch, lebo ja to nikde inde urobiť nemôžem. A mne to tak pomáha, keď to môžem niekomu ukázať. Je škoda, že niekedy ľudia neukazujú čo robia, alebo môžno nič nerobia a preto neukazujú? Lebo to je to, čo ti škola dá, tie interakcie, názory iných. Zober si také Unigeo. Kedy dostaneš takú príležitosť, že si môžeš urobiť svoju výstavu a príde ti tam sto ľudí, ktorí sa na to prídu pozrieť. Nedostaneš v živote veľa možností spraviť výstavu a dostať názor od toľkých ľudí.

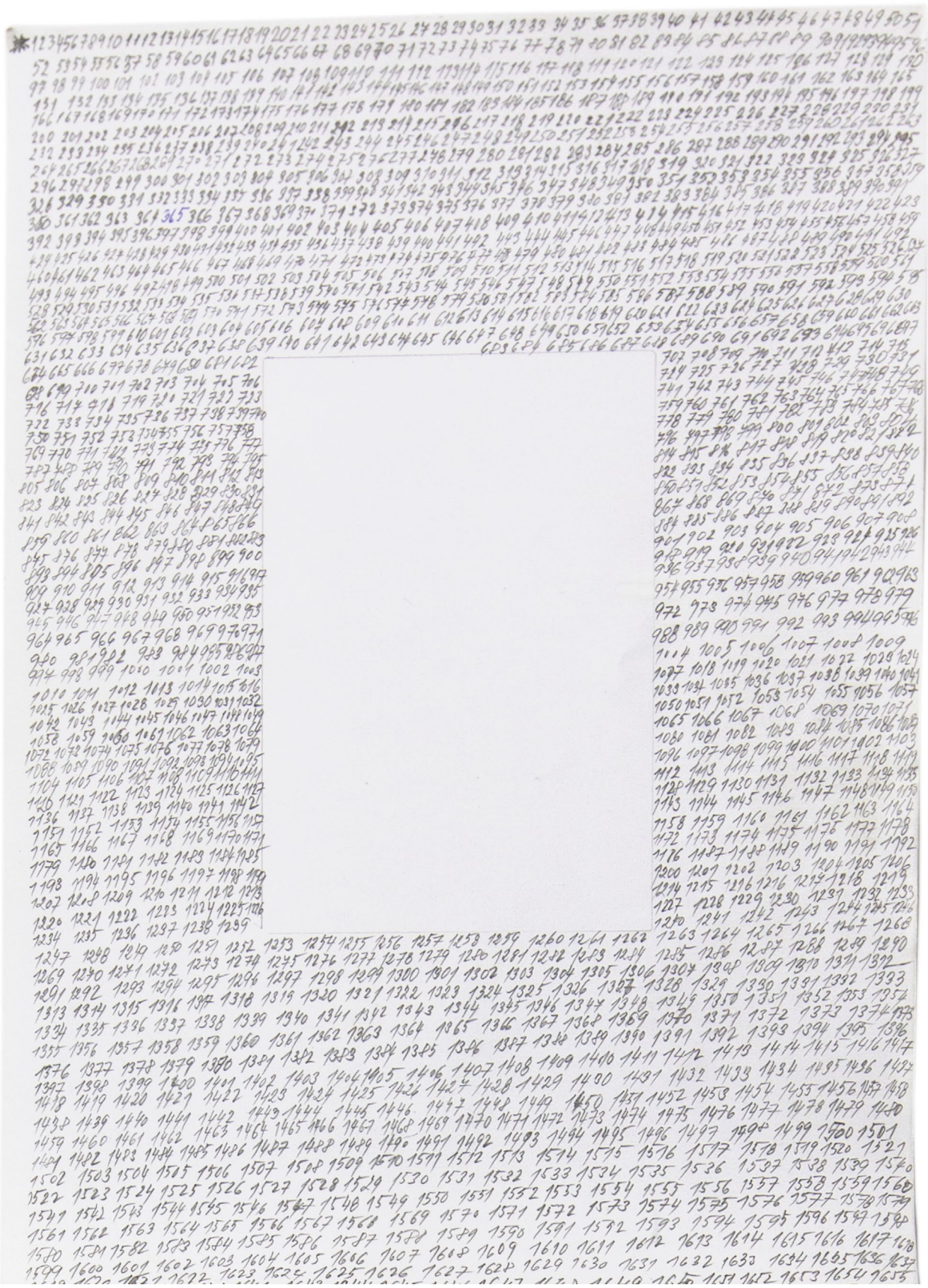

OSVOBODIT SE
JSEM JAKO PETR PAN
LÉTAT
LETĚT

ho di nuovo invertito le rotte
OSVOBODIT SE
LÉTAT
LETĚT
VZLÉTNOUT
VOLARE
JSEM JAKO PETR PAN A VEZMU TĚ DO
ZEMĚ NEZEMĚ, já-já
PODEJ MI VÍLÍ PRACH, a PROSÍM TĚ,
NECHOVEJ ZAS LÍTAT BEZ MĚ

AZRAIL

BIRTH
NARODZINY

SAMOTA
TICHO
LIDÉ
NEPOCHOPENÍ
JMA
LÁSKA
HATE
WORLD
MONEY
PENÍZE
PROČ
PROČ DĚTI TRPÍ?
WHY CHILDREN
SUFFER ?
OPUŠTĚNOST
LOVE

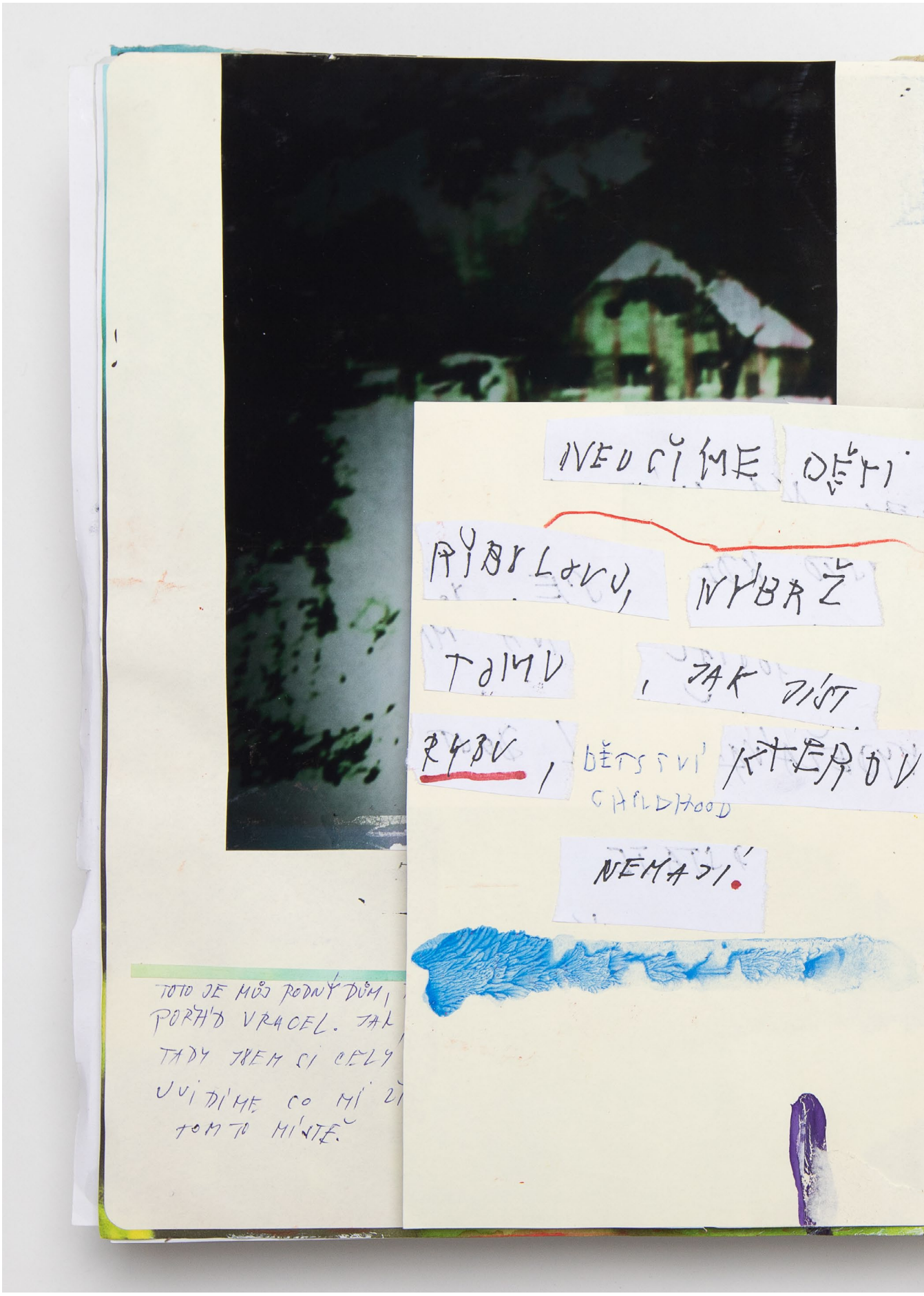
NEMAJÍ.

FIRST LOVE

DĚTSTVÍ
PŘICHÁZÍ DOSPĚLOST
ŽIVOT JE PŘED NÁMI
A NEVÍME CO NÁS ČEKÁ
PRVNÍ LÁSKY, PRVNÍ ZKLAMÁNÍ,
PRVNÍ ÚSPĚCHY, PRVNÍ NEÚSPĚCHY

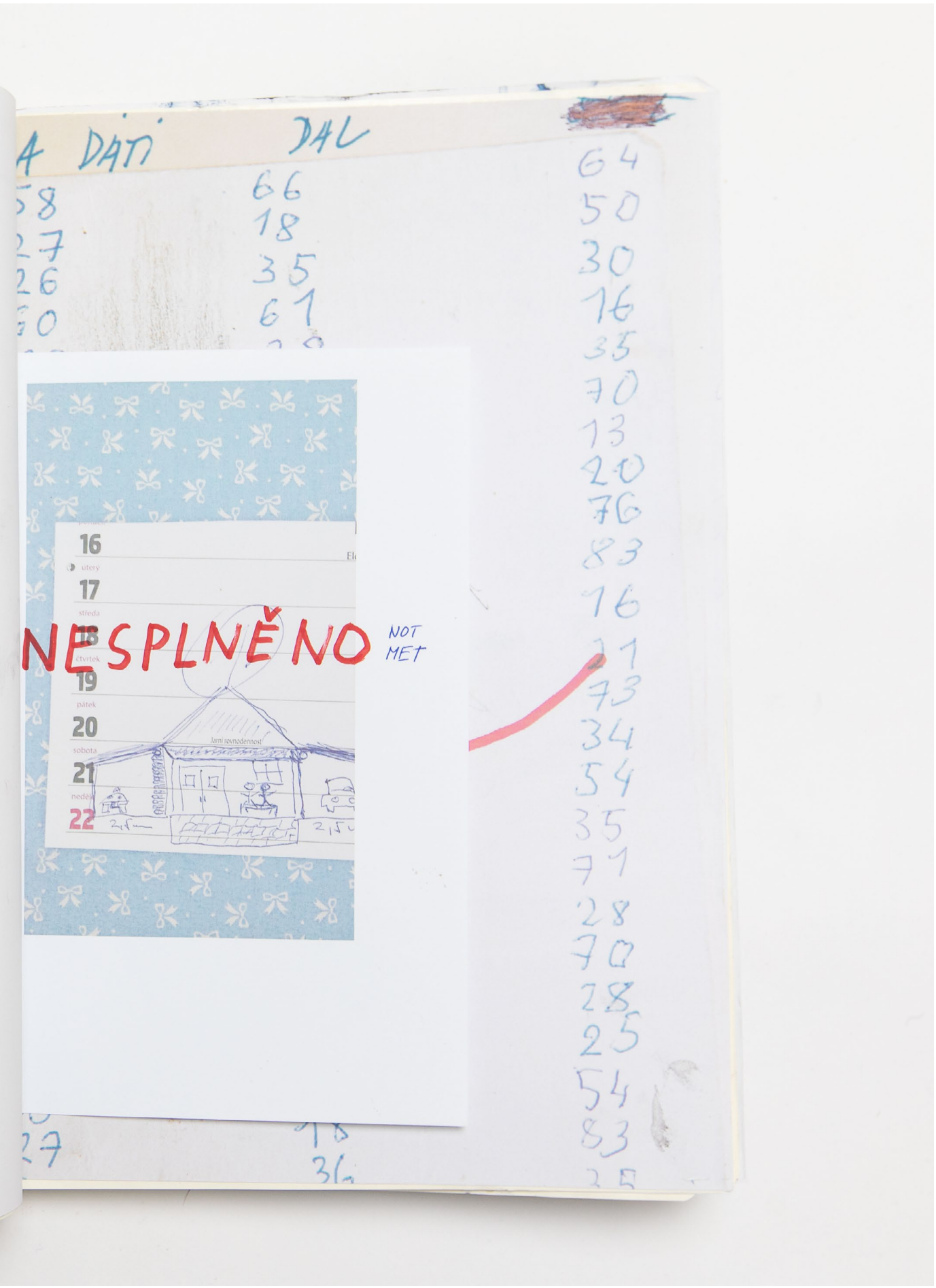
DATI
DAL
16
17
18
19
20
21
22
jarní rovnodennost
NESPLNĚNO
NOT MET

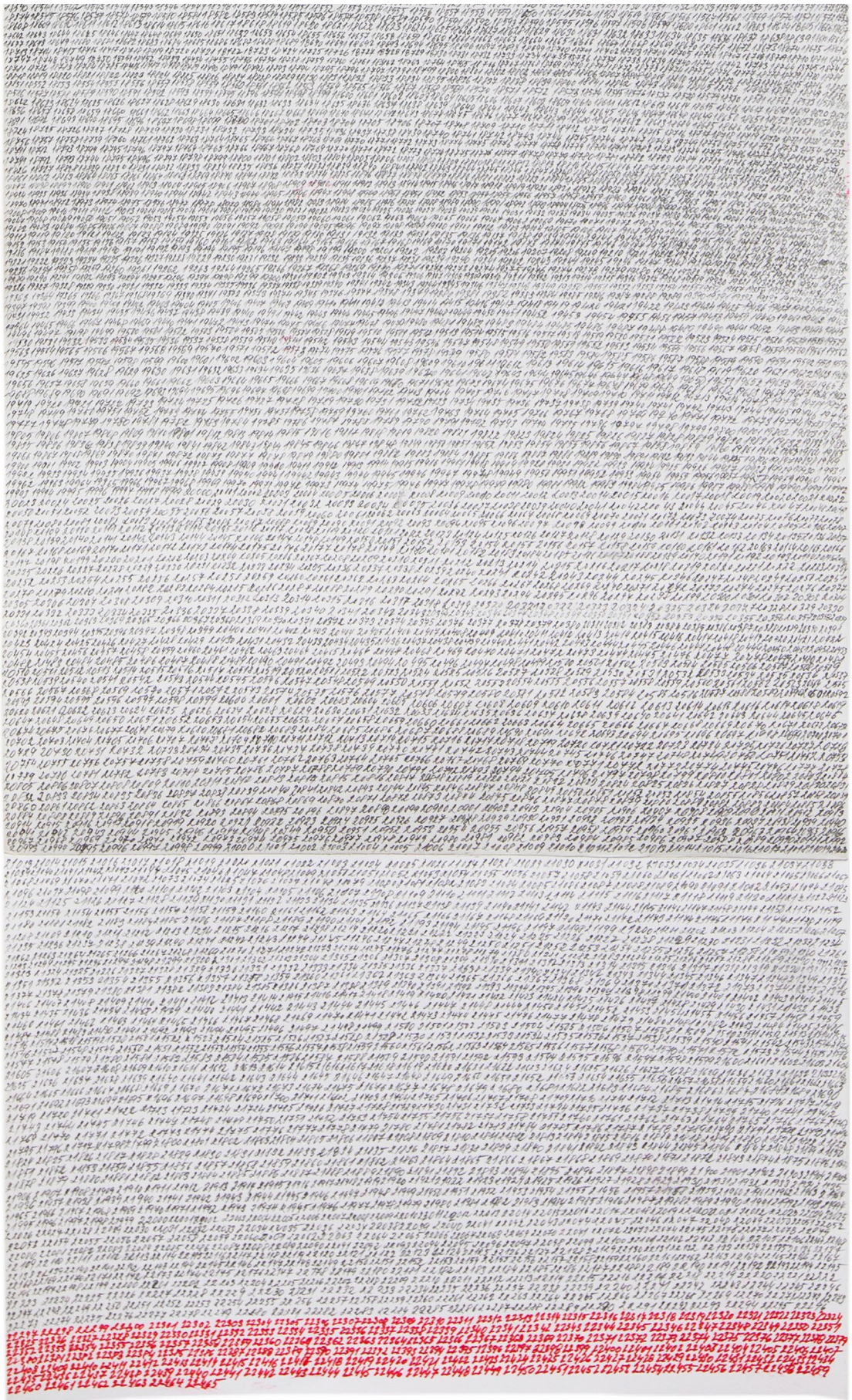

ADRIÁN ŠVEC

***1982**

Rozhovor sám zo sebou

(29. 10. 2022)
(AS) Tvoja prvá spomienka spojená s fotografiou?
(AS) Vzduch nahriaty od celodenného slnka vlniaci sa v teleobjektíve Nikkor 70-300, občas prerušovaný iba lietajúcim hmyzom, ktorý mi dal do rúk môj stríko Miro Rakyta sediec na posede v Chránenej krajinnej oblasti Poľana na strednom Slovensku. Myslím, že bola skorá a ešte stále teplá jeseň roku, ktorý si nepamatám. Išli sme na posed, Miro zobral zo sebou svoj nový fotoaparát, ktorý si dal priniesť po známostiach z Viedne. Bol strieborný a myslím, že to bolo Nikon F65. Nezabudnem na ten pohľad cez objektív zrkadlovky. Neviem, či ma viac fascinoval fotoaparát ako taký, alebo obraz a terčík na matnici. Keď som ho dlžal v rukách, fotografie som v skutočnosti nerobil. Ale rýchlym prižmurovaním očí som fotografovanie simuloval. Ako malé deti hrajúce sa na vojnu (prečo sa malé deti hrajú na vojnu?!?), kde zdvihnutý palec pravej ruky v kombinácií s vystretým ukazovákom simulujú pištoľ a nadhodenie ruky simuluje spätný ráz zbrane po výstrele. Chodil som pohľadom cez teleobjektív po protiľahlom rúbanisku na horizonte ktorého pomaly zapadalo slnko. Všetko cez ten objektív vyzeralo lepšie, zaujímavejšie. Zamiloval som do toho pohľadu. Zároveň aj do predstavy, že raz by som taký prístoj mohol vlastniť. Mohol by som sa ho dotýkať, starať sa o neho a pozerať sa na obrazy pred sebou. A občas snáď aj fotografovať. Aj keď jediné, čo ma zaujímalo, bolo mäkké večerné svetlo lesa a v lúčoch lietajúci lesný hmyz. A ten pokoj, ktorý som pri tom cítil.
(v akom roku toto bolo? Opýtať sa Mira).

(AS) Kedy si si kúpil svoj prvý fotoaparát?
(AS) Od momentu pozerania sa cez objektív požičaného fotoaparátu, po môj prvý vlastný prešlo 6 rokov. Predchádzalo tomu obdobie zbierania katalógov o aparátoch a snívania. Bolo to obdobie, kedy sa na trhu objavili prvé digitálne zrkadlovky, ktoré však boli pre mňa cenovo absolútne nedostupné. V roku 2003 som v rámci študentského programu vycestoval na leto do USA zarobiť si peniaze. Túžil som si kúpiť fotoaparát a tieť moju prvý pištoľ. Vedel som, že na obidve zarobiť určite nezvládnem a nevedel som sa rozhodnúť, ktorý z týchto predmetov to nakoniec bude. Ani v prípade fotoaparátov som nevedel, aký to bude, myslel som si, že to bude asi analógová zrkadlovka a veľkou dilemou bolo na ten čas klasicky Nikon alebo Canon. Počas voľných dní medzi skladaním hamburgerov v McDonalds a nočným vykladaním kamiónov v sieti FoodLion som navštevoval obchodné domy v Severnej Karolíne a obdivoval vystavené fotoaparáty. Boli do pultov priviazané bezpečnostnými lankami (čo je trend, ktorý sa do našich krajín dostal až neskôr). Lanká boli príliš krátke a tak na to, aby som si fotoaparát priložil k tváry a simuloval fotografovania a sledoval svoje emócie, ktorý je ten správny, som si musel vždy čupnúť. Muselo to vypadať veľmi divne. Nakoniec som si však kúpil digitálny kompaktný aparát Olympus s rozlíšením 3,2 megapixela a 10-národným optickým zoomom.

(30. 10. 2022)
(AS) Prvý dôležitý ucelený projekt?
(AS) 324 Days. V roku 2011 som začal fotografovať z auta. Skoro vždy idúceho. Bol to čas, kedy som bol často sám a môj život bol okolo kariéry vo medzinárodnom fintech. Počas mojich ciest v rámci Československa ale najmä Balkáne som intenzívne fotografoval. V počítači som mal fotografie usporiadané do adresárov podľa krajiny, kde boli urobené. Kosovo, Bosna, Slovensko, Poľsko. Až v roku 2016, v jeden piatkový večer na balkóne bytu pozerajúceho sa na ulicu Jana Pawla II vo Varšave som pochopil svoje vlastné fotografie. Že samotné miesto nebolo vôbec dôležité. Že tie fotografie nepopisovali konkrétnu krajinu, alebo boli o mne. Prvý krát som fotogragie z jednotlivých adresárov spojil do jedného a začal sa na ne pozerať ako na ucelený súbor. Na workshope Jorga Coldberga som skladal prvé malé série 3-5 fotografií z ktorých postupne vznikol súbor 80 fotografií.
Potreboval som na to skoro 6 rokov fotenia a premýšľania. Veľmi mi pomohlo absolvovanie ročného mentorského programu Sputnik vo Varšave, ale aj spomínaný worskhop vedený Coldbergom, kde jedno z cvičení, ktoré sme urobili spočívalo v tom, že sme výber

fotografií dali inému študentovi, ktorý o súbore vôbec nič nevedel a po asi 15 minútovej príprave celej skupine prezentoval cudzí projekt a hovoril o čom projekt je a čo ním chce autor povedať. Bol som v šoku, keď som počul slová ako „toto nie je o krajine, ale o autorovi“, „smútok“, „domov“, „odlúčenie od rodiny“.

(AS) Čo sa týka tvojej ďalšej tvorby, na aké témy sa zameriavaš? Ako veľmi dôležité sú pre Teba témy priamo spojené s Tebou/aký podiel majú tieto na Tvojej tvorbe?

(AS) V poslednom čase som nad tým uvažoval. Žiaľ musím konštatovať, že väčšina mojich projektov je so mnou bytostne zviazaná, alebo motív na ich tvorbu som ja sám. Slovo „žiaľ“ je asi moja prirodzená reakcia, pretože mám vštepené, že projekty o iných majú väčšiu spoločenskú hodnotu. Mám na mysli situácie, keď fotograf pracuje na témach spoločenských problémov, politiky, ekológie, národnostných menšín a spolunažívania atď. Uvažujem tak z dôvodu, že motivácia spracovania týchto tém je upoznorniť a ideálne niečo zmeniť. V prípade tém, kde centrum záujmu je práve samotný fotograf a keď hovorím konkrétne o sebe, nie je snaha niečo zmeniť. Alebo na niečo poukázať. Minimálne tam nie je v prvej línii. Robím to, pretože to je dôležité pre mňa. Považujem to dokonca za egoistické. Premýšľal som, či je to z dôvodu, že som profesionálne tak zaneprázdnený, že objektívne nemám čas na pracovanie na témach, ktoré by boli spoločensky dôležité, alebo len práve teraz, v tomto konkrétnom štádiu môjho života sa jednoducho potrebujem zamerať sám na seba. Nemám na to odpoveď. Pravdou je, že v rokoch 2014–2016 som fotografoval v Bosne a Hercegovine a prácu som neukončil z pragmatických, geografických dôvodov. Začal som oveľa viac času tráviť v Poľsku, čo ma od Bosny oddelilo. Zo 7–8 hodinovej cesty autom sa zrazu stala 16 hodinová. Otázku, ktorú s kladiem je, kto je vlastne publikum mojich tém a či vo všeobecnosti, či tieto majú akúkoľvek hodnotu aj pre niekoho iného. Či môžu niečo vo vybranom divákovi zmeniť? Obávam sa, že nie. Moje projekty asi nemajú „náučný komponent“. Ich prezeraním a čítaním pravdepodobne nezmením život odbercu. Jediná práca, kde by som tento efekt snáď mohol docieliť je projekt Confession of a Man v ktorom sa snažím vysvetliť komplexitu myslenia a faktory vplývajúce na rozhodnutie o nákupe legálne držanej palnej zbrane v regióne strednej Európy.

(AS) Keď sa však zameriame na tému rodiny, mohol by si mi predstaviť túto prácu? Ako si prišiel na nápad fotografovať rodinu?

(AS) Presne pred dvoma rokmi, v Novembri 2020 ma napadlo, že začnem fotografovať mojich rodičov v momente, ked od nich odchádzam z návštevy. Rodičia bývajú v rodinnom dome v meste Zvolen na strednom Slovensku. Počas prvých rokov, ako som sa odsťahoval do iných miest na svete, som ich navštevoval minimálne 1 krát za mesiac. Pandémia bol prvý čas za posledných 20 rokov, ako som sa odsťahoval, kedy som ich nevidel viac ako 3 mesiace. Náš rodinný dom má dlhú príjazdovú cestu z hlavnej ulice. Fotku robím v momente, kedy mám už všetky veci zbalené v aute, moji rodičia ma vždy sprevádzaju a to je moment, kedy ich požiadam, aby sa postavili pred garáž domu. Je to jednoduchý, vertikálny portrét nielen celých postáv mojich rodičov, ale aj okolitého prostredia, ktoré sa mení iba minimálne. Dom je stále tým istým domom, dvere garáže taktiež. V prostredí sa menia drobné detaily ako drevené postavičky pred garážou, prípadne letné dvety alebo jesenné tekvice. Mení sa tiež svetlo na fotografiách. A menia sa moji rodičia. To, ako sa postavia, či blízko k sebe alebo každý na druhú stranu záberu, ako sa držia, či a ako sa usmievajú. Mení sa tiež ich oblečenie.

(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať rodinu?

(AS) Vôbec neviem. Niekedy mám pocit, že si témy vymýšľam sám, ale pravdou asi je, že čerpám veľa inšpirácie od iných fotografov. Mnohokrát myslím, že aj úplne podvedome. Možno som niečo podobné už predtým videl a ten nápad sa mi páčil. Alebo som nad tým sám uvažoval, ale bolo to tak hlboko skryté v mojom podvedomí, že som potreboval externý impulz, aby som nápad dokázal začal materializovať. Myslím si, že začať tento projekt mohlo byť ovplyvnené aj pandémiou Covid-19. Dlhé odlúče-

nie spôsobilo pocit smútku a odlúčenia, ktoré bolo ešte silnejšie ako normálne. Možno to bol primárny inštinkt zachovať obraz rodičov, keď opúšťam dom. Je to moment, ktorý je pre mňa vždy emotívny. Vždy veľmi smutný. Myslel som si, že rokmi sa jeho intenzita bude zmenšovať, ale opak je pravdou. Tému môjho domu som však fotografoval už dávno. Nie štrukturovane a vôbec nie premyslene. Fotografie, ktoré som mal skutočne rád začali vznikať, keď som úplnou náhodou v jednom obchode vo Viedni našiel fotoaparát Leica M6. Až týmto analógovým fotoaparátom som začal robiť prvé fotky v mojom rodnom dome. Bol to však mix čiernobielych a farebných fotografií, skôr spontánnych a emotívnych. Nič som od nich nečakal.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpila k realizácii? (Po akom čase si urobil prvú fotografiu?)
(AS) V prípade fotografií mojich rodičov to bolo veľmi krátko. Po tom, ako prišla myšlienka som prvé fotografie urobil hneď pri najbližšej návšteve. Mohlo to byť maximálne pár týždňov. Obyčajne pracujem úplne kompulzívne. Mám nápad a chcem ho začať realizovať okamžite. Nie som dobrý vo vyčkávaní. Aj keď ešte nemám niečo podrobne premyslené, snažím sa s témou začať, aby som mohol nad ňou premýšľať už v rozmeroch prvých fotografií. Aby som mal čas čím skôr kalibrovať moju prvotnú myšlienku s vizuálom prých fotografií.

(AS) Ako si rodine oznámil, že ich ideš fotografovať a ako reagovali?
(AS) Myslím, že som to urobil úplne na poslednú chvíľu. Mal som už zbalené auto a celú situáciu som zabalil do rúška neplánovosti. Mal som pocit, že keď to bude vypadať spontánne, budem mať väčšiu šancu na úspech. Bol som rozhodne veľmi nervózny a dokonca aj nahnevaný sám na seba. Ako je možné, že som nervózny z jednoduchej fotografii mojich vlastných rodičov pred garážou nášho rodného domu? „Prečo sú tak jednoduché veci vo fotografii tak zložité?“ Prvú fotografiu som urobil po víkende strávenom s rodičmi a ten víkend asi nebol tak dobrý. Takže reakcia nebola úplne dobrá tiež. Myslím, že som povedal, že fotku si robím na pamiatku, alebo že to je zadanie do školy. Už si nespomínam. Nakoniec som ich presvedčil, ale trvalo to pár dlhých sekúnd a spomínam si, že som to dokonca aj chcel vzdať a fotografiu neurobiť. Ten pocit sa v najbližších rokoch prá krát opakoval. Dokonca môj otec niekedy pred lúčením hovorí „dnes žiadne fotky“. Zatiaľ si však držím neprerušenú šňúru fotografií. Spolu som ich urobil zatiaľ 28. Každá fotografia predstavuje jednu návštevu rodičov.

(AS) Aký je tvoj vzťah texu - sprevádzaniu fotografií textom?
(AS) Čím ďalej, tým častejšie do svojich fotografií píšem texty. Dokonca môj posledný projekt (a zatiaľ asi najdôležitejší - Confession of a Man) je hlavne o texte, ktorý je nosným elementom celého projektu a fotografie sú iba ilustrácie nepriamo spojené so samotným textom. Sú to v podstate imaginárne obrazy dotvárajúce emóciu samotného textu. Aj v prípade projektu o rodičoch text zohráva veľmi dôležitú úlohu. Po každej návšteve, si okrem samotnej fotografie píšem aj poznámky - akýsi denník. Zapisujem si, čo sa cez víkend dialo, aká bola doma nálada. Sú tam aj moje obavy, trápenia, veci o ktorých s rodičmi tak otvorene nehovorím. Poznámky píšem ručne. Vždy na kancelársky papier formátu A4. Mám všetky odložene v obálke formátu A5 v kartónovej krabici venovanej práve tomuto projektu. Na každý projekt mám kartónovú krabicu. Niekedy si myslím, že si môžem dovoliť robiť horšie fotografie pretože verím, že ich potiahne text. Aj keď objektívne sa aj vizuálne vyvíjam k lepšiemu, snáď. Pred pár týždňami som sa po asi dvoch rokoch stretol s kamarátom, poľským fotografom Michalom Siarekom, ktorý mi povedal strašne zaujímavú myšlienku, nad ktorou odvtedy rozmýšľam: „Je fotografia vôbec potrebná, keď všetko sa dá opísať slovom?“. Aj napriek tomu, že som si vedomý sily fotografie (aj keď v dnešných časoch sa aj táto výrazne mení), som si taktiež vedomý sily slova. A jeho dostupnosti. V každom prípade, sprievodné texty sú v mojich doterajších prácach extrémne dôležité.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že pracuješ na fotografických témach spojených s rodinou ovplyvnili akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?

(AS) Počas písania mojej bakalárskej práce som túto otázku položil mnohým kolegom, študentom ITF., ale sám som si na ňu nikdy ani v duchu neodpovedal. Zvláštne. Myslím si, že samotné projekty priamy vplyv nemajú, ale skutočnosť, že študujem fotografiu myslím, že áno. Pred začatím mojich štúdií som fotografiou bol obklopený, zbieral som fotografické albumy, vždy/často som mal zo sebou fotoaparát, ale až posledný rok-dva myslím že rodina pochopila dôležitosť fotografie pre mňa a že prostredníctvom nej chcem niečo povedať. Aj témy týkajúce sa nich a našej rodiny. Myslím, že mi možno trocha viac vďaka tomu rozumejú. Z domu som odišiel pred približne 20 rokmi a to je moment, kedy sa prirodzene dynamika moja a rodičov mení a oddaľuje a možno teraz sa opäť začala približovať, alebo sa aspoň spomalilo tempo jej odlučovania.

(AS) Čo si tvoja najbližšia rodina myslí o tom, že si fotograf/študuješ fotografiu?
(AS) Moji rodičia pochopiteľne vždy vedeli, že mám fotografiu veľmi rád. Ale myslím, že moje štúdiá aspoň zo začiatku vnímali ako ďalšiu záťaž môjho už tak pomerne preťaženého životného tempa. Pamätám si, že keď som sa učil na prijímačky, tati sa ma opýtal „... ale načo ti to bude?“ Nemám mu takú otázku vôbec za zlú. Vychádza z pragmatizmu ľudí narodených v 60tych rokoch. Štúdiá boli na zabezpečenie obživy v budúcnosti. A tieto štúdiá nemajú taký charakter. Nemám ambíciu spájať fotografiu s peniazmi. A to je na tom to najkrajšie. Moja manželka, tým, že je fotografka, ma v štúdiách a všetkom okolo fotografie vždy podporovala, aj keď v poslednom čase množstvo času, ktorý fotografii dedikujem, vníma tiež ako príťaž.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(AS) Približne od roku 2010 zbieram fotografické knihy. Najrôznejších autorov, tém, geografických regiónov. Do dnešného dňa ich mám 587. Nie je možné, aby som na otázku odpovedal, že nie som ovplyvnený žiadnym autorom. Som ovplyvnený všetkým. Myslím, že v mojom prípade to boli dva hlavné trendy. Poľská fotografia a jej krásna surovosť a potom tá americká. Nenapadá ma však konkrétne meno. A taktiež konečný vizuál ešte nie je úplne daný. Fotografie sú fotografované digitálnym strednoformátovým aparátom, ale či finálny výsledok nebude čierno-biely ešte neviem.

(31. 10. 2022)
(AS) Plánuješ v práci na projekte ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(AS) Rozhodne budem pokračovať. Aj keď som sa v poslednom čase zamýšľal, či to má výnam a čo tým vlastne chcem dosiahnuť. Problém je, že tie fotografie nie sú pekné. Sú to asi najsurovejšie fotky zo všetkých projektov na ktorých som kedykoľvek pracoval. Na väčšine z nich nie je vôbec zaujímavé svetlo. Častokrát nie som schopný dodržať identický orámovanie obrazu, pretože mi zavadzia auto napríklad. Samotné orámovanie malo byť spolu s rodičmi samozrejme nosnou časťou projektu. V obraze sa mali meniť iba rodičia, ich póza a oblečenie. Niekedy som na seba nahnevaný, že nie som viac precíznejší, že mi nezáleží viac aby bol výsledok lepší. Ako ospravedlnenie si hovorím, že nechcem pôsobiť pred rodičmi, že je to veľmi schématické, neviem či by to pochopili. Raz sa mi taktiež podarilo jednu návštevu fotografovať monochromatickým aparátom pričom všetky ostatné fotografie sú farebné. Je možné, že som rozbil koncept alebo že budem musieť kôli jednej fotografii prerobiť všetky ostatné na čierno-bielo.

(AS) Obligátna otázka, akou technikou fotografuješ?
(AS) Technika je pre mňa nikdy nekončiaci problém. Ani nie technika sama o sebe, ale konzistentnosť. Fotografovať som začínal už digitálne (keď nerátam ten jeden film, ktorý som urobil na starkého Pentacon Six). Prvý fotoaparát, ako som už spomínal bol Olympus, potom to bola digitálna zrkadlovka Canon EOS 30D, potom niekoľko ročná prestávka a nasledoval malý kompakt Fujifilm (asi X100), ktorý moju fotografiu prakticky naštartoval, bol somnou všade keď som cestoval, začalo ma to veľmi baviť. Následne prvá digitálna Leica, potom ďalšia, potom som začal viac pracovať na Balkáne a mal som pociť, že musím

mať skutočne profesionálny fotoaparát a tak to bol Canon EOS 1D MkII, potom opať digitálna Leica, potom som prešiel (vďaka mojej manželke) na analóg a vo Viedni som našiel ešte neodbalenú Leica M6. Film sa mi začal páčiť, fotky už mali svoj filmový filter a nemusel som s nimi nič robiť a dostal som strašnú chuť na väčší analóg, takže to bol Hasselblad 503cx. Následne som si uvedomil, že skenovanie je strašný problém a tak som prešiel na digitálny stredný formát Fujifilm GFX. Pri tom všetkom som stále mal digitálnu Leica. To hore uvedené skákanie charakterizuje môj stály problém v inkonzistentnosti. Nedá sa mi pekne spojiť staršie fotografie do jedného uceleného cyklu kôli tej rôznorodosti. Kombinovať digitálne fotografie s analógovými rôznych formátov je náročné. Niekedy mám pocit, že som premárnil tým skákaním strašne veľa dôležitých momentov, ktoré som síce fotografoval, a možno aj dobre, ale kedže sa nedajú spojiť do jednej vizuálnej podoby s mojou aktuálnou tvorbou, považujem to za stratu. Aktuálne aktívne fotografujem na monochromatický Leica M10 a stredný formát Fujifilm GFX100 a mám stále ten istý problém. Čo fotografovať ktorým fotoaparátom a ako to následne spájať. Aby som sa vyhol stresu, začínam sa učiť spájať čiernobielu fotografiu s farebnou. Ale neviem, či to je dobré. Keďže som si vedomý môjho problému, snažil som sa zaviesť nejaké pravidlá čo fotím čím. Pravidlá ma ukľudňujú. Takže na viac stacionárne, premyslené pózované fotografie používam GFX sysém a na moje každodenné zápisky používam Leica Monochrom. Ale ani to žiaľ nefunguje. Menia sa mi nálady a fotografie, ktoré by som logicky mal robiť čierno-bielym fotoaparátom, mám teraz chuť robiť pomalším stredným formátom. Som jednoducho zaľúbený každú chvíľu do niečoho iného. Asi sa s tým budem musieť zmieriť, akceptovať to a využiť to ako vizuálny koncept.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie (technicky a psychologicky)?
(AS) Tých pár sekúnd predtým, ako samotnú fotografiu urobím. Viem, myslím, že to rodičia nemajú radi. A mňa to stresuje. Mamina mi často hovorí, že nevyzerá dobre. A ja jej neviem vysvetliť, že chcem, aby vyzerala a bola oblečená presne tak ako je. Lebo toje o zachytení momentu a spomienke a prirodzenosti. Myslím, že tie fotografie sú špecifické situáciou v ktorej ich robím. Je to môj odchod. Lúčenie. Smútok a akumulácia emócií celého víkendu (obyčajne zostávam u rodičov počas mojej návštevy jednu-dve noci). Pripúšťam tiež, že rodičia taktiež odoberajú moju nervozitu, aj napriek tomu, že sa neskutočne starám byť veselý a zľahčovať ten moment. Že o nič nejde, že to nie je vôbec dôležité.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(AS) Ja vôbec neviem. Tieto fotografie neboli nikde publikované. Rodičia už niekoľko z nich videli, ale posielal som im ich cez Whatsup a reakciu som nikdy nedostal. Neviem, čo si o nich myslia. Možno, že nie som dobrý fotograf (smiech).

(1. 11. 2022)
(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenil?
(AS) Koncept projektu „Leaving Zvolen" je veľmi jednoduchý a keďže mám za sebou už dva roky fotenia, asi pri ňom zostanem. Som si ale vedomý, že to nie je dobré.

(AS) Akým si fotografom? Tvoríš situácie, alebo dokumentuješ, čo vidíš okolo seba?
(AS) Sú ľudia, ktorý obrazy tvoria. Ja ich skladám z fotografií/situácií v mojom živote. V okróbri 2022 sme mali prvé stretnutie na Bečvě. Štepánka Stein viedla hodinu módnej fotografie, rozdelila nás do dvoch skupín a poslala do vedľajšej miestnosti nafotiť tému do zadania. Kým som si zbalil poznámkový blok do ruksaku, napil sa vody a prešiel cca. 20metrov do starej kuchine Malého Kahanu, celý set uz bol mojimi kolegami urobený. Boli rozmiestnení okolo starého mastného sporáku dlho nepoužívanej kuchyne, jeden dokonca vliezol celý do hrnca jeho velkosti, Tomáš Jiráček fotografoval. Dialo sa to všetko tak rýchlo. Stál som trocha bokom a pri prvej príležitosti som tiež urobil fotku. Ale fotku scény, ktorý vytvoril niekto iný. Situácie, ktorá nastala. Mne mozog negunguje tak, že vytváram priestor okolo seba (resp. sa to deje iba zriedkavo). Ja ho po-

zorujem a premiestňujem sa čím modelujem moju perspektívu a keď ju nájdem, stlačím spúšť apáratu. V tom momente som sa tešil, že môžem byť v tej skupine nadaných, šikovných ľudí a závidel a zároveň sa smial čo vymysleli.

(AS) Kde vidíš svoju fotografiu za 10 rokov?
(AS) Neviem si popravde predstaviť svet za 10 rokov a už vôbec nie moju fotografiu. Mám veľa nápadov a projektov, ktoré by som chcel zrealizovať prípadne dokončiť. Vo všeobecnosti by som najbližšie obdobie chcel venovať na ukončovanie rozrobenej práce. Prípadne prácu, ktorá je hotová by som chcel vydať v malých nákladoch ako noviny alebo ziny.

(AS) Aké sú tvoje preferencie prezentácie tvojej tvorby? Kniha, výstava, sociálne média? Prečo?
(AS) Je to určite kniha. Tak ako mnoho vecí neviem, alebo si na ne ešte len robím názor, v prípade mojich fotografií som vždy vedel, že ultimátne médium je pre mňa kniha. Milujem na knihách úplne všetko. Ich zápach, nového aj starého papiera. Rád sa ich dotýkam, prehadzujem si ich v rukách, mám ich rád ako objekt. Sú to pre mňa fascinujúce objekty aj napriek tomu, že viem, že knihy sú už archaické a v budúcnosti očakávam, že budú určené skôr na zberateľské účely pre vybranú skupinu záujemcov a nebude to širokodostupné médium. Som v tomto strašne staromódny. O sociálnych médiách a všeobecnej frustrácie fotografickej verejnosti ani písať nejdem. Na výstavy som si ešte nezvykol. Je to samozrejme veľmi milá satisfakcia, najmä ak niekto vyberie tvoje fotografie na výstavu, ale nie je to také intímne. Možno je tiež problém vo mne, že sa nesprávne rozhodujem o spôsobe a čase konzumovania výstavy. Vernisáž je úplne iná ako kľudné zahmlené ráno v galérií, kde si sám spolu s fotografiami. Taktiež si nie som istý, či viem čítať reakcie publika a byť pri tom ako sa pozerajú na moje fotografie ma trochu stresuje. Myslím. Neviem, prečo vôbec píšem o výstavách, keď som ešte svoju sólo nikdy nemal a skupinových výstav som mal asi iba 11.

(AS) Akým témam sa ideš venovať v najbližších rokoch štúdií?
(AS) Aktuálne, asi prýkrát v živote nemám otvorených veľa nových tém. Skôr sa chcem sústrediť na prehlbovanie tých aktuálne rozrobených. Budúci rok by som chcel ukončiť 2-3 knihy/ziny, ktoré budú vyžadovať veľa energie a peňazí. Naposledy som novú tému otvoril pred 3 mesiacmi, mám prvé fotografie ale téma si vyžaduje cestovanie a preto očakávam, že progres bude pomalý.

(AS) Čoho sa bojíš?
(AS) Že vplyvom geopolitiky v regióne budem musieť radikálne zmeniť svoj život. Presťahovať sa. Že všetko, čo som v živote budoval sa zmení. Že mám príliš veľa knih a keby som sa musel sťahovať kvôli vojne, tak ich nebudem môcť zo sebou zobrať. Bojím sa, že sa vôbec musím niečoho takého báť.

(AS) Prečo si myslíš, že ľudia fotografujú?
(AS) Túto otázku som dostal včera počas masáži od mojej masérky. Nevedel som jej asi odpovedať dostatočne edukovane ako by sa na držiteľa BcA. patrilo. Túto otázku zaraďujem do rozhovorov, aby na ňu odpovedali moji rozumnejší kolegovia.

(AS) Prečo fotografuješ ty?
(AS)Pretože si neviem si predstaviť, že by som nefotografoval.

(AS) Kto si myslíš, že je cieľové publikom tvojej fotografie?
(AS) Čím ťažšie otázky, tým kratšie odpovede (smiech). Budem sa tváriť, že neviem odpoveď, ale žial asi ju viem. Sú to asi ľudia zviazaný s fotografiou. Nemslím si, že moja fotografia má aktívny presah mimo túto spoločenskú skupinu. Alebo o nej aspoň neviem. V tomto štádiu ma tento fakt neznervózňuje. Ale posledný projekt, ktorý som otvoril a začal fotografovať v Poľskej jazernej oblasti Warmia by mal byť asi prvý, ktorým by som sa chcel viac priblížiť k lokálnej komunite a želal by som si, aby tie fotografie fungovali medzi ľuďmi. Bude to asi prvá práca, ktorá nebude zameraná na mňa (aj keď tam bude môj silný komponent, keďže si vyberám oblasť, kde staviam dom a chcem tráviť viac času).

(AS) Čoho by si chcel, aby bolo na ITF viac z pohľadu štúdia, oblastí, predmetov, venovaného času?
(AS) Želal by som si viac diskusií o fotografii a projektoch študentov. Mám pocit, že študijný program je tak intenzívny, že sa sústredíme na splnenie formálnych zadaní študijného plánu a chýba mi čas, kedy sedíme na zemy kde sú rozhádzané náhľady fotografií a v skupine alebo individuálne diskutujeme. Ono sa to čiastočne deje, ale páčilo by sa mi, keby to malo väčšiu vážnosť, viac časového priestoru. Program je vždy veľmi intenzívny, čo je super, ale tá intenzita má svoju daň v podobe času na kľudnejšie konzultácie a rozhovory. Môžno je to môj psychologický problém, že keď vidím, že okrem mňa ešte potrebuje konzultovať ďalších 20 študentov u konkrétneho pedagóga, cítim sa previnilo a pýtam sa, či moja práca je natoľko vážna, že uberám o časový priestor niekoho iného. To nie je výčitka, iba by som chcel, aby sa všetko trochu spomalilo. Posledný rok som mal nápad zoskupiť niekoľko študentov a skúsiť zosúladiť naše individuálne projekty do jednej tématickej práce. Vyžadovalo by si to nájsť si jeden večer na Bečvě alebo v Opave a na pár hodín sa zvrieť a diskutovať. Zatiaľ sa mi to nepodarilo, pretože sa neustále niečo deje. A keďže sme regionálne roztrúsený, z troch krajín a viac ako desiatky rôznych miest, je náročné niečo podobné vykonať pomimo plánovaných spoločných stretnutí. Ale možno som sa iba nesnažil dostatočne veľmi.

(AS) Čo by si poradil študentom prvého ročníka ITF?
(AS) Aby veľa fotografovali a veľa rozmýšlali, prečo fotografujú to čo fotografujú. A taktiež aby sa sústredili na témy, ktoré sú ich osobné a sú im extrémne blízko. Aby nevyhnutne nehľadali témy ďaleko od seba, ale aby pracovali v rámci svojích komunít, spoločností, kde žijú. Aby boli konsekventní, možno preto, lebo sám s tým mám veľký problém. Konsekventní nie len z pohľadu vizuálnych prostriedkov a čím fotia a ako to vypadá (aby mohli následne kombinovať viacero projektov do jedného), ale tiež aby rozvíjali témy, nedali sa frustrovať a neodkladali ich bokom. Aby projekty končili - akoukoľvek formou, ktorú za konečnú považujú. Aby tak robili, aj keď ich nepovažujú za dokonalé alebo nesplnili ich prvotné očakávania alebo sa stretli s kritikou. Ja to volam „pochovávanie projketov“. Je to pre mňa akt rozlúčenia sa s prácou, ktorú som urobil. a akceptovanie aká ona je. Tým, že ju ukončím, vytlačím, tú prácu kapsulujem a môžem sa venovať niečomu ďalšiemu. Je to taká psychologická očista. Taktiež by som ich povzbudil, aby veľa čítali biografie/autobiografie fotografov. Vždy to bolo pre mňa veľmi inšpiratívne.A keď by tak urobili, želal by som si, aby robili krátke výpisky z tých materiálov a sprístupnili ich ostatným študentom. Aby sme takto spoločne všetci prispievali k spoločnému vzdelávaniu. Hodiny sú intentívne a ja sám mám problém si zapamätať všetky súvislosti a čo mi veľmi pomáha si ich pamätať v kontexte detailov životov konkrétnych fotografov. Že suché zhutnené dáta sú ochutené omáčkou historických súvislostí a privátnych detailov. Napríklad, že Richard Avedon mal intímny vzťah zo svojou sesternicou, že Andy Warhol bol jeho konkurent a závidel mu, že on je skutočný umelec a Avedon bol profilovaný iba ako fotograf módy a že závidel Robertovi Frankovi lebo urobil prevratnú knihu. Alebo koľko stály printy Ansela Adamsa a ako sa ich cena vyvíjala. Som si vedomý, že individuálne sú naše schopnosti študovať obmedzené, pretože máme svoju prácu, rodiny. Ale keby sme našli formulu, že keď niekto prečíta niečo zaujímavé, dá si tú námahu to zhmotniť do pár stranovej rešerše, vytlačí a zdieľa na Bečvě s ostatnými. Ale možno som iba strašný idealista. Sám som to ešte neurobil aj keď ma to napadlo už pred pár mesiacmi.

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

Adrián Švec, Leaving Zvolen

VOJTĚCH HURYCH
TOMASZ KAWECKI
BARBORA KNOBOVÁ
JAKUB MIŘIJOVSKÝ
VOJTĚCH PLHÁK
DAREK ZAKRZEWSKI

ROZHOVORI KRÁTKE

Vojtěch Hurych

Rok narodenia: 1984
Miesto bydliska: Hradec Králové
Zamestnanie: Fotograf

Názov projektu: Lupénka

Anotácia

Stud za šupinatá bělerudá kola po celém těle, zvědavé pohledy ostatních, opakované hospitalizace a pach dehtové masti... Lupénka je nejčastějším kožním onemocněním, kterým trpí více než čtvrt milionu Čechů. Objevuje se okolo dvacátého nebo padesátého roku života. U dětí propuká jen v necelém jednom procentu. Moje žena trpí lupénkou od šesti let a přestože je momentálně jednou z nejlépe léčitelných chorob, do rukou lékařů se kvůli traumatu z dětství bojí znova svěřit.

Kľúčové slová

choroba, trauma, hanba, manželka, intimita

Rozhovor

(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať tému tvojej manželky?

(VH) Koncept těch fotografií pochází z časů před 6-7 lety, kdy jsem nafotil glamour mý ženy. Měl jsem na zakázku nafotit portrét nahý holky a přišlo mi přirozené, aby se necítila upozaděná, tak jsem nejdřív nafotil jí a pak jsem nafotil ty akty, přičemž jsem zjistil, že to není pro mě, že tam nedokážu vypnout tu erotiku, protože pro mě to erotický bylo, protože mně to logicky vzrušovalo a přišlo mi to nepřístojný. Fotky mojí ženy Barunky se mi ale líbily a já je zveřejnil, což se jí nelíbilo a argumentovala i logicky: Co když se budu ucházet o práci a moje intimní fotografie budou dostupný na internetu?

Moje žena má nemoc lupénku od malička. Před dvěma lety jsme se nastěhovali do nového bytu a její stav lupénky nikdy nebyl tak těžký, jak právě v tom období. Kdybych ti ukázal fotky... ona vypadala jako kdyby měla na 80% těla popáleniny. Ve škole jsme nabádání na focení projektů a já to začal fotit, ale přišlo mi to strašně těžký vůči ní, takže jsem s tím velmi rychle skončil. V tom období se Barunka musela dvakrát denně koupat ve slaný vodě, aby si to odmočila, aby jí to nekrvácelo a v nějakým momentě mi došlo, že lupénka je s námi už dva roky a já jsem hledal téma na klauzuru, tak mě napadlo , že to by mohlo být to téma. Na domácí tiskárně jsem udělal printy fotografií, abych to dal na stěnu a koukal na to. Po chvilce mi to přišlo strašně hloupý tak jsem to zmačkal a zahodil na kraj stolu. Za pár dní jsem to narovnal a přišlo mi to strašně zajímavý, porovnat ty fotografie s těma před lety, kdy byla velmi mladá, měla ideální tělo a lupénku měla jen ve vlasech, takže to nebylo vůbec vidět. Já jsem nikdy neměl žádný problém s tou lupénkou. Ale najednou měla tu lupénku téměř všude. Když ses podíval na její pyžamo, tak ho měla od krve. Začal jsem přemýšlet, jak funguje dnešní svět, že pokazujeme jenom na to hezké. Měl jsem ty krásný fotky v krajkovým prádle a napadlo mě to zkombinovat s těmi fotkami aktuálními.

Jak jsem koukal na ty zmačkané fotografie, tak mně napadlo, že vypadají jako pokožka. Při psaní anotace do projektu jsem googloval, co to vlastně ta lupénka je, a vyšlo mi, že to je nejběžnější kožní nemoc a je nejsnáze léčitelná. Ale bohužel ve smyslu, že jí musíš léčit kortikoidy, což Barunka nechce. Když jí povím slovo doktor, tak si představí jak ji od 6 let namáčeli do dehtu. Barunka to řeší úplnou oklikou, všema možnýma alternativníma způsobama léčení. Já ji ve všem podporuju, ale už to trvá dva roky a uvědomil jsem si, že mi už v domácnosti nejsme tři (já, moje žena a dcera), ale 4 (já, moje

žena, dcera a lupénka). Barunka se ráno probudí, podívá se do zrcadla, zhodnotí či to je lepší nebo horší a od toho se odvíjí její celý den. Psycholožce se svěřila, že jak to není dobrý s lupénkou, tak jí to zabírá až 90% mentální kapacity.

Celý ten soubor je pro mně strašně autoterapický/fototerapeutický.

Je zajímavý, jaký to má vliv na naši dceru, například tím, že Barunka má striktní dietu a nemůže čokoládu, tak když Jozince, naši dceři povíme, že nesmíš čokoládu, tak ona to pochopí, neboť nechce aby mněla problémy jako maminka. Mě je opravdu vážně jedno, co si kdo o tom souboru myslí. Mě ty fotografie a proces strašně pomohly a to je nejdůležitější.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpil k realizácii? (Po akom čase si urobil prvú fotografiu?)

(VH) Já jsem ji fotil i když spala, když její obličej byl fakt příšernej.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že cielená interakcia s tvojou ženou vo forme fotografie ovplyvnila akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?

(VH) Vliv té nemoci na náš vztah je obrovský. Počínaje našimi náladami až po intimitu, která je ve vztahu důležitá, ale u nás vzhledem k lupénce to i měsíce prostě nešlo a ty nemůžeš být naštvanej, ale pochopitelně to mnělo dopad na naší energii.

Focením toho projektu jsem strašně riskoval komfort toho člověka, kterýho miluju.. Kdybys viděl nezmačkaný fotky, tak bys viděl, jak jsou plné bolesti. V té vodě se vznášely kousky kůže. A tím, jak jsem ty fotky zkombinoval, ty erotické a aktuální, tak to začalo dávat smysl a ona s tím souhlasila.

Faktem ale je, že tím, že fotky jsou autoterapický, tak si všecko ospravedlníš. Bez ohledu na to, či jsou dobrý nebo ne, nebo jsou kontroverzní. Toto bylo po prvý, kdy jsem dělal fotku pro sebe víc než pro ostatní. Vždy máš potřebu fotografie dát do světa, tady to bylo obráceně.

Jeden vážný vliv na náš vztah je ten, že my jsme oba sexuálně náruživý a ta věc to najednou úplně vypla. Vzhledem k mojí osobní historii, já sem měl vztahy, kdy moje předchozí partnerky měly psychický nebo fyzický problémy s tím intimním vztahem, což mě nepopíratelně poznamenalo a vztah s Barunkou to úplně zalepil. A najednou se to znova objevilo. Jsem v pozici, kdy se musím vždy upozadit, protože to není o mě, o mý osobě, ale o ní. Já rozumím, že když máš fyzický problém, tak to poslední na co si vzpomeneš, je sex, na druhou stranu je potřeba ten vztah udržovat. Je to asi největší zkouška našeho partnerství a pro ní je to ryze dokumentární věc. Ona rozumí argumentu, že mně to pomohlo.

(AS) Aká bola jej reakcia a reakcia rodiny?
(VH) Toto téma je v rodině tabu. Nikdo o tom nemluví. Ona nerozumí, proč fotografii studuju, když jsem „hotový" fotograf a živím nás tou prací. Také si myslím, že se toho trochu bojí. Když jsem se vrátil z prvních setkání a mluvil o tom, že tady platí zásada „Co se stane na Bečvě, to zůstane na Bečvě" logicky jí to mohlo zneklidnit, že tady je to pro mě pokušení.

Každopádně, jak jí povím, že to dělám jako projekt do školy, tak ona v tom vidí nějaký kalkul. Bojím se, že si myslí, že je pro mě objekt, jak třeba něco nafotit, odevzdat, splněno, hotovo.

Totéž jak sem psal anotaci do klauzury, tak sem se ji zeptal, co si o tom myslí. A to bylo poprvé, co jsme to pojmenovali, že ta lupénka je tady s náma jako čtvrtý člen rodiny. Že ji nemůžeme distancovat ze života. Jak jsem se ji před 14 dni zeptal, jestli to můžu zveřejnit, tak se zeptala, proč bych to dělal. Já ji pověděl, že by mě zajímala reakce moji komunity. Jestli by to byla taková ta hloupá lítost, nebo by to byl reaktivní soucit, že ti lidi navrhnou pomoc, o které ani nevíš, že existuje. Je to možná moje volání o pomoc. Pro Barunku jsou tyto fotografie čistá bolest. Já sem ty fotografie neukazoval ani rodičům.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(VH) Kdybych nechodil na ITF, tak to nevyfotím. Protože jsem zakázkový fotograf a v naprostý většině fotografuju, když musím. Nějakej snapshoting doma je logickej, ale zrovna v tomhle má škola obrovský vliv na můj život.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(VH) Než jsme se vzali, tak jsme se nechali vyfotit jako pár, takový ty pseudoromantický fotky, které má Barunka velmi ráda. Já jsem na svatbě tyhle fotky nechtěl, ale těsně před obřadem se v ní probudila princezna a ty fotky nakonec máme a sem za to strašně rád. Teď jsem začal cejtit, že by jsme se měli vyfotit jako rodina. Barunka to odkládá až na léto, ale taky kvůli nemoci, ale já si myslím, že ten projekt pro mě neskončí mýma fotkama, ale bude nás fotit náš kamarád, který nám fotil svatbu, který nás má rád, my máme rádi jeho a pro mě to bude ta tečka za něčím, co doufám, že už nikdy nebude tak intenzivní.

(AS) Viem, že si to už čiatočne popísal vyššie a v kontexte tvojho projektu je to asi aj hlúpa otázka, ale čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie?
(VH) Já se chci fotkama dotýkat lidí. A najednou fotíš někoho, koho miluješ nejvíc na světe, ale celý rok ho nemůžeš obejmout, protože ho to bolí. A vlastně tou fotkou jsem myslel, že se jí můžu dotknout.

Vojtěch Hurych

Názov projektu: Děda

Anotácia

Poslední dny děda odmítal jíst. Chtěl již odejít. Jeho poslední fotografii jsem pořídil na Štědrý den. V ruce drží perníček, který mu vnutila jeho tříletá pravnučka, naše dcera. Dva dny na to zemřel ve spánku. Soubor fotografií je mým hledáním dědy v tom, co tu zanechal.

Kľúčové slová

lúčenie, choroba, výčítky svedomia, láska, starý otec,

Rozhovor

Voľný rozhovor, ktorý začal jedinou otázkou a vysvetlil všetko.

(AS) Jak jsi přišel na téma fotografování vlastní rodiny?

(VH) Tento projekt vznikl úplně spontánně. Vyfotil jsem jednu skvělou fotku a najednou jsem cítil, že to musím dodělat. A bez ITF bych to neudělal. Je důležité povědět background k mé rodinné situaci. Já už nemám žádného žijícího prarodiče. Moje babička, máma táty, zemřela když mi bylo 7. Dědu, jejího muže, jsem vůbec nezažil. Moje druhá babička hodně těžko nesla, když zemřel děda, táta mé maminky. Viděl jsem degradaci člověka v přímém přenosu. Alkohol, teatrální výstupy... Ale Barunka, moje žena, mi do života přinesla svoje prarodiče. Jsem si hodně blízký s mým tchánem, je to můj kámoš a mám ho moc rád. Jeho táta bydlel od nás jednom 300 metrů.

Před Vánocemi roku 2021 populisticky otevřeli hospody. A moje tchýně, tchán i švagrová šli do hospody. A víš jak prostý je dostat covid přes půllitr piva umytý, vypláchnutý studenou vodou. No i tak to skončilo. Všichni chytli covid před Vánocemi. Byly jsme jediní, kdo mohl jít navštívit dědu (tátu mého tchána), který bydlel sám a v poslední době chřadnul. Já s ním neměl tak blízký vztah, on moc nemluvil a naše diskuze byli omezené na všeobecný témata, ale bylo přirozené, že jsme ho nechtěli nechat samého. Navštívili jsme ho na Štědrý den, uvařili jsme dýňovou polívku, protože měl špatný zuby a všeobecně nechce jíst. Děda byl v stavu, že svůj život vzdal. Už chtěl odejít. Ale moje dcera Jozinka ho vždy rozzářila a měli jsme vždy pocit, že je aspoň na chvíli šťastný.

Celkově atmosféra v jeho baráčku byla smutná, to místo bylo zanedbané, on už chtěl umřít, neměl chuť se o to starat. Uspořádali jsme hostinu, skromnou, ale udělali jsme všechno, co v dané situaci bylo možné. Ale jak jsme nalili polívku, tak se po chvíli děda zdvihnul a odešel do své ložnice. Usedl do svého křesla (ve kterém jsem ho taky vyfotil) a těžce dýchal.

Jozinku to trápilo a ptala se, proč děda nejí. Poprosili jsme jí, aby mu dala mandarinku a pak i perníček (který je též na té fotce). Byl to tak banální ale tak krásný moment, že jsem se rozhodl, že to musím vyfotit. Ne kvůli dědovi, ale Jozince, aby měla vzpomínku. Abych jí mohl ukázat, že „toto byl tvůj praděda“. Měl jsem sebou Fujifilm X100 s výklopným displejem. Slunce svítilo přes okno pokoje na zrcadlo, který měl děda v rohu pokoje. Bylo mi nepříjemný v té situaci vytáhnou aparát a vyfotit blízko obličeji dědy, ale zachránil mě výklopný displej, který mi umožnil zachovat intimitu té situace. Pak jsem odešel do vedlejšího pokoje, kde jsem si tu fotografii prohlídl a okamžitě jsem ji poslal Radkovi Kalhousovi, mému nejlepšímu kamarádovi a napsal jsem mu „hele, to je asi nejlepší portrét, jaký jsem kdy udělal“.

Co jsem do mé anotace klauzury nemohl napsat je, že děda měl dvě děti, mého tchána a tetu. Teta trpěla bipolární poruchou, několikrát se pokusila o sebevraždu a dokonala ji půl roku před tím, kdy jsem udělal fotku dědy – vyskočila z tři-

náctého patra paneláku v Pardubicích. Bohužel, můj tchán to dědovi dlouho neřekl. Děda něco tušil, ale všichni mu říkali, že umřela přirozenou smrtí. Představ si tu situaci, že děda netušil, jestli mu zase něco nezamlčujeme. Bylo těžké mu vysvětlit, že jeho syn ho nemůže navštívit kvůli covidu. Myslím, že se obábal, že i jeho syn má bipolární chorobu a že taky spáchal sebevraždu a my mu to jenom neřekneme. Myslím, že to byl taky důvod jeho smutku, i že odmítal jíst. Krátce na to jsme odešli, bylo vidět, že chtěl být sám. Šli jsme domů a před tím, jak jsme zasedli k štědrovečerní večeři jsme volali tchánovi a řekli mu, že má jen 2 dny do konce izolace a že zítra musí jít za dědou, že se jeho stav horší.

Řekli jsme to dost naléhavě, že on tam doopravdy musí zajít, tak on tam taky na druhý den šel a jak uviděl stav svého táty, tak zavolal záchranku, aby ho odvezli. Doktoři se ho opakovaně ptali, či děda nemá covid, nacož odvětil, že nemá, že je sám v domě. Pravda ale je, že můj tchán předtím párkrát k dědovi zašel a nevěděl, že má covid. Samozřejmě dědovi udělali preventivní test a ukázalo se, že covid taky má. Děda umřel dvacátého šestýho – dva dny po tom, jak jsem udělal tu fotografii.

Já se tchána ptal, jestli nemá výčitky, že svého tátu nakazil a že děda umřel v nemocnici a ne doma. Děda opakovaně mluvil, že chce umřít doma. A my ho vytrhli z jeho prostředí, kde chtěl umřít a nechali ho umřít na covidovém oddělení.

Za tou fotkou je strašně moc atributů. Jedním je vztah dědy s naší dcerou. Další je vztah mého tchána se svým otcem, já nevím, jestli to tchán má zpracovaný, on je taky někdy mlčoch, jak byl děda. Setkáváme se v dědově domu, já tam mám teď dílnu a on se stará o psa po dědovi, který je taky na fotce.

Po čase jsem tu fotografii dal na Facebook s krátkým opisem, že děda zemřel na covid a na to mi volala má tchýně, že těm bratrancům (dětem jeho dcery, která spáchala sebevraždu) to nikdo nepověděl. Já tu fotografii smazal, ale byl jsem naštvaný, že se o dědu poslední dobou moc nestarali. Na druhý straně jsem si vyčítal, že sem taky vztah s dědou nerozvinul více.

Zbylé fotografie z cyklu jsou aranžovaný a snažil jsem se dopracovat podobný světlo, jak tomu bylo v ten Štědrý den. Portrét mého dědy má nedocenitelnou hodnotu pro mého tchána, ale k těm dalším fotkám klauzury mám zvláštní vztah. Já jsem vždy pohrdal fotkami zátiší protože tam není emoce člověka.

Ten cyklus je pro mně důležitý jako celek a nebylo pro mě důležitý, jakou známku z toho dostanu.

Nedávno mi Barunka při rozepři ve frustraci řekla, že já nejsem rodinný typ člověka, že nemám rodinu na prvním místě. Mně to extrémně naštvalo, protože poslední tři roky, jak máme hypotéku, se snažím i dělám vše pro to, abych tu rodinu zabezpečil. Když si mě vzal do tohoto projektu tvé bakalářské práce, tak jsem se nad tím zamýšlel a rodina je pro mě to nejcennější. Ve mně ty hodnoty jsou více než cokoliv jiného, akorát já jsem z rodiny, kde můj táta neumí projevovat emoce, to jsem ho naučil až já po dlouhých letech, třeba říct „mám tě rád“ (říkám mu to, když ho objímám, abych se mu nemusel dívat do očí). My projevujeme tu lásku strašně nešťastně. Materiálně zajistit rodinu je důležitý, ale to nestačí. Dneska je důležitý, aby jsme lásku ukazovali svou přítomností, to je ten nejzákladnější způsob vyjádření lásky. A já se to snažím právě teď hodně změnit. Být přítomný.

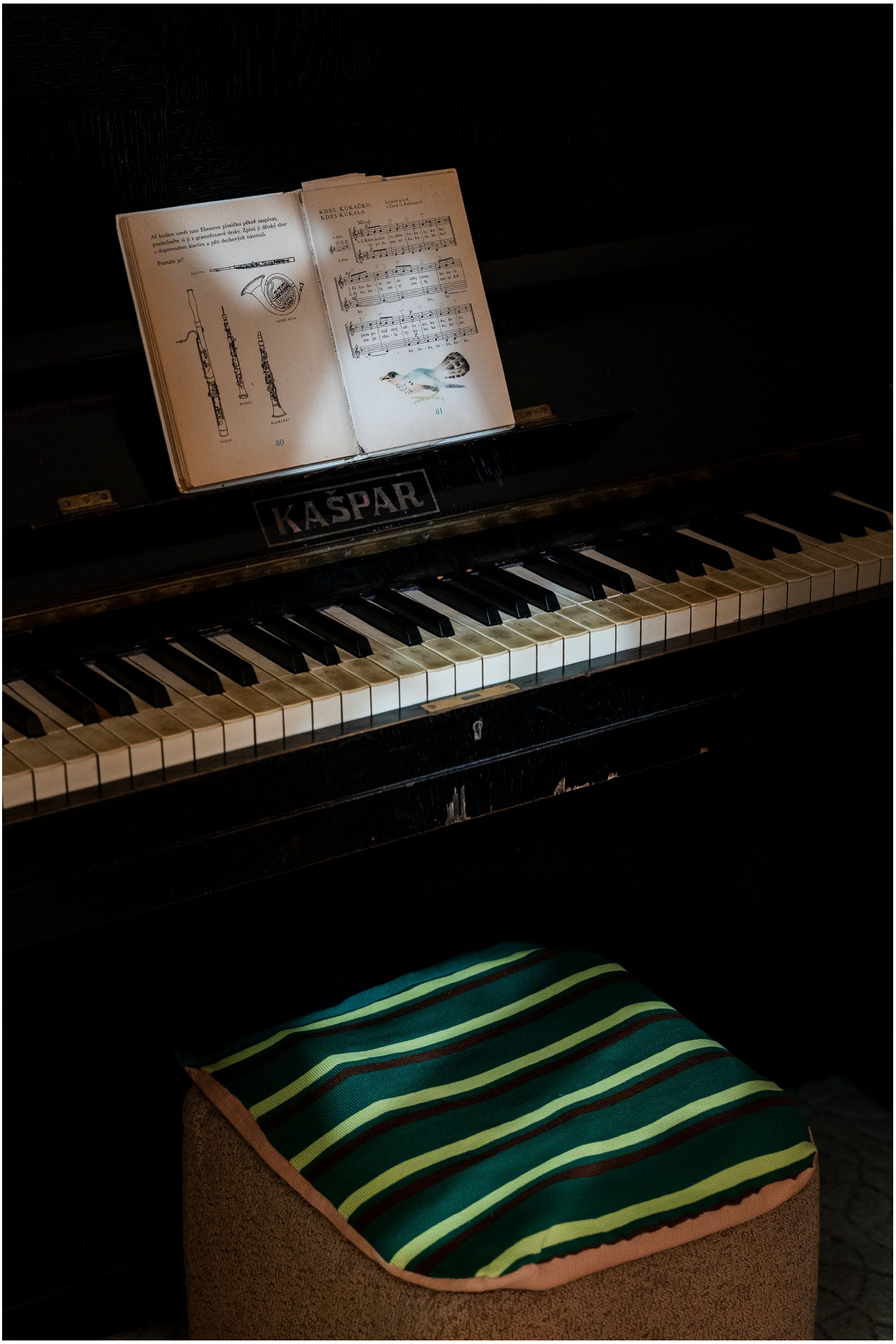
Až budete umět tuto Ebenovu písničku pěkně zazpívat,
poslechněte si ji z gramofonové desky. Zpívá ji dětský sbor
s doprovodem klavíru a pěti dechových nástrojů.
Poznáte je?
FLÉTNA
HOBOJ
FAGOT
KLARINET
80
KDES KUKAČKO, KDES KUKALA
Lidová píseň
z Čech (v Polomené)
Mírně
81
KAŠPAR

Tomasz Jan Kawecki

Rok narodenia: 1993
Miesto bydliska: Krakov, Poľsko
Zamestnanie: fotograf

Názov projektu: Doupě

Anotácia

Doupě , 2020/2021 Dům v Dolních Witowicích je domem mého dětství. Přebývají v něm moje oči a přízraky pečlivě posbírané během prvních let života. Dům stojí u lesa tak zeleného a panenského, že není možné nenarazit v něm na magické tvory. Když se do něj vracím, vracím se k dobrodružstvím a nikdy nevyřešeným záhadám. Stále hledám odpovědi. Průvodkyní tímto světem je moje babička. To ona mě zavedla do lesa, to ona pojmenovávala houby, kameny a kořeny. Některým přikládala antropomorfní rysy a brala je s sebou domů. Sesbíranými předměty zaplnila během let stavení až po okraj. Když už si něco přinesla, zůstalo to s ní navždy. Dům stárne společně s ní, všechno v něm podléhá přírodním cyklům. Když jsem byl dítě, spali jsme v podkroví. Zdi propouštěly vítr přinášející zvuky zvenčí. Měl jsem dojem, že spím v domečku na stromě uprostřed lesa. V pokoji rachotící horský vítr vyvolával chvění, ale nebál jsem se. Byli jsme v bezpečí, protože nás chránily magické amulety mé babičky. Dohlížely na nás obří kořeny připomínající zvířata, kytice rostlin a kamínky vyskládané na peci. Smiřovaly domácí prostor a temný les.

Kľúčové slová

spomienky, detstvo, les, sentiment, hľadanie odpovedí, stará mama, zbierky predmetov, pokdrovie, amulety

Rozhovor

(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať tému rodiny?
(TK) V roku 2017/2018 som vycestoval na Island. Po dvoch rokoch strávených v tom zimnom a šedom mieste my začal chýbať domov. Bolo mi smutno za priateľmi a Krakovom, do ktorého som myslel, že sa nebudem nikdy chcieť vrátiť. Ale hlavne mi bolo smutno za mojou starkou, ktorá ma vychovala. Vedel som, že nemladne a že čas, ktorý môžeme spolu stráviť sa skracuje. V čase, keď som sa vrátil späť do Poľska bol zároveň časom, keď som začal študovať na ITF. Približne v tom čase som urobil prvé fotografie – ktoré som finálne v projekte nepoužil, tie sú iba pre mňa – ale ten čas považujem za začiatok projektu.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpil k realizácii? (po akom čase si urobil prvú fotografiu)?
(TK) V tomto prípade proces nebol taký, že najprv vznikol nápad a následne som pristúpil k realizácií, ale začalo sa to od prvej fotografie, ktorú som urobil (stará mama s mušlami na očiach), následne som dokladal ďalšie fotografie. Až po čase som začal uvažovať, čo tá práca znamená a čo ňou chcem povedať.

(AS) Ako si rodine oznámil, že ich ideš fotografovať a ako reagovali?
(TK) Moja stará mama je v zásade celá moja rodina. Mám ešte strýka a tetu, ktorý prakticky zastupujú rodičov a pomáhajú mi, ale tento projekt sa ich netýka. Svojeho otca nepoznám. Moja mama má priateľa, majú spolu dve dcéry, moje sestry. Staršia sa už od nich vysťahovala. Jedna je odo mňa mladšia o 10, druhá o 6 rokov. S nevlastným otcom kontakt neudržiavam, s mamou iba veľmi sporadicky, s najmladšou sestrou vôbec ale s Magda, zo staršou sestrou máme super vzťah, vždy mi pomáhala a bola mi oporou. Keď som mal 14 rokov, nevlastný otec ma vyhodil z domu. Začal som bývať so starou mamou v čase, kedy moja mama ešte študovala. Matka s jej mužom sa izolujú od zvyšku rodiny, sú s ňou úplne rozhádaný.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že pracuješ na fotografických témach spojených s rodinou ovplyvnili akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?
(TK) Neviem, či tento projekt čokoľvek zmenil. Momentálne nie som v stave na to odpovedať. Myslím, že musí ešte uplynúť nejaký čas, aby som na to mohol odpovedať. Myslím si, že samotný projekt bude pekná pamiatka na moje magické detstvo, domček na dedine v lese, ktorým ma sprevádzala stará mama. Možno... možno jediná osoba, ktorá si začala uvedomovať starnutie starkej bola Magda – moja sestra. Zároveň ale na to mala väčší vplyv choroba starkej – neliečená cukrovka v rozvinutom štádiu – a skutočnosť, že niekedy s jej opaterou potrebujem pomoc a Magda má teda s ňou kontakt.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(TK) Nie. Možno čiastočne predposledná knižka Aleca Sotha – How Furriosly Your Hearth is Beating a jeho prístup k portrétovaniu. Určitý druh čakania, ktorý následne je zväčnený vo fotografii. A taktiež spôsob akým Soth vnáša do fotografii tajomstvo, vždy som chcel byť tajomný.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(TK) Pokračujem. Mám mnoho ďalších nápadov ako ho rozvinúť a „odškatuľkovať“ ako „projekt o starej mame“. Opomínajúc skutočnosť, že starká je jeho súčasťou, nepovažujem ho za projekt iba o nej, ale o „tom mieste“. O čarovnej krajine z detstva po okraj vyplnenej tými najčudnejšími predmetmi, ktoré spájajú priestor lesu s priestorom domu. A taktiež o akejsi temnote, ktorý obklopuje to miesto. Je to aj o cykle života a smrti, vyrovnávaní sa s odchodmi a vítaním novonarodeného.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie? (technicky a psychologicky)
(TK) Nič. Možno moment, kedy som sa starkej musel opýtať, či súhlasí aby som zverejnil fotografie, kde je skoro nahá.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(TK) Neviem.

(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenila?
(TK) Na projekte stále pracujem a vyvíja sa.

Barbora Knobová

Rok narodenia: 1987
Miesto bydliska: Kunčice pod Ondřejníkem
Zamestnanie: pedagóg strednej školy

Názov projektu: Odstíny bílé & Tiché místo

Anotácia “Odstíny bílé”

... kapky deště, sen, káva, teplo, koberce, starý nábytek, skleničky, servisy, skořápky na okně se suší, bílé okno a konvice na vaření, velká ložnice se zrcadlem až k zemi....se sny.. odrazy.. stíny...tma... noc..ráno chléb s máslem, silný bylinkový čaj a zase konvice, magnety a kresby a vůně koláče a zase teplo, cukr ve skříni, krabice na pamlsky, krabice s látkami po mamince, v ní vyčpělé cigarety, a taky zásoby slivovice, hnědý banánek v dřevěné skříňce a nad ní úžasná moderní váza s pruhem...teplo, klid, emoce a obrazy od místního malíře..hnědá, zelená..jsem s nimi, sedím v křesle, usmívám se... Již dlouhou dobu jsem přemýšlela, že zachytím své prarodiče, ať mám na ně vzpomínku. Nemohla jsem se k tomu dostat, vždy bylo něco přednější. V rámci úkolu na koncipovanou reportáž jsem je automaticky začala zaznamenávat. Postupem času jsem si uvědomila, že bych soubor mohla rozvinout ještě dál a jít „k nim blíž“. S babi a dědou bydlíme v jednom domě, žiji vedle nich prakticky celý život a v mnohém jsou mi vzorem. Děda letos oslavil 93 let a babi 90. Jsou skromní, vzdělaní a pořád krásní lidé. Taky letos oslaví 68 let manželství. V důchodu jsou přes 35 let. Baví mě u nich pozorovat rozdíly našich generací. Mnohé věci chápou úplně jinak, než dnešní lidé. Pořád ale přemýšlejí a rozvíjejí se. Odstíny bílé jsou moje nekonečná vzpomínka...

Anotácia “Tiché místo”

„Chtěla jsem zanechat stopu tohoto příběhu. Stopa, která se tiskne a otiskává do mne a do mých blízkých. Stopa, vedle které je další stopa a ty společně tvoří cestu. A tu cestu spoludotvářejí spolucestující, totiž my. Já, můj muž, mé děti... Jsme na cestě a ta cesta je daleká. Jsme na cestě, putujeme, kráčíme, vpíjíme se, mizíme...“ Na tématu fotograficky pracuji přes dva roky, své prarodiče však pozoruji celý život. Snažím se zaznamenávat běžný život a jejich běžné chvíle. Ač se může zdát běh dní stále stejný, s odstupem času začínám vidět rozdíly jednotlivých let. Letošní a minulý rok byl o to více jiný, kvůli pandemii.
Nikam jsme nesměli, nic jsme nemohli, a tak jsme si alespoň dělali navzájem společnost. Dny sice plynuly pomalu, ale tímto mi dávaly mnohem větší smysl pracovat dál. Chodila jsem k nim poslouchat ticho. S babi si povídat při pečení cukroví. Dědovi stříhat vlasy, když byla kadeřnictví zavřená. Často mi pohlídali děti, když jsem potřebovala čas na práci. Miluji toulky jejich bytem, je v něm spousta záhadných zátiší a věcí, které pro mě znamenají konkrétní vzpomínku. Chci si tohle všechno uchovat v paměti. Chci si jednou mít na co vzpomenout. Chci si pamatovat Tiché místo...

Kľúčové slová

starý rodičia, spomienky, zápisník

Rozhovor

(AS) Ako si prišila na nápad fotografovať tému rodiny?

(BK) Už dlouhou dobu jsem přemýšlela nad tím, že si pro sebe jako vzpomínku zdokumentuji život svých prarodičů, které mám velmi ráda. V prvním ročníku na ITF jsme v předmětu Základy reportážní fotografie měli za úkol koncipovanou reportáž. A tak jsem konečně začala realizovat reportáž o babičce s dědou.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpila k realizácii? (po akom čase si urobila prvú fotografiu)?
(BK) Od října roku 2019 jsem za nimi chodila pravidelně. Nebyl to až takový problém, protože s nimi bydlíme v jednom domě. Projekt se ukázal jako velmi přínosný po všech stránkách, protože začátkem roku 2020 nastala doba covidová. Moje práce tedy nebyla přerušena (jak se to stalo několika mým spolužákům) a mohla jsem v klidu pokračovat s fotografováním i během covidu. Že bude z projektu nakonec kauzurní práce jsem si uvědomila až v průběhu tvorby.
(AS) Ako si rodine oznámila, že ich ideš fotografovať a ako reagovali?
(BK) To vůbec nebyl problém. Moje babička je taková „akční" osoba, takže ta okamžitě souhlasila a vůbec jí moje přítomnost nevadila. Už mi několikrát s různými projekty pomáhala. Děda není úplně rád, když je středem pozornosti, ale protože máme hezký vztah, s fotografováním souhlasil. Moje nukleární rodina se příliš o mou tvorbu nezajímá, ale moje rodina (manžel a děti) mě v práci podporovali, jak jen mohli.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že pracuješ na fotografických témach spojených s rodinou ovplyvnili akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?
(BK) Babička s dědou byli velmi rádi, že projekt uskutečňuji. Vždycky, když jsem přišla, říkali: „Aspoň na nás budeš mít vzpomínku a něco po nás zůstane."

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(BK) Ne, nebyl. Můj soubor je vlastně takový subjektivní dokument, takže jsem se řídila především svými pocity.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(BK) V poslední době má práce na projektu trochu ustala, soustředím se teď na jiný projekt. Za ukončený ho však nepovažuji.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie? (technicky a psychologicky)
(BK) Abych se vyhla fotografickému klišé. Fotografování rodiny je docela obtížné, když člověk nechce, aby to byly fotografie do rodinného alba.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(BK) Jak jsem již zmínila výše, moje nukleární rodina se o mou práci příliš nezajímá.
Manželovi a dětem se projekt moc líbil. Můj nejstarší syn fotografie často vtipně komentoval, např. divil se, proč zaznamenávám různá zákoutí v jejich bytě („Mami, proč fotíš ten hadr na topení?" – poslední fotografie první klauzury)

(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenila?
(BK) Asi to, že bych se u první klauzury tolik neupínala na ideální představu o nich. To jsem ale tehdy ještě neděvěla, že si je podvědomě stylizuji. Viz další odpověď.

(AS) V obidvoch tvojich prácach sa sústreďuješ na svojich starých rodičov. Ako by si porovnala tieto dve klauzúrne práce? Kde si sa posunula, čo sa zmenilo vizuálne?
(BK) V průběhu fotografování první klauzury jsem fotografované osoby někdy aranžovala. Po ukončení prvního ročníku jsem se na fotografie znovu podívala a až zpětně jsem si uvědomila, že je projekt taková moje ideální představa o prarodičích. Jsou zachyceni přesně tak, jak bych si je chtěla uchovat ve vzpomínce. Dříve jsem si to však neuvědomila, až s odstupem práce. Fotografie jsem pořizovala zrcadlouvkou a jsou v barvě.

Druhou klauzuru jsem již záměrně koncipovala jako reportáž. Takže žádné aranžování. Snažila jsem se působit při fotografování co nejvíce přirozeně, tak aby si ani nevšimli, že je zaznamenávám. Tomu jsem také přizpůsobila fotografování. Klauzuru z druhého ročníku jsem pořídila přímo reportážním fotoaparátem Fujifilm x100f a přišly mi přirozenější v černobílé podobě.

Barbora Knobová

Názov projektu: Tiché místo

Rama

RNDr. Jakub Mišijovský, Ph.D.

Rok narodenia: 1982
Miesto bydliska: Olomouc
Zamestnanie: Pedagóg na Univerzitě Palackého v Olomouci

Názov projektu: Rozvod

Anotácia
Každý člověk je osobnost a společné soužití vyžaduje velkou dávku tolerance a respektu. Nezbytnou součástí partnerského vztahu jsou kompromisy. Pokud není ani jedna strana ochotna ustoupit z části svých nároků, nemusí takové soužití dopadnout dobře. Na fotografiích jsou představeny dvě osobnosti – moje matka a můj otec. Jsou to dvě osobnosti, kterým se společné soužití nepodařilo. Jejich zcela odlišné povahy jsou představeny prostřednictvím interiérů, ve kterých žijí. Soubor fotografií je doplněn o útržky dokumentace z dávného rozvodového řízení, které mě zasáhlo v dětském věku. Nelze říct, že jeden nebo druhý je špatný člověk Jsou to lidé, kteří k sobě nepatřili.

Kľúčové slová
rodičia, vzťah, rozvod, odlúčenie, rozdiely, intímny priestor

Rozhovor
(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať tému tvojej rodiny?
(JM) Pro fotografování tohoto tématu jsem neměl žádný prvotní a konkrétní impuls. Přišlo intuitivně. Jen jsem cítil, že to musím a chci udělat. Možná se dá říct, že prvotním impulsem bylo, když jsem si přibližně v 18 letech poprvé četl rozvodovou dokumentaci mých rodičů.
V této dokumentaci mě hodně věcí šokovalo, protože mí rodiče se rozváděli, když mi bylo 9 a 10 let a v tomto věku samozřejmě člověk nechápe spoustu souvislostí.
Až když jsem si to četl v dospělosti, tak teprve tehdy jsem tomu začal rozumět, a protože se stále setkávám samozřejmě s matkou i s otcem, tak mě fascinují jejich zcela rozdílné povahové vlastnosti. A to jak v myšlenkových pochodech, tak taky v tom, jak žijí, v čem žijí, v jakém prostředí žijí. Poté mně začalo vrtat hlavou proč oni dva byli zrovna spolu. A jak se vůbec mohlo stát, že spolu byli tak dlouho.
(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpil k realizácii? (Po akom čase si urobil prvú fotografiu?)
(JM) Začalo to tím, že jsem si začal fotit interiér domu svého otce a pak už to vlastně šlo ráz na ráz. Opět jsem si půjčil rozvodovou dokumentaci a říkal jsem si že by bylo pro mě osobně velmi zajímavé si to takto srovnat. Ty jejich dva interiéry domů, na kterých se odráží celé jejich povahové rysy. Celý proces začal stoprocentně na škole, ten spouštěč byl interiér domu mého otce, protože mě fascinoval.

Pro nezaujatého člověka to může být řekněme takové dobrodružné. Jak někdo může spát v 17 stupních bez topení. Žít jako člověk, který nic nepotřebuje. A přitom peněz má dost. Ale samozřejmě když ho znáš lépe tak víš, že to není jenom tak růžové. Že si řekneš „to je dobrodruh“, ale že je to někdy taky otravné. Hádáš se sním o blbosti, že chceš, aby o stupeň více zatopil, aby se děti nenachladli.

Ale zároveň mě ten jeho interiér fascinoval. Má poličky a nemá tam ani vázičku na té poličce, nemá tam nic. Má na stěně policový díl, který je prázdný a není tam vůbec nic. Ale na druhé straně obýváku má vyskládaných 40 kelímků s různými květinami, kterého ho baví. Kytky a ostatní ho nezajímá. Nesnaží se o vyváženost. Tak tady budu mít květiny, tady budu mít něco jiného pěkného. Je to o tom, že to co ho baví, tak tomu se věnuje a ten zbytek mu je vlastně úplně ukradený.

Ten interiér mě zajímal též proto, že se tam velmi dobře fotí. Je to čistý, minimalistický interiér, který já mám na fotkách rád. Uvědomil jsem si, že třeba když jsem tam fotil dceru třeba na Vánoce, tak to bylo moc pěkné. Když jsem ji naopak fotil doma u nás, bylo tam mnoho rušivého prostředí.

Dále už to šlo samo. Říkal jsem si, že kdy chci nafotit interiér otce, tak bych mohl nafotit interiér matky. A už se to potom nabalovalo. Mohl bych to srovnat dohromady a že by ty rozdíly v interiérech mohly ukázat, proč vlastně nemohli být spolu. Ten nápad přišel určitě v prvním ročníku, ale odevzdával jsem to jako klauzuru až ve druhém ročníku. Šlo by to udělat rychleji, ale nechtěl jsem na to spěchat.

(AS) Ako si rodine oznámil, že ich ideš fotografovať?
(JM) Neoznámil. Do dnešního dne neznají kompletní důvod focení. Oba samozřejmě ví, že jsem si fotil jejich interiéry za účelem školní práce. Stejný důvod jsem jim řekl, když jsem si fotil jejich portréty. Má matka dále ví, že jsem si přefocoval rozvodovou dokumentaci, protože jsem si ji od ní půjčoval. Ale ani jeden z nich nemá tušení, že jsem fotky spojoval a doplňoval o útržky z řízení.

(AS) Aká bola reakcia rodiny?
(JM) U otce téměř žádná. Jen se tomu pousmál, že ho fotím jako nějakého bezdomovce v teplákách, které jsou vytažené až na břicho. Podle mého názoru nemá příliš cítění pro tyto činnosti, takže to nevnímá a hlavně nezajímá. Hlavní reakce matky byla, že nechce být nikde ukazována na veřejnosti. Oba tam jsou ale zastoupeni jednou fotkou. Sám přemýšlím, proč jsem jim to celé neřekl. Určitě to není z toho důvodu, že bych měl obavu jim to říct. Řekl bych, že je to z nějaké mé pohodlnosti, že se mi to s nimi nechce řešit. Otec by určitě rád nebyl. Je totiž otázka, zda by rodiče dokázali mít nějakou sebereflexi. Domnívám se že ne. Ví tedy, že jsem je fotil, že je to do školy, ale neví, že jsem to spojil dohromady s texty z rozvodového řízení.

(AS)Myslíš, že skutočnosť, že cielená interakcia s rodinou vo forme fotografie ovplyvnila akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?
(JM) Ne, vůbec nijak. Ten vztah s mými rodiči je utvořený za celý život a jedno focení to nezmění, ani k lepšímu ani k horšímu.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(JM) Nečerpal jsem žádnou inspiraci. Na nic jsem se nedíval. Ani jsem si nedělal žádnou rešerši, zda už někdo něco takového někdy dělal. Bylo to spontánní. V tomto případě jsem necítil že bych to potřeboval. U jiných projektů to třeba mám tak, že v momentě, kdy chci fotit portrét či architekturu, tak mám samozřejmě potřebu se podívat, jak to dělá někdo jiný. Hledám inspiraci. Tady tím že to vycházelo ze mě, tak mi do jisté míry bylo jedno jaký to bude mít efekt pro ostatní. Zní to asi škaredě, ale bylo mi to jedno. Pro mě bylo důležité, aby ten výsledek byl zajímavý a pro mě. Bylo mi celkem jedno, jakou známku za projekt dostanu.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(JM) Ten projekt je rozhodně ukončený. Já jsem cítil, že ho chci udělat, chci ho nafotit, chci to porovnat, chci to odevzdat anebo vytisknout. Ale dále se tomu věnovat nechci a je to pro mě v této fázi ukončené. Nemám potřebu se v tom nějak dále angažovat.

Jediné, co mě napadlo byl vztah projektu ke cvičení k Tomášovi Pospěchovi. Dalo by se si ještě pohrát s fotkami rodičů konceptuálně. Vezmu si fotku otce, fotku matky a vložím do nějakého prostředí jako by byli spolu. Aby to vypadalo, šťastná rodinka na dovolené. Třeba. Bude tam otec, bude tam matka, a i když tam byli každý s někým jiným, tak by mě zajímal ten pohled, jaké by to bylo kdyby tam byli spolu. Jak by vypadala ta fotka, když si udělám montáž. Je tam pláž a leží na dece otec a domontuji tam matku z jiné pláže. Tak to by mě třeba jako zajímalo. Taková hříčka. Ale vůbec si v této fázi nejsem jistý, jestli seženu k tomu adekvátní fotky, které by

šly takhle spojit. Ale ten projekt v té podobě, v jaké je, je hotový a ukončený.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie (technicky a psychologicky)?
(JM) Určitě pro mě nebyla náročná technika. Samozřejmě, že jsem se snažil nafotit to technicky správně a čistě. Ale v tomto případě nebyla pro mě technika na stěžejním místě. Vím, že se mi např. nepovedlo světelně sladit všechny portréty. Světelné podmínky byly bohužel dost jiné a já to z těch fotek cítím. Ale jak už jsem řekl, technická stránka nebyla klíčová.

Po citové stránce bylo určitě náročné pročítání a vybírání rozvodových textů dokumentace. Vracel jsem se o 30 let zpátky a spoustu věcí jsem si vybavoval nejen z rozvodového řízení, ale i vlastně z mého vztahu k rodičům.

Když se rodiče rozváděli, pamatuji si na den, kdy mi matka řekla, že dnes nepůjdu do školy. Dopředu jsem nic netušil a já měl velkou radost, že budu mít volný den. Najednou přijel náklaďák a my se stěhovali z bytu pryč. V tu chvíli mi to bylo jedno. Jako desetiletý kluk jsem byl jednoduše rád, že nemusím do školy. Až do dospělosti jsem tvrdil, že na mě rozvod nezanechal žádné následky. Ale čím jsem starší, tím jsem přesvědčenější a uvědomuji si, že zanechal.

Nejsou to sice prvotní, ihned viditelné následky. Jsou to takové skryté. Objevuje je až po letech např. moje manželka, která mě zná velmi dobře. Ty následky někdy poznává ze situací, které dělám a jak se chovám. Bylo velmi důležité vlastně si to v tom projektu celé projít znovu.

Nemám to tak, že bych se z toho hroutil, to vůbec ne. Naopak ve výsledku je dobře, že se rozešli, protože my jsme pak prožívali klidný život s mým nevlastním otcem. Celkově bych tedy určitě řekl, že nejtěžší na realizaci bylo si utřídit své vlastní myšlenky.
(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(JM) Neviděli a paradoxně to neviděli ani moje sestry. Neukázat jim to, je pro mě jednodušší. Nemám potřebu to ukazovat. Není to pro mě chlubení. Asi to není věc, za kterou by mě někdo chválil. Vlastně ani nepotřebuji znát jejich reakci. Tím, že je to děláno hlavně pro mě, tak do jisté míry mě jejich reakce nezajímá. Reakce rodičů by mě zajímala pouze v případě, pokud by oba sami došli k nějaké sebereflexi a řekli mi oba nebo alespoň jeden z rodičů něco ve smyslu: „Ano, vím, že jsme vám udělali těžké dětství. Nešlo to bohužel jinak. Je mi to líto“. Bohužel vím, že ani jeden z nich nic takového neřekne. Z těchto důvodů to pro mě nemá žádný smysl. Nevidím důvod, proč bych jim to měl ukazovat.

(AS) Myslíš si, že štúdium fotografie ti pomohlo zrealizovať tento projekt?
(JM) Určitě ano. Já jsem vždy o fotografii přemýšlel lehce povrchním způsobem. Focení mě vždy bavilo, ale potřeboval jsem nakopnout na jiné uvažování. U mě není problém technika. Není problém tedy fotografii vyfotit technicky správně. Spíše bylo důležité změnit směr myšlení a uvažování. Stačilo mě tedy jen trochu nakopnout. To první nakopnutí udělal Svatopluk Klesnil z Olomoucké fotoškoly, kam jsem chodil. Na ITF se to potom samozřejmě rozvíjí dále.

Ale neřekl bych, že škola je ten jediný prvek, který mě posouvá dále. Určitě je to půl na půl škola a spolužáci. Ve škole se můžeme naučit dějiny, techniku, můžeme vypracovat cvičení, ale velmi důležité je také poslouchat spolužáky, povídat si o fotce a hledat inspiraci.

NÁRODNÍ VÝBOR

Obvodní národní výbor Ostrava 4

odbor organizační a vnitřních věcí

V .....

OKRES .....

ODDACÍ LIST

V knize manželství — v oddací matrice

Z výpovědi odpůrce jako účastníka řízení soud zjistil, že manželství bylo uzavíráno po 3 leté známosti z důvodu citové náklonnosti .Již od počátku nevyskytovaly mezi účastníky rozdílnosti zájmů , které se daly ještě zpočátku překlenout a to tak do roku 1988 . V této době už navrhovatelka neměla k odpůrci žádný citový vztah a nebylo mezi nimi možná žádná do-

Věc
Žádost o rozvod

Žádám o rozvedení našeho manželství, které trvá 16 let.
Máme 3 nezletilé děti ve věku 9, 12, 13 let.
Po dlouholetém rozhodování, jsem našla odvahu přistoupit k tomuto kroku. Naše manželství neplní svoji funkci.

Odpůrce nejprve s návrhem na rozvod nesouhlasil , v průběhu řízení však své stanovisko změnil , když 10.12.1991 uvedl, že s rozvodem již nyní souhlasí,ovšem žádá svěřit všechny 3 nezl děti do své výchovy .

telce . Odpůrce si vyzvedne děti vezme na záda batůh a jdou do přírody , což je vlastně veškerá zábava ,ale praní žehlení a veškerá príprava na tyto akce a později praní věcí z těchto akcí leží na navrhovatelce. Od počátku to byla navrhovatelka, která učiila děti lyžovat , jezdit na kole vypiplala je a nyní si s nimi odpůrce již pouze hraje . Navrhovatelka každé ráno vstává ve 4 hod vaří dětem ,aby měly hodnotnější oběd

Pokud jsem tázán zda mám manželku rád tak už asi ne .
Pokud se týká běhu domácnosti já jsem byl mimo toto dění
postaven už v minulosti. Půl roku nyní ne , půl orku před tím
ne , pak ano

SOUD OSTRAVA

-04- 1993 hod. ___

příloh ___

4 května 1993

56 C 219/91

ZNALECKÝ POSUDEK

rozvedeným rodinám). Totéž si myslí i znalkyně. Nedomnívám se, že by proto bylo nutno nějak soudně rozšiřovat styk dětí s otcem. Hlavně děvčata mohou mít a mívají o víkendech svůj program a návštěva otce jim ve stanovený den zrovna nevyhovuje. Chtěly by se domluvit na jiném termínu, což otec nepřipouští. V

6. března

nodnutí nabylo právní moci
5 1992 – Návrh

Krajský soud v Ostravě
1. dubna 1992

ČESKÁ REPUBLIKA

56C 219/91

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

takto:

Manželství navrhovatelky V ry
s odpůrcem ing. Přemkem Mi ijovsky
před Obvodním národním výborem v
r o z v á d í .

Nezl. Kateřina, Barbora a Jakub Mifijovští se pro dobu po rozvodu svěřují do výchovy navrhovatelky .

Odpůrce je povinen platit na výživu nezl. Kateřiny 800Kčs nezl. Barbory 800Kčs a nezl. Jakuba 600Kčs měsíčně počínaje dnem právní moci výroku o rozvodu manželství vždy do každého 1. dne v měsíci předem k rukám navrhovatelky.

Otec je oprávněn stýkat se s nezl. Kateřinou Barborou a Jakubem vždy každý lichý kalendářní týden v době od pátku od 17. 00 hod do neděle 18.00 hod mimo hlavní letní školní prázdniny. V této době je oprávněn mítu sebe nezl. po dobu 14 dnů s tím, že přesný termín je povinen oznámit matce vždy nejpozději do 30.4. každého roku předem .

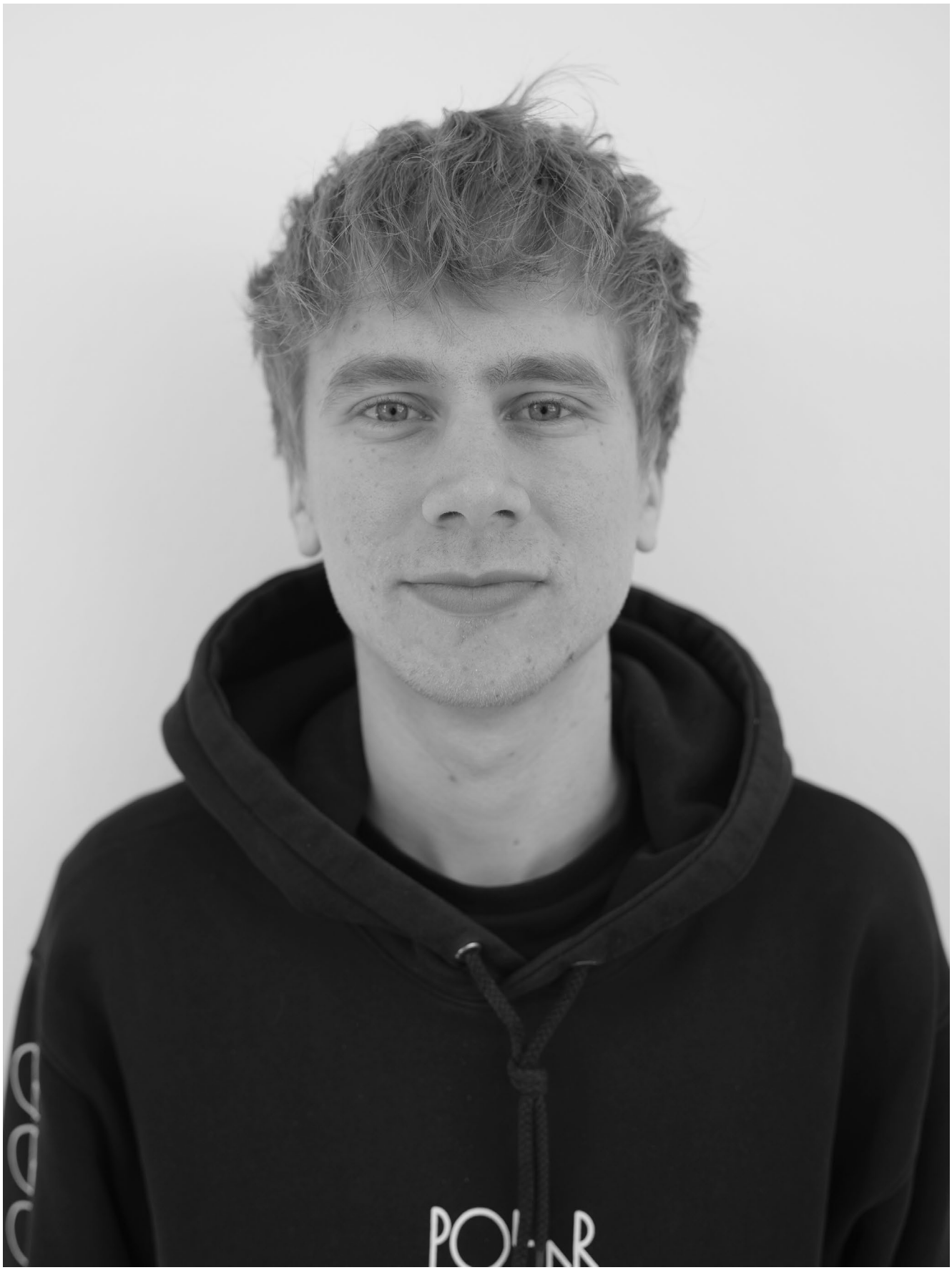
POLAR

Vojtěch Plhák

Rok narodenia: 1999
Miesto bydliska: Lukavice
Zamestnanie: Student/Fotograf

Názov projektu: oni(ch)

Anotácia

Jsou tři hodiny odpoledne. Otec opravuje okenní rám, matka nese seno kozám, bratr se chystá na svoji chatku, babička připravuje těsto na koláče a děda přebírá česnek. V souboru oni(ch) jsem se snažil zachytit členy své rodiny při běžné, pro ně však velmi typické činnosti. Takto je vidím, takto si je budu pamatovat.

Kľúčové slová

rodičia, brat, babička, stereotyp, rituály, farma

Rozhovor

(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať tému tvojej rodiny?
(VP)Když jsem začínal fotit, tak jsem přemýšlel nad spoustou témat, která bych chtěl v průběhu let zpracovávat. Jedním z nich byl život u nás doma, protože už 7 let žijeme na statku. Z toho tak nějak vyplynulo téma rodiny, díky které tady jsem.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpil k realizácii? (Po akom čase si urobil prvú fotografiu?)
(VP) První soubor co jsem nafotil byl vlastně jen statek, do kterého jsem rodinu vůbec nezahrnoval. Takže někdy potom co jsem dodělal tento projekt, začal jsem cíleně fotit rodinu. Trvalo mi to třeba půl roku.

(AS) Ako si rodine oznámil, že ich ideš fotografovať?
(VP) Na začátku to bylo tak, že jsem jim říkal, že to mám jako závěrečnou práci do školy a potřebuji to nafotit. Později s focením už problém nebyl, protože už si na to zvykli.

(AS) Aká bola reakcia rodiny?
(VP) Reakce byla v pořádku. Taťka mi vždy přišel, že se fotí rád a snaží se mi ve všem vyhovět a pomoci, toho si moc cením. Mamka se zase tak ráda nefotí, ale taky jsem ji nemusel dlouho přemlouvat. Brácha mi dokonce občas říká, jestli ho někde nevyfotím, takže ta moje pozice tady jako fotografa je dost v pořádku a vše je přirozené. Mám z toho velkou radost.

(AS)Myslíš, že skutočnosť, že cielená interakcia s rodinou vo forme fotografie ovplyvnila akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?
(VP) Určitě ano. Během toho focení jsem se dokázal více sblížit s taťkou a toho si cením asi nejvíce. Dříve u nás nikdo nebral vážně, že bych mohl fotit a třeba to i studovat a živit se tím. Postupem času se to ale dost zlepšilo a focení s rodinou tomu taky určitě pomohlo.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(VP) Co se týče vizální formy, nevím teď s odstupem času, jestli jsem měl nějakou přesnou inspiraci. V té době jsem hodně inspiračně vnímal Jindřicha Štreita, ale spíše tématem vesnice a rodiny.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(VP) V projektu pokračuji, i když vizuálně úplně jinak. Přes rok už pracuji na medailonu osobnosti o taťkovi. Jinak když jsem doma a nejsem ve Zlíně, fotím co to jde a nejen taťku. Takže nevím kdy vlastně tento projekt budu považovat za ukončený. Cítím, že je pořád co fotit a neustále nalézám jiné obrazy a momenty, které bych měl asi zachytit.

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie? (technicky a psychologicky)
(VP) Fotil jsem s jedním externím bleskem ze strany, takže občas asi nastavení světla. V tu dobu jsem ale asi žádný velký problém nevnímal. S rodinou se mi spolupracovalo velmi dobře a lokace jsem měl vymyšlené už dopředu, takže to focení bylo většinou na pár minut.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(VP) Reakce byla nejspíše neutrální. Taťka měl vždy problém když je něco laděné do tmava a není to úplně veselé, takže mi vytkl nejspíše to. Mamka často není spokojená, jak na fotkách vypadá a říká, že není vůbec fotogenická, ale bylo jí to spíše jedno.

(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenil?
(VP) Na své práci teď s odstupem času vnímám dost nedostatků. Určitě bych změnil světlo a portréty lépe nasvítil. Lépe pracoval s barvou a celkově úpravou fotografií. Docela jsem to přehnal s clarity, takže s tím nejsem moc spokojený.

Dariusz Zakrzewski

Rok narodenia: 1965
Miesto bydliska: Mikolów, Poľsko
Zamestnanie: probačný úradník

Názov projektu: Mama

Anotácia

Moje matka, Krystyna, měla letos 86 let. Je to vážně nemocná osoba, která trpí mnoha vážnými onemocněními - denně bere spoustu léků. Maminka má navíc vážné problémy s chůzí a pohybem. Zřídka opouští byt. Mezi pokojem a kuchyní se pohybuje prakticky celý den. Když přišla pandemie, bál jsem se, že virus může být pro moji matku velmi nebezpečný. Začal jsem ji fotografovat záměrně - důsledně. Byla to pro mě velmi důležitá zkušenost, i když ji fotím už mnoho let.

Kľúčové slová

rodina, mama, ochorenie, uchovanie pamäti

Rozhovor

(AS) Ako si prišiel na nápad fotografovať tému rodiny?
(DZ) Uznal som, že vzhľadom na vysoký vek mojich rodičov (mamy pre prípad tohto projektu) je dôležité, že ich budem cielene a vedome fotografovať, dokumentovať. Jeden z faktorov, ktorý ma prinútil konať bola pandémia Covid-19. Veľmi som sa bál, že prípadné ochorenie mojich rodičov bude pre nich veľmi nebezpečné.

(AS) Ako dlho ti trvalo, kým si od nápadu pristúpil k realizácii? (Po akom čase si urobil prvú fotografiu?)
(DZ) Proces začatia projektu bol veľmi rýchli, prvé fotografie vznikli už o niekoľko dní od toho, ako som sa rozhodol, že projekt robím. Mám šťastie, pretože od rodičov ma delí 15 minútová prechádzka. Snažím sa ich navštevovať 2 krát za týždeň, ale nefotografujem stále. Niekedy cítim, že to nie je deň v ktorom urobím dobrú fotografiu a tak nefotografujem. Fotky v tejto sérii vznikly počas týchto návštev – neboli to plánované stretnutia za účelom fotografovania. Sedel som u rodičov v kresle, pil som čas a keď sa začalo diať niečo zaujímavé, fotografoval som. Chodil som k rodičom v rôznych časoch dňa aby som videl, ako vypadá ich rutina od rána do včera, aby som to s nimi prežil.

(AS) Ako si rodine oznámil, že ich ideš fotografovať a ako reagovali?
(DZ) Najprv som začal fotografovať mamu. Myslím, že reagovala pozitívne, páčilo sa jej, že bude súčasťou projektu, na ktorom pracujem v rámci môjho štúdia na ITF.

(AS) Myslíš, že skutočnosť, že pracuješ na fotografických témach spojených s rodinou ovplyvnili akýmkoľvek spôsobom tvoj vzťah s ňou?
(DZ) Myslím, že môj vzťah s rodičmi bol ovplyvnený pozitívne. Mama vie, ako veľmi je pre mňa dôležitá a mohol som jej to ukázať prostredníctvom týchto fotografií a samotného aktu fotografovania. Venoval som jej čas a pozornosť a fotografie neskončili „v šuplíku“, ale boli prezentované ako moja práca na štúdiách ITF.

(AS) Bol pre teba nejaký konkrétny fotograf inšpiráciou pri rozhodovaní o vizuálnej forme projektu?
(DZ) Áno, boli to rôzny umelci/fotografi, napríklad Alec Soth, Rafał Milach. Pozorne si tiež všímam tvorbu mojej spolužiačky na ITF – Iwony Germanek. Záležalo mi, aby fotografie rodičov boli pravdivé, ale tiež aby rešpektovali ich súkromie. Veľmi som sa snažil vyhýbať sa fotografiám manipulovaným, ale tiež reportérskym robených širokouhlým objektívom. Chcel som, aby výsledné fotografie predstavovali to, ako ja vidím svojich rodičov, ich život, ako ich cítim.

(AS) Plánuješ v práci projektu ďalej pokračovať alebo ho považuješ za ukončený?
(DZ) Mám v pláne pokračovať a už to vlastne aj robím. Hlavne teraz pracujem s otcom, pracujem na úplne novej sérii. Myslím ale, že táto bude vypadať vizuálne inak ako projekt o mame. Nechcem vizuálne opakovať to, ako som pristupoval k cykle o mame. Taktiež mama aj otec sú dve rôzne osoby. Otca by som chcel fotografovať a ukázať ho prostredníctvom jeho záujmov – napríklad cez skutočnosť, že stále jazdí na bicykli, má rád turistiku, stále ešte jazdí na aute. Uvažujem tiež nad prinesením do projektu miesta, odkiaľ otec pochádza (nenarodil sa na Górnym Śląsku kde teraz býva).

(AS) Čo bolo pre teba pri realizácii projektu najťažšie? (technicky a psychologicky)
(DZ) Nemyslím si, že som mal pri práci na projekte problémy psychologického charakteru. Najťažšia bola pre mňa technická stránka, konkrétne dosiahnutie vizuálnej a farebnej identity jednotlivých fotografií. Aby bol cyklus skutočne jednoliaty.

V časti projektu venovaný môjmu otcu som sa od začiatku sústredil na dosiahnutie iného vizuálneho štýlu fotografovania.

(AS) Aká bola reakcia rodiny na fotografie keď videli projekt vo finálnej podobe?
(DZ) Všeobecne rodina reagovala pozitívne. Niekoľko fotografií bolo vystavovaných na zberovej výstave školy v Zabrzu v roku 2021 pri príležitosti oslavy 30 rokov od založenia Inštitútu, čo mi prinieslo veľkú satisfakciu. Rodičia videli fotografie na internete. Teším sa, že tie fotografie vznikli. Mám radosť z toho, že som našiel odvahu fotografovať moju mamu (aj keď téma sa zdá byť banálna) a tiež že som sa následne nebál ich vystavovať.

(AS) Je niečo, čo by si na svojej práci s odstupom času zmenil?
(DZ) V cykle o mojej mame by som nemenil nič (čo je v mojom prípade zriedkavé, nakoľko skoro vždy chcem po čase niečo zmeniť).

poranek
popołudnie
wieczór
noc

SENCOR
DIA
SYS

ZÁVER

20.6.2022, Varšava

stupov k rodinnej fotografii.
Je skutočnosť, že fotograf a objekt sú rodinne zviazaný poľahčujúcou alebo priťažujúcou okolnosťou? Myslím, že neexistuje univerzálna odpoveď vzhľadom na komplexitu rodinného prostredia. Pre mňa však je tento druh fotografie náročnejší ako iné žánre kvôli miere emotívnej angažovanosti v kombinácií s históriou vzťahov medzi zúčastnenými stranami.

Úloha textu vo fotografii

Pred niekoľkými rokmi som začal čítať životopisy fotografov. Nielen, ale najmä Dorothea Lange, Richard Avedon, Walker Evans, Diane Arbus, Josef Koudelka, Tadeusz Rolke, Susan Sontag, Sally Man, Ansel Adams, Karol Kállay, Lynsey Addario, Alec Soth, Sebastiao Salgado, Robert Capa, Chris Niedenthal, Henri Cartier-Bresson. Bola to moja forma motivácie. Chvíľkové ponorenia sa do sveta a mysle iných ľudí. Pochopenie času a priestoru v ktorom tvorili a ako to prostredie a čas pôsobili na ich fotografie. Uvedomil som si, že naša uponáhľaná doba sa prejavuje v určitej forme povrchnosti nášho vnímania. Práce všetkých uvedených autorov verne poznám už roky. Ale až po prečítaní ich životného príbehu som mnohé z ich projektov pochopil v ich osobnom kontexte. Nepozeral som sa na fotografie ako divák na diela uznávaných autorov, ale ako človek na prácu iného človeka. Zrazu som poznal príbeh za konkrétnymi fotografiami a tie pre mňa dostali úplne iný rozmer. Zrazu som bol schopný sa na ne pozerať dlhšie a inými očami. Mal som pocit, že viem, čo sa dialo v tom konkrétnom čase v živote autora, ako sa cítil, čo si asi myslel a môj obraz sa od obrazu fotografie otočil aj za samotný aparát, kde stojí fotograf ako človek, ktorý fotku vyhotovil v konkrétny čas dňa, niečo tej fotografie predchádzalo a niečo jej nasledovalo. A vedomosť týchto ďalších elementov je obohacujúca.

Jednou zo skutočností, ktoré si v živote užívam a ktoré sú dôsledkom môjho starnutia je môj rastúci záujem o to, čo je „vedľa mňa“ oveľa viac ako to čo je mi „vzdialené“ geograficky a časopriestorovo. Čím ďalej tým viac zaujímavých tém nachádzam vo svojom bezprostrednom okolí. Zaujíma ma odkrývať to bežné, a dostupné oveľa viac ako to, čo nie je na dosah ruky a je možno oveľa viac vizuálne zaujímavé.

Dve školy

V rokoch 2015 a 2016 som bol študentom Sputnik Mentoring Programm (ďalej aj SMP) organizovaný kolektívom poľských dokumentaristov. Bol to pre mňa jeden zo zlomových bodov v mojom ďalšom fotografickom smerovaní a objavil som v ňom dôležitosť sprievodného textu a fotografie, ktorý som dovtedy nepoznal. Chvíľu som si myslel, že som spoznal univerzálnu pravdu a že každý prepracovaný projekt musí mať silnú textovú časť, ktorá diváka prevedie myslením autora. V roku 2016 som sa však stretol s úplne odlišným prístupom na workshope vedeným Jorgom Colbergom, ktorý mi výrazne podlomil iba čerstvo vybudovanú stenu presvedčenia a prístupu k dokumentárnym projektom založenú na sprievodných textoch a ako forme ďalšej dôležitej perspektívy. Po výzve Colberga na prezentáciu mojej práce, ako čerstvý absolvent SMP som mal prirodzenú potrebu začať prezentáciu môjho projektu práve rozprávaním o ňom. Colberg ma však zastavil a kázal mi aby som nehovoril vôbec nič, aby som iba ukázal svoje fotografie. Bol presvedčený, že fotografie musia hovoriť samé za seba bez potreby sprievodných textov. Hovoril o tom, že text môže byť obohacajúcou vrstvou, ale esencia musí byť zjavná v samotných fotografiách a ich selekcii a usporiadaní. Keď som v druhej časti worskhopu bol vyzvaný na slovný popis môjho projektu, bol som prerušovaný a dostával som opakovanú otázku: „And is it in the picture?“[15] (a je to vidieť na fotke?“) – Colberg odkazujúci sa na konkrétny výber fotografií a spochybňovaní, či to čo divák vidí, je v zhode s tým, čo si autor myslí, že tam je. Po ukončení SPM a workshopu s Colbergom som

15 Colberg, Jorg. prednáška v rámci workshopu, Sputnik Mentoring Programm. Varšava, 2016.

bol paralizovaný a dlhší čas som nebol schopný pokračovať v žiadnom z mojich projektov. Myslím, že to obdobie trvalo aj viac ako rok. Bol som tak otrasený, že som dlho nevedel, akým smerom sa ďalej vybrať a aký výrazový prostriedok je „tej môj". Či to bude forma sotistikovaných projektov, ktoré sú tak náročné, že silný sprievodný text je nevyhnutnou súčasťou, alebo to bude fotografia ľahko čitateľná a ako by som povedal pred rokmi, „pekná".

Myslím si, že veľká výzva dnešných autorov je tvorenie diel, ktoré sú pre diváka pochopiteľné aj napriek mimoriadnemu množstvu rušivých elementov dnešného života.

Po 7 rokoch som v štádiu, kedy veľmi aktívne pracujem s textom. Svoju cestu som na na najbližší čas vybral. V mojom prípade to môže byť dané tým, že moje fotografie nie sú vizuálne tak vyspelé, aby to u diváka ustáli bez sprievodného textu. V každom prípade však ja ako divák potrebujem viac ako len fotografie. Som hladný po tých ďalších vrstvách a preto som sa rozhodol rozprávať s mojimi kolegami a spoznať viac ako je len zobrazené na ich fotografiách. Jedným z bočných efektov môže byť aj ich následná reflexia o tom, či ich anotácie sú v zhode s tým, čo mi pri rozhovoroch povedali.
Svojich kolegov ako predmet môjho bádania som si vybral, pretože ma fascinuje ich rôznorodosť, chcel sledovať ich ďalší vývoj a chcel som tiež zaznamenať ich intímne projekty v počiatkoch ich tvorby – aj keď ich miera vyspelosti je rôzna už teraz.

V úvode tejto práce sa zamýšľam nad tým, že priateľstvo medzi študentami ITF má špecifické znaky vzhľadom na podmienky v ktorých vzniká ale aj o tom, že sa poznáme iba do určitej úrovne. Neustále si navzájom rozprávame o tom, čo robíme. Ukazujeme si svoje fotografie na chodbách, balkónoch, predstavujeme kontext a myšlienky, ktoré nás viedli k ich tvoreniu. Musím však konštatovať, a toto vyjadrenie píšem striktne sám za seba, že iba málokedy sa dokážem sústrediť na skutočnú podstatu práce mojich kolegov. To môže byť spôsobené mnohými rušivými elementami počas našich stretnutí, alebo možno mojou individuálnou potrebou vnímať pomalšie a v menšom kruhu a tichu. A to sa mi po troch rokoch na ITF podarilo až prostredníctvom písania tejto práce. Zrazu som pochopil, že práca Tomasza Kaweckého nie je iba o jeho starej mame, ale jeho naviazaním na ňu pretože suplovala jeho disfunkčnú rodinu. Že jeho práca je o jeho návrate do Poľska, že to bola jedna z kotiev, ktorá ho držala aby nestratil svoju identitu.

Prečo rodina?

Na téme spojenej s rodinou pracovalo 25% študentov (31% ak by som zarátal aj práce dvoch študentov, ktoré nie sú časťou mojej analýzy, nakoľko ich projekty sú v štádiu tvorenia. Jedná sa o Josefa Dohnala a jeho projekt o otcovi, ktorý celý život sníval o dome so záhradou, ktorý si mal zaobstarať v čase jeho dôchodku. Keď však tejto vek dosiahol, umrel. Druhý je projekt Jakuba Staneka o únose jeho syna).

Z 10 prác, ktorým sa venujem bolo 5 na tému starých rodičov, 2 na tému rodičov,
1 na tému manželky, 1 na tému brata
a 1 na tému matky.

Zistenia

Mnohé z projektov majú výrazné prvky autoterapie. O niektorých autori veľmi otvorene hovoria a sú si tejto skutočnosti plne vedomý. Hovoria, že tvorenie projektu im výrazne pomohlo pochopiť a prejsť ťažkým rodinným obdobím – napríklad Vojtěch Hurych. Iní hovoria o tom, že fotografie bola ich forma zblíženia sa s rodinnými príslušníkmi, prípadne to bola ich forma boju so strachom – o zdravie rodiny napríklad. Toto tvrdenie podporuje aj skutočnosť, že v niektorých prípadoch finálnu podobu projektu ani rodina ako objekt tvorby autorov, nevidela vôbec a iných prípadoch rodina videla jednotlivé fotografie, ale nevidela ucelený súbor v jej finálnej forme.

Na čom sa zhodli všetci autori bola skutočnosť, že ich práce boli síce súčasťou úloh na ITF, ale robili ich sami pre seba, pre svoju vlastnú potrebu a aj prípadná negatívna kritika ich prác by nebola odradzujúca nakoľko si uvedomujú psy-

chickú hodnotu procesu, ktorým prešli. Táto skutočnosť mi príde prirodzená a očakával som ju. Zaujímala by ma však hlbšia psychická analógia, naväzujúc na tvrdenie psychológov, že fotografia traumatizujúcich projektov predlžuje samotnú „agóniu“ a teda možno až efektívnosť **„liečby fotografiou“**.

Štúdium na ITF bolo spúšťačom, aby projekty vykonali. **Viacerí počas rozhovorov uviedli, že bez školy by sa nikdy nedonútili k ich vykonaniu samotných projektov a školu udávajú ako 100% príčinu**, Jakub Mišijovský napríklad uviedol, že motiváciu by rozdelil 50 na 50 medzi školu a samotných študentov, kolegov, ktorý ho motivujú či už priamo konzultáciami alebo nepriamo rozprávaním o iných projektoch a ich činnosti.

Zaujímavým zistením je skutočnosť, že prakticky nikto z respondentov neuviedol konkrétneho autora/autorov, ktorí by boli vizuálnym vzorom ovplyvňujúcim to, ako ich súbory dnes vyzerajú. Môžeme iba špekulovať, či je to spôsobené tým, že rodinná fotografia je tak osobná, že si autori nepripúšťajú zásah „iných“ do toho, ako tvoria, alebo je to tým, že si vizuálny vzor jednoducho nepripúšťajú, alebo je tento tak fragmentovaný, že na samotnú otázku sa ani inak odpovedať nedá. Jeden z dôvodov môže byť intuitívnosť projektov, čo by vysvetľovalo, že autori pracovali v pomerne krátkom čase od samotnej prvej myšlienky. Bolo by zaujímavé poznať odpovede na túto otázku v prípade iných projektov, nezviazaných s rodinou. Jedinou výnimkou je Tomasz Kawecki, ktorý pri inej príležitosti uviedol knihu Aleca Sotha, I Know How Furriously Your Hearth Is ako dôvod na urobene prvej fotografie do svojho cyklu o starej mame.

Ďalším zaujímavým spoznaním pre mňa bolo, že aj fotografie, ktoré pre mňa vizuálne neboli tak príťažlivé, ma po rozhovoroch s ich autormi začali zaujímať viac. Bol som schopný im venovať viac pozornosti.

Kolaborácia

Skutočnosť, že približne 30% študentov jedného ročníka opracuje na jednej téme ma privádza na myšlienku, ako využiť tvorivú silu nás ako kolektívu a robiť spoločný projekt, ktorého význam by mohol byť väčší ako dopad individuálnych snáh študentov.
Zamýšľam sa, či prípadný rámec a dodanie konkrétneho formátu tejto práce by kolektív neposilnilo a nevzniklo by niečo ešte silnejšie. Pod rámcom myslím konkrétna pomoc pedagógov alebo vedúceho témy, nastavenie pravidiel práce kolektívu. Mám za to, že cielená práca, vedená konkrétnym smerom v rámci organizovaného kolektívu by mohla mať za výsledok jeden ucelený súbor, ktorý by sa mohol prezentovať spoločne či už formou knihy alebo spoločnej výstavy. Konkrétne zameranie by mohlo dodať práci na vážnosti a kvalite. Samozrejme rozumiem, že fotografia má prvky individualizmu, ale mám tendenciu veriť, že prvok spolupráce by jej pomohol a nemuselo by to nevyhnutne znamenať, že jednotlivé časti kolektívu by boli potlačené.

Taktiež som sa stretol zo skutočnosťou, že študenti pracujú veľmi individuálne a mnohokrát, tak ako tomu bolo aj v mojom prípade, nevidia hĺbku projektu svojich kolegov. Existuje možnosť odomknúť tento potenciál formou nabádania na kolaboráciu?

Som presvedčený, že fotografovať svoju rodinu je extrémne dôležité. Opomínajúc prvoplánovú banalitu predstavy/názoru laickej verejnosti na túto tému, považujem ju za jednu z najťažších foriem dokumentárnej fotografie. Najmä z psychologického hľadiska. Hovorí sa, že fotografie zrejú a naberajú svoju dôležitosť časom. Neplatí toto násobne viac pri fotografii rodiny?

Inštitút považujem taktiež za určitú formu rodiny, bez ohľadu na to, ako pateticky to môže vyznieť. Rodinu zo špecifikami a parametrami ako každá pravá, pokrvná rodina. Keď opätovne čítam rozhovory mojich kolegov, napadá ma analógia ako jedna rodina prispieva k vzniku tak dôležitých dokumentov tej rodiny druhej.

ZÁVER

15.6.2024, Varšava

Bezprostredne pred písaním týchto riadkov som skončil tvorenie kategorizačnej tabuľky študentov ITF, kde som vypĺňal vzťah fotografa/autora k svojmu objektu a v akom štádiu bol projekt vykonaný. Uvedomi som si, že mám extrémny problém s projektami a ich zaradením čo do vzťahu so smrťou (času od smrti) v prípade projektov, kde si myslím, že práve smrť bol tým začiatkom tvorby projektu. Že práve možná strata milovaného, čo i len veľmi vzdialená, bola spúšťačom projektu. Keď som však mal vyplniť to políčko v tabuľke šedou farbou pod konkrétnym autorom, ktorého poznám a nie je to anonymné, alebo nekategorizujem autora, ktorého osobne nepoznám, začal som pochybovať, či je moje subjektívne hodnotenie správne, či sa daný autor na mňa neurazí za nesprávne zaradenie. Akoby som nemal ani právo do tejto kategórie konkrétny projekt zaradiť, akoby som tým aktom zlomil akýsi imaginárnu privátnosť autora. Nemal som taký problém v prípade autorov, ktorých som nepoznal – v takých prípadoch bolo zaradenie projektu do konkrétnej kategórie pre mňa veľmi jednoduché.

Taktiež si uvedomujem a priznávam, že zaradenie projektu do konkrétnej kategógie nie je možno v mojom prevedení správne. Keďže som jedným z respondentov, taktiež neviem, či skutočnosť, že som začal fotografovať svojich rodičov nebol práve motivovaný sentimentom, ktorý je pocitom zaradeným hneď po pocite strachu, pred stratou svojich blízkych?

Vyhodnotenie kategorizačnej tabuľky autorov z teoretickej častí práce

V prípade etablovaných autorov som identifikoval 7 projektov subjektívne spojených so smrťou, čo predstavuje 41,17%. Až 5 projektov nieslo priame alebo nepriame známky práce s posmrtným objektom, čo predstavuje 29,43%.

Vyhodnotenie kategorizačnej tabuľky študentov ITF

Z 12 projektov študentov som identifikoval 3 projekty subjektívne spojené zo smrťou, čo predstavuje 25% zo sledovaného množstva. Jeden projekt bol posmrtný, čo predstavuje 8,33% z celkového množstva.

Faktické porovnanie etablovaných autorov a študentov

Porovnanie obidvoch skupín autorov a počtu výskytu projektov spojených so smrťou na základe tejto vzorky bude do určitej miery skresľujúce, avšak porovnanie ukazuje väčšie percentuálne zastúpenie takýchto projektov práve u etablovaných autorov. Mám za to, že jedným z parametrov ovplyvňujúci zameranie rodinnej fotografie smerom k obdobiu bezprostredne alebo po smrti je prirodzene vek autora/fotografa a od toho sa odvíjajúci vek rodinných príslušníkov, v tomto prípade opäť prirodzene rodičov alebo starých rodičov. Nasúva sa mi prvé odôvodnenie, že študenti sú mladší a teda majú ešte časový priestor do tohto druhu tvorby, ale po dôkladnejšom zanalyzovaní veku etablovaných autorov môžem uviesť, že vekový rozdiel nie je tak významný.

Čas

Naväzujúc na faktické porovnanie prác vyššie by som chcel predstaviť ešte jeden parameter, ktorý verím má imperatívny dopad na početnosť výskytu projektov v okolí smrti a v období posmrtnom a tým je samotná dĺžka práce autora na projekte.

Z princípu podstaty, študenti, zohľadňujúc rôznu mieru vyspelosti ich práce, predpokladám, že začali pracovať na projektoch sústredených na rodinu až počas štúdia fotografie, čo znamená, že to bolo v rozmedzí posledných 5 rokov. Analyzujúc konkrétne práce uvedené v tejto publikácii je ten čas ešte kratší, nakoľko práve samotné štúdium bolo spúšťačom práce študentov. Dovolil by som si teda nazvať ich prácu ako „mladú“. Na rozdiel od práce tzv. etablovaných autorov, ktorá mala presah častokrát aj cez niekoľko dekád. To by mohlo mať, prirodzene, za následok, vyššiu početnosť prác spojených zo smrťou rodinného príslušníka. Dovolím si taktiež uviesť, že z vyššie uvedeného sa vymaňujú projekty tzv. posmrtné, kedy už autor nepracuje zo svojím objektom. Vtedy parameter času odpadá a nepovažujem ho za tak dôležitý.

Záverečné odporučenia:

Na viac objektívne porovnanie by bola potrebná väčšia vzorka ako na strane etablovaných autorov tak aj študentov.

Určite by bolo potrebné zosúladiť dané skupiny z pohľadu nie len veku ale aj pohlavia, aby teda zastúpenie všetkých pohlaví bolo rovnomerné. Moja hypotéza, že ženské pohlavie pracovalo či už vo vzorke etablovaných autorov tak aj študentov s proximitou smrti častejšie ako muži sa nepotvrdila.

Taktiež musím uviesť, že v prípade autorov v teoretickej časti tejto práce sa mi nepodarilo nájsť žiadny projekt analyzujúci manželský vzťah, tak ako tomu bolo v prípade Marcina Kruka a Vojtěcha Hurycha. Naopak, v prípade vzorky študentov som nenašiel projekt poukazujúci na rodinu tak kriticky až sarkasticky ako to urobila Gillian Laub a ani nič, čo by sa tomu čo i len približovalo.

Vo svojej ďalšej práci na túto tému by som sa v budúcnosti chcel sústrediť na ešte detailnejšie porovnanie projektov podľa konkrétnych parametrov, aby som rigoróznym prístupom eliminoval možnosť odchýlky čo do najvyššej možnej miery. To by spočívalo v rozšírení práce o ďalšie kategórie a parametre, aby som získal väčšiu granularitu dát. Príklad: analyzovať etablovaného fotografa a študenta v pokiaľ možno podobnom veku, fotografujúci toho istého rodinného príslušníka, pracujúc na projekte v podobnom rozsahu času atď. Vytvoril by sa fakticky katalóg prác s týmto zameraním, čo by verím tomu že prispelo k lepšej informovanosti odborného a neodborného publika, ale čo je pre mňa najdôležitejšie, snáď zvýšilo motiváciu ďalších generácií študentov do toho, aby sa angažovali svoje umenie do rodinného prostredia aj v prípadoch, kedy toto nebude rodinou pochopené a aby porozumeli ako samotná práca prispieva k zlepšeniu ich psychického zdravia (snáď), alebo ak by neprispievala, tak by aspoň poukázala na problémy, ktorým sa majú venovať.

Pozn. autora: názvoslovie etablovaný autor vs. študent. Nenašiel som lepšie označenie slúžiace na odlíšenie týchto dvoch skupín aj napriek mojej snahe, pretože toto označenie nie je lingvisticky ani fakticky úplne korektné. Musel by som taktiež zadefinovať, čo znamená „etablovaný autor“. V radoch študentov ITF ako aj v radoch študentov, ktorí boli súčasťou mojej práce sú autori, ktorých by som sa nebál označiť ako „etablovaní“. Chcel by som však váženého čitateľa požiadať o zhovievavosť a pochopenie, že sa jedná najmä o odlíšenie dvoch skupín a snáď v mojej ďalšej práci dospejem do vyššej miery dokonalosti.

Kto?	Koho?	Za života	V očakávaní úmrtia	Po smrti
Matka Iwona Germanek	dcéra	●		
Otec Jakub Stanek	syn	●		
Brat Tomáš Jiráček	brat	●		
Zať Josef Dohnal	svokor			●
Syn Adrián Švec	rodičov	●		
Manžel Marcin Kruk	manželka		●	
Manžel Vojtěch Hurych	manželka	●		
Vnuk Tomasz Kawecki	stará mama	●		
Syn Jakub Mišijovský	rodičov	●		
Syn Vojtěch Plhák	rodičov a brata	●		
Syn Dariusz Zakrzewski	rodičov	●	●	
Vnučka Barbora Konobová	starych rodičov	●	●	

Zoznam použitej literatúry

Billingham R., *Ray's a Laugh*, MACK, London 2024.
ISBN 978-1-915743-9

Jobey L.,. *Ray's a laugh a reader,* MACK, London 2024.
ISBN 978-1-915743-36-7

Howarth S., McLaren S., *Family Photography Now,* Thames & Hudson, 2016, s. 7.
ISBN 978-0-500-54453-2.

Gray C.,. *In Sickness and in Health,* Steidl Mack, 2010.
978-3-86521-940-4

Dikeman D., *Leaving and waving. Chose Commune*, 2021.
ISBN 979-10-96383-21-4.

Borowick N.,*The Family Imprint (A Daughter's Portrait of Love and Loss),*
HatJe Cantz, 2017. ISBN 978-3-7757-4248-1.

Mann S., *Hold Still. A Memoir with Photographs*, Little, Brown and Company. 2015.
ISBN 978-0-316-24776-4

Sultan L., *Pictures from Home*, MACK. 2017.
ISBN 978-1-910164-78.5

Fukase M., *FAMILY*, MACK, 2019.
ISBN 978-1-912339-57-0

Rayn S.M.,*Photography and the Documentation of Trauma in Contemporary Art*,
2024. ISSN 2393 – 1221

British Journal of Photograpy, rok 2022, číslo 7906

30+, 30 let Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě. FotoD,
Ostrava 2021. ISBN: 978-80-906937-9-1

Gefter P.,*What becomes a legend most. A biagraphy of Richard Avedon,*
New York 2020. ISBN: 978-0-06-244271-0

Addario L., I*t's what I do. A Photographer's Life of Love and War,* CORSAIR,
London 2015. ISBN: 978-1-4721-2047-2

Alpers S., *Walker Evans. Starting from Scratch*, Princeton 2020.
ISBN: 978-0691-195872

Goldblatt D., *The Last Interview. Gottingen,* Steidl, 2019.
ISBN: 978-3-95829-559-9

Internetové odkazy

Larry Sultan discovers his family through photography (online), (cit. 2018-12-24). Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=mYDjhOtj7vg

Paul Graham on Mother: ‚I wanted to look clearly at her last years on Earth' (online), (cit. 2019-10-23). Dostupné z: https://www.theguardian.com/artanddesign/2019 oct/23/paul-graham-mother-photographer-book-portraits

Photographer Sally Mann shares life behind iconic images (online), (cit. 2015-0512). Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=sfPBfqE9sCs

ČO JE TO PSYCHICKÁ TRAUMA (online), (cit. 2017-11-16). Dostupné z: http://www.centrumanima.sk/co-je-to-psychicka-trauma/

Menný register

Adams, Ansel 131
Addario, Lynsey 31
Arbus, Diane 31
Archibald, Timothy 16
Avedon, Richard 131
Borowick, Nancy 14, 15, 18
Capa, Robert 131
Cartier-Bresson, Henri 131
Davey, Sian 16
Dickeman, Deanna 18
Evans, Walker 131
Fukase, Masahisa 13, 16
Gray, Colin 14, 15
Gray, Colin 14, 15
Green, Naima 18
Howarth, Sophie 13
Kállay, Karol 131
Koudelka, Josef 131
Lange, Dorothea 131
Mann, Sally 15, 16
Matthey, Ryan Smith 19
McLaren, Stephen 3
Niedenthal, Chris 131
Rolke, Tadeusz 131
Salgado, Sebastiao 131
Smith, Ryan 19
Sontag, Susan 131
Soth, Alec 131
Soth, Alec 131
Stacey, Will 17

	Normostrana	**Znakov**	**Normostrana**	**Znakov**	
Manual magisterskej práce					nový text
Úvaha o škole	1,59	2 870			nový text
Úvod	1,07	1 929	1,89	3 404	starý text
Teoretická časť			16,01	28 825	starý text
Teoretická časť	12,56	22 622			nový text
	15,22 85,03%				
Marcin Kruk	11,89	21 407			nový text
Adrian Svec	15,85	28 536			nový text
Iwona Germanek	10,02	18 038	2,73	4 926	starý text
Jakub Stanek	10,72	19 302	1,89	3 404	
Josef Dohnal	7,7	13 876		3 404	
Tomas Jiracek	7,42	13 353	2,0	3 740	starý text
Vojta Hurych			4,60	8 296	starý text
Vojta Hurych			3,74	6 737	starý text
Tomasz Kawecki			2,87	5 176	starý text
Barbora Knobova			3,67	6 609	starý text
Jakub Mirijovsky			5,74	10 338	starý text
Vojtech Plhák			2,09	3 769	starý text
Dariusz Zakrzewski			2,65	4 783	starý text
	63,60 211,37%	**114 512**	**30,09**	**54 374**	
Záver	3,41	6345			nový text
			6,16	11 104	starý text
	3,41 55,36%	**6345**	**6,16**	**11 104**	

Počet strán v InDesign

Bakalárska práca	144	
Magisterská práca	262	181,94%
Spolu nového textu	**82,23**	**141 933**
Spolu starého textu		**54,15** **97 707**
Spolu PRÁCA nomostrán	**136,38**	
Spolu PRÁCA znakov	**239 640**	

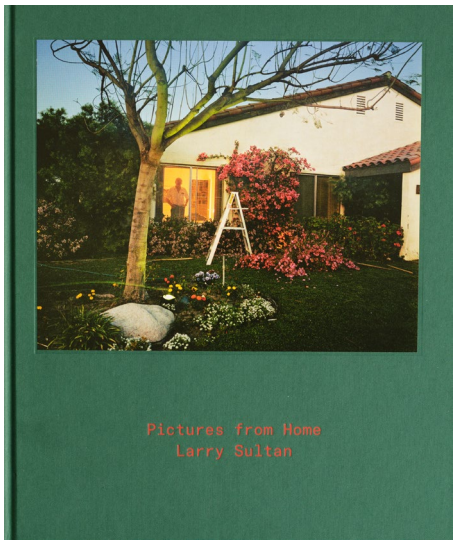

Last year, at our annual family reunion at Lake Tahoe, I sneaked into their bedroom while my mother was taking her afternoon nap. I stood by the door for several minutes to be sure that she was asleep, and then carefully tiptoed over to the bed. She was lying on her stomach with her head turned toward me. I was so apprehensive of waking her that I breathed in rhythm with her. Standing at the foot of the bed, I realized that I had never seen the underside of her foot. I had my camera, so I photographed it. I could see the slight grass stains from walking barefoot that morning to the lake.

I wanted to photograph it again and again, to use up an entire roll of film. Then it struck me that she was not really asleep. That her breathing, like mine, was controlled. We were co-conspirators. Just as I was secretly photographing, she was secretly awake.

She felt me looking.

Day after day it continues. She's got to call so-and-so, but in the meantime she's on to the next week where she has to go to the cleaners and call a different so-and-so, and she can't do the things she says she has to do next week because she's doing the things she said she would do last week, things that she couldn't get around to doing.

Do you know what I'm saying? I really try to just take care of my own things and not get involved, but if I hear someone say for seven straight days that they have to call somebody, at a weak point I forget myself and say, "Did you call?"

"No."

"Well, for Christ's sake, call her," and, when, there I am, caught in the senseless stream of someone else's errands.

The day-to-day stuff builds up over time. We're talking fifty-sixty years. It never, or I should say rarely, ever ends. We have nothing to argue about – never about finances, or work, or you guys. I tell her, "You're the only one who cares; no one outside of family gives a damn about me or you; everyone is only interested in their own lives."

I've recognized this and understood it for a while, and that's why I'm reluctant to go out and socialize. Most people are so self-centered that they're not interested in anything outside of themselves, and so opinionated that you can get more talk to them than to a radio. It's not that I need an in-depth conversation, just a little understanding. And that's difficult to find.

So your mother is my best friend, but the truth is, that trust is a fragile thing and can be easily broken. Our real problem is how I get irritated and how that can escalate. It's mostly about how she denies the truth. It begins so trivially.

I'll say, "Jean, stop rubbing your eyes."

And she'll look at me and say, "I'm not rubbing my eyes."

I'm watching her rub her eyes and I tell her, "Jean, don't make a fool of yourself." But she'll go on denying it, and that's it for me. It builds so damn fast that it would take a fire hose to put it out. The tension and irritation take me over and I lose control. It gets worse if I've been drinking. I guess what happens is that most of the time I let this stuff slide. Every day I pass over it, and when I have a few drinks I can't swallow any more of it – it all comes up.

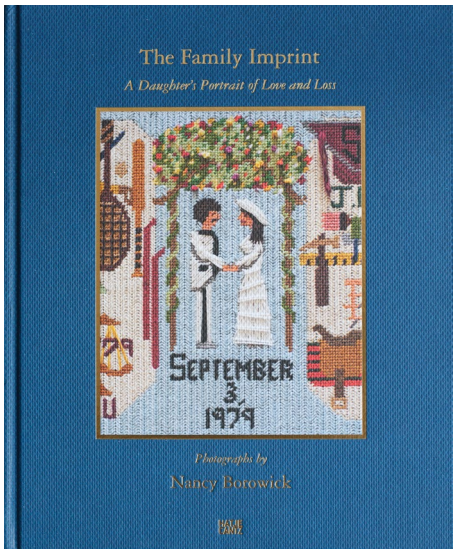
The Family Imprint
A Daughter's Portrait of Love and Loss
SEPTEMBER 3, 1979
Photographs by
Nancy Borowick

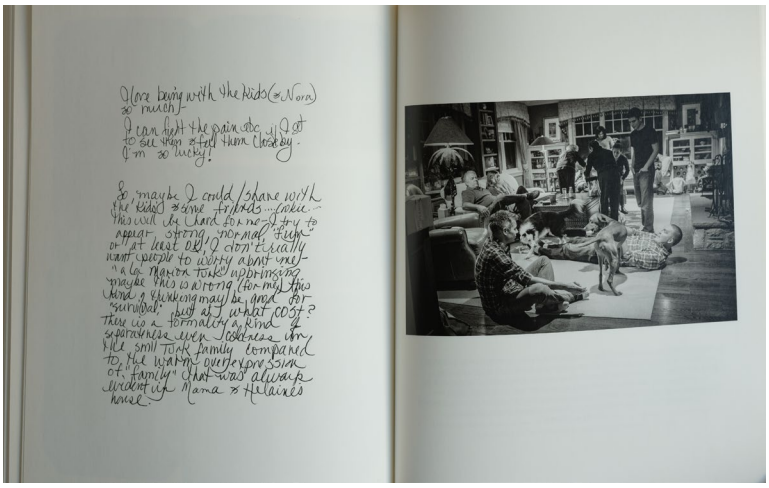

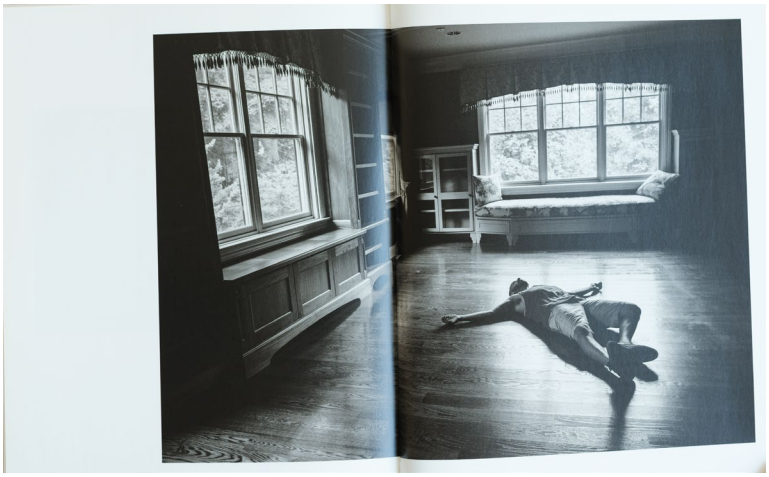

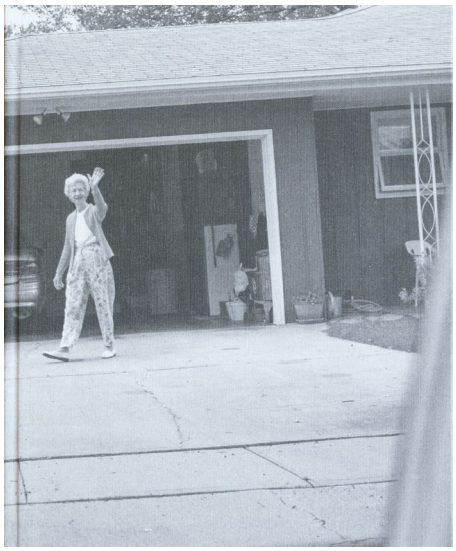

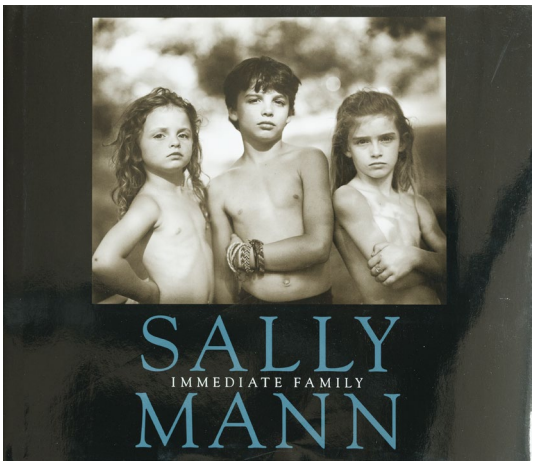
SALLY
IMMEDIATE FAMILY
MANN

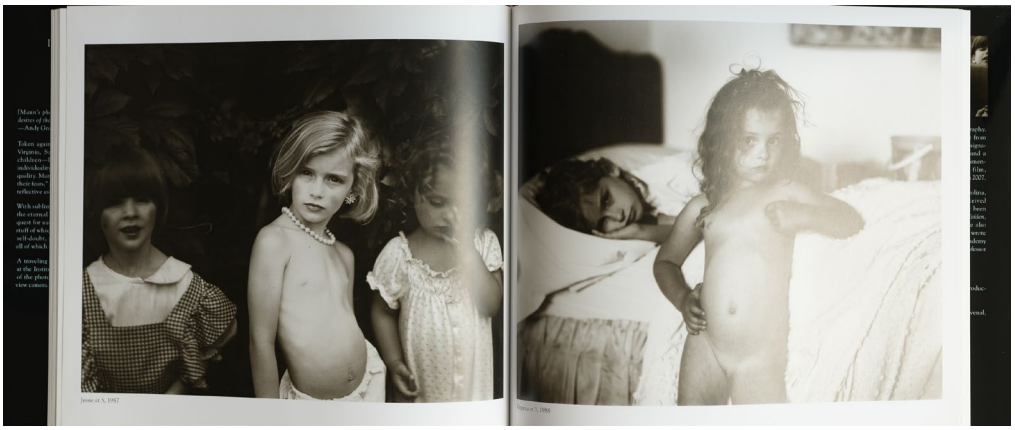

• Som v okrese súdneho procesu, ktorý trvá už 6 rokov • konkrétna čas

neskôr ich všetky beriem a zapálim ich • A fotografujem ich • že minul môj

keď sa všetci najedli • Takže máš napríklad 8 A4 papierov produktívneho ž

to ukazuje, koľko dní mu zostalo na žitie svojho sna • Čím ďalej tým viac

sadiť marihuanu, ale kým rastliny vyrástli, rozhodol som sa vrátiť späť do P

formu, keď som bol diagnózovaný na depresiu • lekári nepoznajú a ne

Pardubicích • uvažovala som, prečo sme tak ľahko na starú mamu zabu

fascinují jejich zcela rozdílné povahové vlastnosti • děda umřel dvacát

mojej dcéry • moja mama trpí na demenciu • svojho otca nepoznám

umřít • čas, ktorý môžeme spolu stráviť sa skracuje • nejtěžší na realiz

můžu dotknout • když se rodiče rozváděli, pamatuji si na den, kdy mi mat

se pokusila o sebevraždu • dneska je důležitý, aby jsme lásku ukazovali s

je dôležité, že ich budem cielene a vedome fotografovať, dokumentovať

fotografii • až po čase som začal uvažovať, čo tá práca znamená a čo ňou

sa jej, že bude súčasťou projektu • bylo mi celkem jedno, jakou známku z

paradoxně to neviděli ani moje sestry • jak se vůbec mohlo stát, že byli ta

moju mamu • reakce byla nejspíše neutrální • žít jako člověk, který nic

a já měl velkou radost, že budu mít volný den • během toho focení jsem

vypnout tu erotiku • já se chci fotkama dotýkat lidí • moje nukleární

neudržiavam, s mamou iba veľmi sporadicky projekt bude pekná pamia

že svého tátu nakazil a že děda umřel v nemocnici a ne doma • mně to

věcí, které on v jeho věku prožíval přemýšlel daleko více do hloubky • jeh

ť súdu skončí, tak si ich najprv oblepím všetkými tými dokumentami • a

i čas a že nič iné sa už nestane fotograficky u mňa • mohol som ísť spať iba

života a potom je prúžok malý tenkí zobrazujúci dni na dôchodku • Vlastne

ľudí okolo mňa začalo tiež strácať prácu a dostali sme nápad, že začneme

Poľska • počas pandémie sa smer môjho projektu doplnil o terapeutickú

vedia ako pristúpiť do liečby • vyskočila z třináctého patra paneláku v

udli • tím, že fotky jsou autoterapický, tak si všecko ospravedlníš • mě

ého šestýho – dva dny po tom, jak jsem udělal tu fotografii • adepresii

• veľa ľudí stále nerozumie ten problém v spoločnosti • on už chtěl

zaci bylo si utřídit své vlastní myšlenky • tou fotkou jsem myslel, že se jí

tka řekla, že dnes nepůjdu do školy • trpěla bipolární poruchou, několikrát

svou přítomností • uznal som, že vzhľadom na vysoký vek mojich rodičov

• děda umřel dvacátého šestýho – dva dny po tom, jak jsem udělal tu

chcem povedať • moja stará mama je v zásade celá moja rodina • páčilo

a prkeď som mal 14 rokov, nevlastný otec ma vyhodil z domus • neviděli a

ak dlouho spolu • mám radosť z toho, že som našiel odvahu fotografovať

nepotřebuje • nemám potřebu to ukazovat • dopředu jsem nic netušil

n se dokázal více sblížit s taťkou a toho si cením asi nejvíce • nedokážu

rodina se příliš o mou tvorbu nezajímá • s nevlastným otcom kontakt

atka na moje magické detstvo • já se tchána ptal, jestli nemá výčitky,

logicky vzrušovalo a přišlo mi to nepřístojný • také jsem nad spoustou

o bohatý vnitřní svět byl pro tento projekt zásadní inspirací • rodinka na